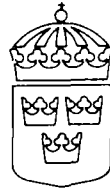

Regeringens proposition

1991/92: 140

om den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993–1996 m.m.

Prop.
1991/92: 140

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 26 mars 1992 för de åtgärder eller ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Birgit Friggebo

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till villkor och riktlinjer för företagen inom den nuvarande Sveriges Radio-koncernen (public service-företagen) under kommande avtalsperiod.

Mot bakgrund av att utvecklingen inom radio- och TV-området nu går mycket snabbt i riktning mot större etableringsfrihet och förbättrade valmöjligheter för lyssnare och tittare föreslås att avtalstiden begränsas till fyra år. Avtalsperioden bör alltså inledas den 1 januari 1993 och upphöra den 31 december 1996.

Uppdraget för public service-företagen föreslås vara i huvudsak oförändrat i förhållande till det uppdrag som har gällt under den senaste avtalsperioden. Det innebär bl.a. att programföretagen skall tillgodose alla publikgrupper med ett mångsidigt programutbud av hög kvalitet.

Frekvenstillgången för public service-företagen bör liksom nu möjliggöra två TV-kanaler och fyra radiokanaler. Övriga tillgängliga frekvenser bör förbehållas andra intressenter på radio- och TV-området.

Finansieringen av public service-verksamheten föreslås liksom hitills huvudsakligen ske med TV-avgiftsmedel. Programföretagen bör inte få finansiera sin verksamhet med reklam.

Medelstillsdelningen för avtalsperioden bör följa de riktlinjer som beslöts av riksdagen våren 1991 (prop. 1990/91:149, KU39, rskr 370). Det innebär att verksamheten skall tillföras ytterligare 150 milj.kr. per år under vardera av de inledande tre åren. Samtidigt skall gälla ett rationaliseringskrav om 100 milj.kr. per år under år 1993 och 1994. Medelstillsdelningen bör liksom nu vara värdesäkrad med ett index.

Public service-företagen bör även i fortsättningen ha ägare som är fristående från staten. Eftersom vissa av de nuvarande ägarna har aviserat att de inte önskar vara kvar bör det nuvarande ägandet breddas genom att konstnärliga och vetenskapliga akademier samt oberoende kulturella sammanslutningar ges tillfälle att förvärva aktier. Fördelningen mellan olika ägargrupper föreslås vid avtalstidens början vara 20 % för näringslivet, 20 % för pressen, 40 % för folkrörelserna och 20 % för akademier m.fl.

Gränslinjerna mellan riksdag/regering, styrelser/företagsledningar och programansvariga bör anges klarare än för närvarande. Grundprincipen bör vara att riksdag och regering bör ange allmänna förutsättningar för uppdrag, organisation och finansiering för hela avtalsperioden. Styrelser och företagsledningar ansvarar för att uppdraget utförs och att detta sker med godushållning. De programansvariga bör, som i dagsläget, svara för de enskilda programmen.

Under den kommande avtalsperioden bör företagets styrelser vara mindre än för närvarande. Varje styrelse bör bestå av nio personer, varav verkställande direktören och två personalrepresentanter är självskrivna. Av de återstående bör fyra ledamöter, inklusive ordföranden, utses av regeringen, medan två utses av bolagsstämman. De ledamöter som regeringen utser bör hämtas från olika sektorer av det svenska samhället, ha stor integritet och sammantaget representera den kunskap och erfarenhet som är relevant för verksamheten. Inför utseendet bör regeringen samråda med ledarna för de i riksdagen representerade partierna.

För att möjligheterna för allmänheten att lämna synpunkter på public service-företagens verksamhet skall förbättras föreslås att ett särskilt publikråd skall inrättas.

Public service-företagens organisation bör förenklas genom att moderbolaget upphör. I enlighet med förra årets riksdagsbeslut bör vidare de nuvarande bolagen för lokalradio och riksradio föras samman till ett. Public service-företagen kommer därmed att bestå av de tre självständiga programföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. Medelstillsdelningen för de tre bolagen bör fastställas av riksdagen vid avtalstidens början och gälla under hela avtalsperioden. Den årliga medelsanvisningen föreslås uppgå till ca 2,6 miljarder kr. för Sveriges Television, till knappt 1,5 miljarder kr. för Sveriges Radio och till i storleksordningen 200 milj.kr. för Utbildningsradion.

1 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1968:430) om mervärdeskatt skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Från skatteplikt undantas

-----
13) *Sveriges Radio-koncernens* verksamhet för produktion och utsändning av radio- och televisionsprogram, i den mån verksamheten finansieras genom TV-avgiften eller statsanslag,

13) verksamhet hos *Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB eller Sveriges Utbildningsradio AB eller hos helägt dotterbolag till ett eller flera av bolagen* för produktion och utsändning av radio- och televisionsprogram, i den mån verksamheten finansieras genom TV-avgiften eller statsanslag,

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse 1991:1755.

2 Förslag till Lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Prop. 1991/92:140

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2 §¹

Byggnader skall indelas i de byggnadstyper som anges i det följande.

----- Specialbyggnad	Med specialbyggnad avses
----- Kommunikationsbyggnad	Garage, hangar, lokstall, terminal, stationsbyggnad, expeditonsbyggnad, vänthall, godsmagasin, reparationsverkstad och liknande, om byggnaden används för allmänna kommunikationsändamål. Byggnad som används i postverkets, televerkets, statens järnvägars, luftfartsverkets, Sveriges Radio Aktiebolags och dess dotterbolags verksamhet.
-----	-----

¹ Senaste lydelse 1990:1382.

2 §

Byggnader skall indelas i de byggnadstyper som anges i det följande.

Specialbyggnad	Med specialbyggnad avses
Kommunikationsbyggnad	Garage, hangar, lokstall, terminal, stationsbyggnad, expeditionsbyggnad, vänthall, godsmagasin, reparationsverkstad och liknande, om byggnaden används för allmänna kommunikationsändamål. Byggnad som används i postverkets, televerkets, statens järnvägars, luftfartsverkets, <i>Svensk Rundradio Aktiebolags</i> , Sveriges Radio Aktiebolags och dess dotterbolags verksamhet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

3 Förslag till Lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse¹

2 §

Byggnader skall indelas i de byggnadstyper som anges i det följande.

Specialbyggnad	Med specialbyggnad avses
Kommunikationsbyggnad	Garage, hangar, lokstall, terminal, stationsbyggnad, expeditiionsbyggnad, vänthall, godsmagasin, reparationsverkstad och liknande, om byggnaden används för allmänna kommunikationsändamål. Byggnad som används i postverkets, televerkets, statens järnvägars, luftfartsverkets, Svensk Rundradio Aktiebolags, Sveriges Radio Aktiebolags och dess dotterbolags verksamhet.

¹Lydelse enligt förslag i denna proposition.

2 §

Byggnader skall indelas i de byggnadstyper som anges i det följande.

Specialbyggnad	Med specialbyggnad avses
Kommunikationsbyggnad	<p>Garage, hangar, lokstall, terminal, stationsbyggnad, expeditiionsbyggnad, vänthall, godsmagasin, reparationsverkstad och liknande, om byggnaden används för allmänna kommunikationsändamål.</p> <p>Byggnad som används i postverkets, televerkets, statens järnvägars, luftfartsverkets, Svensk Rundradio Aktiebolags, Sveriges Radio Aktiebolags, Sveriges Television Aktiebolags och Sveriges Utbildningsradio Aktiebolags verksamhet.</p>

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

4 Förslag till Lag om ändring i närradiolagen (1982:459)

Härigenom föreskrivs i fråga om närradiolagen (1982:459)
dels att 6 § skall upphöra att gälla,
dels att 14 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sammanslutningen skall på uppmaning av närradionämnden tillställa nämnden sådan inspelning *som avses i 8 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio.*

Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, *kan* nämnden förelägga vite.

Föreslagen lydelse

14 §¹

En sammanslutning skall på uppmaning av närradionämnden tillställa nämnden sådan inspelning *som avses i 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.* Om sammanslutningen inte rättar sig efter en sådan uppmaning, *får* nämnden förelägga vite.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1985:598.

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §

Under ordinarie arbetstid för riksdagens tjänstemän och under andra tider i anslutning till kammar- eller utskottssammanträde eller presskonferens eller partimöte i riksdagens lokaler har följande personer rätt till tillträde:

1. svenska journalister och fotografer mot uppvisande av legitimation som har utfärdats för dem av ett erkänt yrkesförbund eller av ett eget tidningsföretag,

2. utländska journalister och fotografer enligt legitimationsregler som beslutas av riksdagens förvaltningskontor,

3. teknisk personal från Sveriges Radio AB *eller dess dotterföretag* om besöket har samband med rundradiosändning,

3. teknisk personal från Sveriges Radio AB, *Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB eller Nordisk Television AB* om besöket har samband med rundradiosändning,

4. tjänstemän från regeringskansliet, riksdagens verk och andra statliga myndigheter samt kommittétjänstemän och andra personer som i sin tjänst eller för utförande av uppdrag regelbundet besöker riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1987:519) om riksrevisionsverkets
granskning av statliga aktiebolag och stiftelser

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1987:519) om riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Riksrevisionsverket får granska den verksamhet som bedrivs i följande aktiebolag och stiftelser.

Aktiebolag

Svensk Kärnbränslehantering
Aktiebolag,
Svenska
Penninglotteriet Aktiebolag

Aktiebolag

Svensk Kärnbränslehantering
Aktiebolag,
Svensk Rundradio AB,
Svenska Penninglotteriet
Aktiebolag

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1992.

¹ Senaste lydelse 1989:45.

7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:41) om TV-avgift

Härigenom föreskrivs att 7 och 29 §§ lagen (1989:41) om TV-avgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

TV-avgiften är 1 320 kronor för ett år. Den skall betalas i fyra poster om 330 kronor.

TV-avgiften är 1 404 kronor för ett år. Den skall betalas i fyra poster om 351 kronor.

Varje post avser en avgiftsperiod om tre månader och skall betalas senast sista vardagen före avgiftsperiodens början.

För innehav av TV-mottagare under tiden före den första avgiftsperioden skall avgiften betalas med så stort belopp i förhållande till årsavgiften som motsvarar innehavstiden. Beloppet avrundas nedåt till jämnt antal kronor.

29 §

De avgiftsbelopp som bolaget uppbär skall omedelbart överföras till riksgäldskontoret. Medlen skall omedelbart placeras på räntebärande räkning där.

Sveriges *Radio* Aktiebolag svarar för förvaltningen av medlen.

Sveriges *Television* Aktiebolag svarar för förvaltningen av medlen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse 1991:1069.

8 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på
televisionens område;

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Koncessionsavgift och ränta betalas till kabelnämnden genom insättning på ett särskilt postgirokonto. Betalning anses ha fullgjorts den dag då den har bokförts på det särskilda postgirokontot.

Kabelnämnden skall omedelbart överföra mottagna medel till riksgäldskontoret, som genast placerar medlen på räntebärande räkning där.

Sveriges *Radio* Aktiebolag för-   Sveriges *Television* Aktiebolag
valtar medlen.   förvaltar medlen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 mars 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Friggebo

Proposition om den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten 1993–1996 m.m.

1 Historik

1.1 Utgångspunkter

Ramarna för Sveriges Radio-företagens verksamhet anges i radiolagen, avtalen med staten om programverksamheten som i sin tur grundas på riksdagsbeslut samt genom associationsformen (aktiebolag) och ägarstrukturen. Härtill skall läggas de beslut av regering och riksdag som gäller TV-avgiftens storlek samt medelstillelningen i stort.

I det följande ges en kort kronologisk översikt av de viktigaste besluten under den senaste trettioårsperioden.

1.2 1966: Två kanaler i TV

Enligt 1966 års beslut startade TV 2 i början av år 1969. Kanalen byggdes successivt ut till resursmässig likställdhet med TV 1. De båda kanalerna fick likvärdiga uppdrag och "en stimulerande tävlan" skulle råda mellan kanalerna. Båda skulle ha egna nyhetsredaktioner. Distriktsverksamheten i både radio och TV skulle byggas ut – minst en fjärdedel av riksutbudet skulle produceras utanför Stockholm.

1.3 1977: Lokalradion startar

1977 års beslut innebar en successiv utbyggnad av lokalradiosändningar med länsvis täckning. Verksamheten samlades i Sveriges Lokalradio AB, ett särskilt dotterbolag till Sveriges Radio AB.

1.4 1978: Sveriges Radio omvandlas till en koncern; Utbildningsradion bildas

År 1978 resulterade ett mångårigt utredningsarbete om utbildningsverksamhet genom radio och TV (TRU-kommittén) i beslut om ett nytt bolag, Sveriges Utbildningsradio AB. Detta bolag tog över kommitténs projektverksamhet samt delar av Sveriges Radios skattefinansierade utbildningsprogramverksamhet. Utbildningsradion blev ett dotterbolag till Sveriges Radio AB.

Samma år föreslogs i en annan proposition en långtgående omorganisation av Sveriges Radio AB. Beslutet innebar att verksamheten organiserades i en koncern med ett moderbolag (Sveriges Radio AB) och fyra programbolag/dotterbolag (Sveriges Television AB, Sveriges Riksradio AB, Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Utbildningsradio AB).

Vissa modifieringar gjordes av 1966 års modell för kanalkonkurrens. De kulturpolitiska målen fördes in i riktlinjerna. Distriktsverksamheten inom Riksradiion och i än högre grad Sveriges Television skulle byggas ut ytterligare. Regionala nyhetsändringar skulle omfatta hela landet. En ordning med automatisk kompensering för kostnadsökningar genom ett särskilt index infördes.

1.5 1986: Modifiering av koncernmodellen

Besluten med anledning av 1986 års proposition innebar modifieringar av 1978 års koncernmodell. Moderbolaget erhöll förstärkta styrbefogenheter på vissa områden. En rad avregleringar infördes. Sveriges Radio-koncernen fick exempelvis ansvaret för distriktsindelningen. På andra områden fick moderbolag och/eller programbolag initiera utredningar om förändringar som ansågs påkallade. Sveriges Televisions kanaler modifierades i riktning mot en distriktsbaserad kanal (Sverigekanal, TV 2) och en kanal baserad på resurserna i Stockholm (Kanal 1).

1.6 1991: Reklam tillåts i en tredje TV-kanal vid sidan av Sveriges Television

En marksänd reklamfinansierad TV-kanal vid sidan av Sveriges Television fick etableras. Regeringen gav riktlinjer för Sveriges Radio inför den kommande avtalsperioden, vilka innebär att moderbolagets ställning begränsas och att Riksradiion och Lokalradiion slås samman till ett ljudradioföretag. Styrelserna i Riksradiion och Lokalradiion fick i stort sett samma sammansättning för att underlätta den förestående organisationsförändringen.

2 Lagstiftning

2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen

Den 1 januari 1992 trädde en ny särskild grundlag till skydd för yttrandefriheten i kraft, yttrandefrihetsgrundlagen. Den reglerar skyddet för yttrandefriheten i radio, TV, filmer, videogram och ljudupptagningar m.m. Den bygger på samma principer som tryckfrihetsförordningen, vilket bl. a. innebär att principerna om censurförbud och etableringsfrihet gäller för hela massmediaområdet liksom tryckfrihetsförordningens principer om ensamansvar och källskydd, begränsning av möjligheterna till kriminalisering samt särskild rättegångsordning med tillgång till jury. Eftersom frekvensutrymmet inte är obegränsat gäller principerna om etableringsfrihet dock inte för etersänd radio och TV.

De principer som grundlagfästs i yttrandefrihetsgrundlagen har dock till stora delar gällt även tidigare för Sveriges Radio-koncernens verksamhet.

I yttrandefrihetsgrundlagen finns regler om utgivare, yttrandefrihetsbrott och regler om ansvar etc. Den kompletteras av lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område. Liksom tidigare gäller att det för varje program skall finnas en ansvarig utgivare som i princip är ensam ansvarig för eventuella yttrandefrihetsbrott i programmet. Han är också jämte programföretaget skadeståndsskyldig men endast i de fall framställningen i ett program innefattar ett yttrandefrihetsbrott.

2.2 Radiolagen

Enligt radiolagen (1966:755) krävs tillstånd av regeringen för att sända ljudradio och TV-program (enligt radiolagens terminologi är båda radioprogram) till allmänheten i markbundna sändningar (5 § första stycket). Sådant tillstånd ges för viss tid. Programföretaget (dvs. det företag som har tillstånd enligt 5 §) avgör ensamt vad som skall förekomma i en sändning.

Vissa bestämmelser gäller för hur verksamheten skall bedrivas. Bl.a. skall sändningsrätten utövas opartiskt och sakligt och det skall vid utövandet av den beaktas att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen. Vidare gäller att programverksamheten som helhet skall präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet (den s.k. demokratibestämmelsen).

Programföretaget får inte i programverksamheten mot vederlag eller annars på ett otillbörligt sätt gynna ett kommersiellt intresse. Regeringen får i avtal med programföretaget bestämma om ytterligare villkor och skyldigheter för programföretaget inom vissa uppräknade områden. Exempelvis kan i avtalet bestämmas om skyldighet för företaget att inte sända reklam etc. Enligt radiolagen gäller särskilda regler om annonsers placering, utformning etc. i de fall sådan skyldighet inte föreskrivits i avtalet.

Radionämnden övervakar genom granskning i efterhand att den rätt företaget har på grund av sitt tillstånd utövas i enlighet med radiolagen och avtalet mellan regeringen och företaget. Myndighet eller annat allmänt organ får inte i förväg granska eller föreskriva förhandsgranskning av radioprogram och inte heller förbjuda en sändning på grund av dess innehåll. En motsvarande regel finns i yttrandefrihetsgrundlagen.

Radiolagen innehåller vidare bestämmelser om radionämndens storlek och sammansättning.

2.3 TV-avgiftslagen

Enligt lagen (1989:41) om TV-avgift skall den som innehar en TV-mottagare betala TV-avgift för mottagaren till Radiotjänst i Kiruna AB. I lagen finns bestämmelser om avgiftens storlek, undantag från avgiftsskyldigheten etc. Avgiftsbeloppen överförs till ett särskilt konto hos riksgäldskontoret, det s.k. rundradiokontot. Moderbolaget, Sveriges Radio AB, svarar för förvaltningen av medlen.

Medlen används för Sveriges Radio-koncernens och radionämndens verksamheter samt den verksamhet som bedrivs av sektorn Rundradio inom Televerket Radio för Sveriges Radio-koncernens räkning.

3 Avtalen mellan staten och Sveriges Radio-företagen

Enligt radiolagen skall det mellan varje programföretag och staten träffas avtal som närmare reglerar hur företagets sändningsrätt skall utövas.

För närvarande gäller avtal dels mellan staten och det icke sändande moderbolaget, dels mellan staten å ena sidan och å den andra vart och ett av programföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Riksradio AB, Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Utbildningsradio AB. Regeringen har ingått avtal med moderbolaget och programföretagen inom koncernen om deras verksamhet under perioden 1 juli 1986 – 30 juni 1992. Dessa avtal skall enligt riksdagsbeslut (prop. 1990/91:149, KU39, rskr. 379) förlängas till den 31 december 1992. Slutligen finns det ett avtal med Radiotjänst i Kiruna som trädde i kraft den 1 mars 1989 och gäller tills vidare samt ett avtal med moderbolaget om det finansiella samordningsansvaret för rundradiorörelsen och ett avtal om verksamheten i krig och vid krigsfara. De sistnämnda avtalen gäller tills vidare respektive under samma tid som huvudavtalet med moderbolaget.

Avtalet mellan staten och moderbolaget föreskriver att moderbolaget skall svara för att koncernens rundradioverksamhet kan bedrivas självständigt i förhållande till staten, olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället.

Moderbolaget skall till staten årligen inge anslagsframställning för hela koncernen för det närmast följande budgetåret. Moderbolaget skall fördela av staten tilldelade medel mellan företagen inom koncernen. Bolaget svarar för att koncernen som helhet bedriver och utvecklar verksamheten rationellt och iakttar god hushållning med tillgängliga medel. Detta ansvar innebär bl.a. att bolaget skall

- göra bedömningar av medieutvecklingen,
- svara för att den långsiktiga planeringen inom koncernen samordnas och bedrivs från gemensamma utgångspunkter,
- besluta om system och riktlinjer för redovisning av resurs- och medelsanvändning,
- löpande granska programföretagens medelsanvändning och förvaltning,
- göra analyser av koncernens samlade ekonomi,
- samordna koncernens verksamhet i fråga om finansiering och placering av medel,
- tillse att större investeringar föregås av samråd mellan koncernens bolag och planeras så att möjligheterna till gemensamt utnyttjande tas till vara,
- tillse att möjligheter till samordning mellan programföretagen tas till vara i fråga om servicefunktioner, tekniska funktioner och lokaler,
- besluta om en för koncernen gemensam personalpolitik och om kollektivavtal beträffande löner och anställningsvillkor för koncernens personal,
- besluta om koncernens representation i arbetsgivarorganisationer samt om ställningstaganden i principiellt eller ekonomiskt viktiga frågor inom dessa,
- besluta om huvudavtal med rättighetshavarorganisationer i de fall avtalen direkt eller indirekt berör verksamheten i mer än ett bolag, samt
- samordna koncernens kontakter med televerket i frågor som direkt eller indirekt berör mer än ett bolag.

Avtalen mellan staten och programbolagen upptar i första hand bestämmelser om programverksamheten.

Sveriges Riksradio och Sveriges Television skall enligt sina respektive avtal bedriva programverksamheten med beaktande av respektive mediums centrala ställning i samhället, dess betydelse för den fria åsiktsbildningen och kulturens utveckling.

Programmen skall enligt avtalen ge kunskaper och upplevelser, förmedla erfarenheter samt skänka god underhållning. De skall utformas så att de genom kvalitet, tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning. Även mindre grupperas intressen skall i görlig mån tillgodoses. Programutbudet skall som helhet präglas av folkbildningsambitioner. Det skall som helhet utformas så att utrymme ges åt en mångfald av olika åsikter och meningsriktningar och så att det tar hänsyn till olika förutsättningar hos befolkningen. Ett mångsidigt

utbud av program på svenska språket med svenska artister och verk av svenska upphovsmän skall i betydande omfattning tillhandahållas.

Dessa allmänna föreskrifter preciseras sedan i avtalen. Programföretagen skall meddela nyheter samt kommentera och belysa händelser och skeenden, stimulera till debatt kring viktigare samhälls- och kulturfrågor, granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra sammanslutningar och föreningar. Företagen skall också främja konstnärlig och kulturell förnyelse samt bedriva skapande verksamhet med konstnärliga uttrycksformer, bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden, i skälig omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bl.a. religion, kultur och vetenskap, ta särskild hänsyn till språkliga och etniska minoriteter samt ta särskild hänsyn till olika grupper av handikappade.

Företagen får inte mot vederlag medge kommersiell reklam i program eller programinslag. Programföretagen skall beriktiga felaktig sakuppgift när det är påkallat.

Avtalet mellan staten och Sveriges Lokalradio föreskriver att lokalradion skall sända ljudradioprogram i lokala sändningar. Programverksamheten skall ha en lokal inriktning. När det gäller programmets inriktning anges i huvudsak samma föreskrifter som för riksradiation och televisionen.

Enligt avtalet mellan staten och Sveriges Utbildningsradio skall Utbildningsradion sända ljudradio- och TV-program i rikssändningar samt i regionala och lokala sändningar. Utbildningsradion skall, liksom Sveriges Television, också sända text-TV. Programmen skall med beaktande av utbildningsradions särskilda uppgifter inom utbildningsområdet utformas så att de genom kvalitet, tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodose olika utbildningsbehov och intressen hos landets befolkning. Även Utbildningsradion skall i sin programverksamhet ta särskild hänsyn till olika grupper av handikappade samt till språkliga och etniska minoriteter.

Avtalen innehåller bestämmelser om förfarandet vid tvister om avtalens tolkning, vid brott mot avtalen samt när avtalen upphör att gälla.

Avtalet mellan staten och Radiotjänst i Kiruna AB föreskriver att Radiotjänst har till uppgift att uppbära TV-avgifter och bedriva avgiftskontroll fr.o.m. den 1 januari 1990.

4 Sveriges Radios organisation

Styrelserna i moderbolaget och de fyra programföretagen består av vardera femton ledamöter. Regeringen utser ordförande och sex övriga ledamöter i styrelserna. Respektive bolags verkställande direktör är ledamot. Fem ledamöter i varje bolags styrelse utses av aktieägarna i moderbolaget på detta bolags bolagsstämma. Enligt lagen om styrelserepresentation för de privatanställda äger personalen rätt att utse två ledamöter jämte två suppleanter.

Elva av moderbolagets ledamöter ingår även i programbolagens styrelser, fyra i vardera av Sveriges Televisions, Sveriges Riksradios och Sveriges

Lokalradios styrelse, samt tre i Utbildningsradions styrelse (styrelsen för Riksradiation och Lokalradiation har i huvudsak samma personsammansättning).

Styrelsernas roll i programföretagen gäller framförallt resursdimensionering och medelstilleddning. Styrelserna skall däremot i princip inte ingripa i det löpande programarbetet.

– *Sveriges Television* är organiserat i två programenheter, Kanal 1 som består av produktionsenheterna i Stockholm, med undantag för Rapport-redaktionen, och TV2 som består av de tio distrikten och Rapport-redaktionen. De båda kanalerna har en viss ämnesmässig arbetsfördelning samt olika arbetsförutsättningar.

– *Riksradiation* består av ett antal programenheter i Stockholm samt en distriktsorganisation med produktionskontor på elva orter.

– *Lokalradiation* består av 25 lokalradiostationer och ett antal underredaktioner på andra ställen i respektive område samt en central förvaltning i Stockholm.

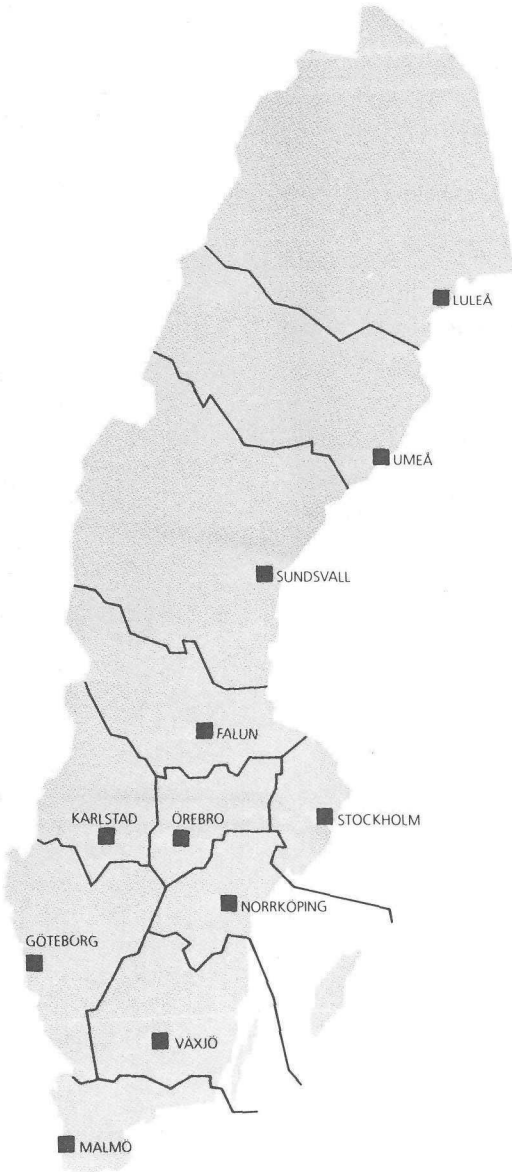
– *Utbildningsradiation* har dels programavdelningar i Stockholm, dels regionala producenter i samtliga lokalradioområden.

Distriktsorganisationen framgår av figurerna på s. 20 – 21 vilka tidigare återgivits i Sveriges Radio AB:s årsredovisning för verksamhetsåret 1990 (fr.o.m. år 1992 är Utbildningsradions regionala organisation något mer spridd än vad som framgår av illustrationen).

Riksradiön

■ Produktionskontor

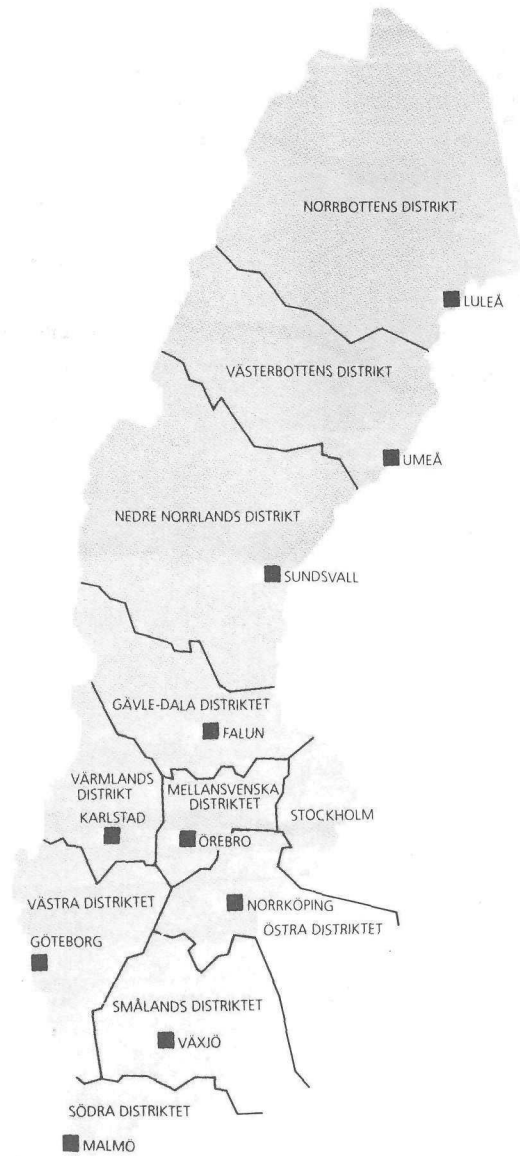
— Distriktsgräns

Televisionen TV2

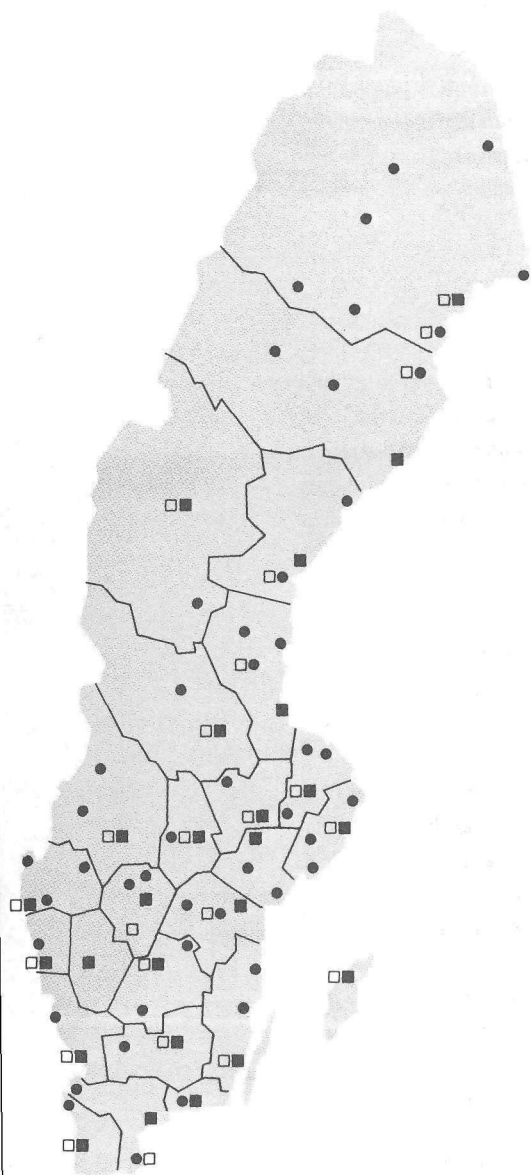
■ Produktionskontor

— Distriktsgräns

Lokalradion och Utbildningsradion

- Lokalradions huvudredaktion
- Lokalredaktion
- Personal från Utbildningsradion

Radio Norrbotten
 Luleå (UR), Gällivare, Arvidsjaur, Pajala
 Piteå (UR), Jokkmokk, Arjeplog, Haparanda
 Radio Västerbotten
 Umeå, Skellefteå (UR), Storuman, Lycksele
 Radio Västernorrland
 Härnösand, Sundsvall (UR), Örnsköldsvik
 Radio Jämtland
 Östersund (UR), Sveg
 Radio Gävleborg
 Gävle, Ljusdal, Bollnäs (UR), Hudiksvall
 Radio Dalarna
 Falun (UR), Mora, Insjön (UR)
 Radio Värmland
 Karlstad (UR), Torsby, Arvika
 Radio Uppland
 Uppsala (UR), Tierp, Östhammar, Enköping
 Radio Stockholm
 Stockholm (UR), Norrtälje, Nynäshamn, Södertälje
 Radio Örebro
 Örebro (UR), Karlskoga
 Radio Västmanland
 Västerås (UR), Fagersta
 Radio Sörmland
 Eskilstuna, Nyköping, Katrineholm
 Radio Östergötland
 Norrköping, Linköping (UR), Motala
 Radio Gotland
 Visby (UR)
 Radio Blekinge
 Karlskrona, Karlshamn
 Radio Kristianstad
 Kristianstad, Simrishamn (UR), Ängelholm
 Radio Malmöhus
 Malmö (UR), Helsingborg
 Radio Kalmar
 Kalmar (UR), Västervik, Oskarshamn
 Radio Kronoberg
 Växjö (UR), Ljungby
 Radio Jönköping
 Jönköping (UR), Värnamo, Tranås
 Radio Göteborg
 Göteborg (UR), Stenungsund
 Radio Sjuhärad
 Borås
 Radio Väst (fd Trestad)
 Uddevalla (UR), Vänersborg, Ämål, Strömstad
 Radio Skaraborg
 Skövde, Mariestad, Skara (UR)
 Radio Halland
 Halmstad (UR), Varberg
 Reportagebyrån
 Stockholm

Radionämnden har till uppgift att genom efterhandsgranskning övervaka att Sveriges Radios programbolag utövar sin rätt att sända radioprogram i överensstämmelse med radiolagen och de bestämmelser som anges i avtalen mellan staten och bolagen. Nämndens granskning av program eller grupper av program sker efter anmälan eller på nämndens eget initiativ.

Nämnden är en statlig myndighet som består av en ordförande och ytterligare sex av regeringen utsedda ledamöter jämte suppleanter. Ordföranden och vice ordföranden skall vara eller ha varit ordinarie domare. Chef för nämndens kansli är en direktör som har ansvaret för granskningsärendena och verksamheten i övrigt.

Radionämnden har ingen befogenhet att döma ut straff eller skadestånd. Enligt avtalen mellan staten och programbolagen kan emellertid regeringen, om det finns skäl att anta att ett programbolag i väsentlig mån har brutit mot avtalet, påkalla utredning i frågan och även säga upp avtalet om utredningen ger anledning till det.

6 Finansiering

Sveriges Radios och televerkets kostnader i samband med den allmänna programverksamheten finansieras med medel som riksdagen anvisar från rundradiokontot. Investeringar hos televerket avskrivs omedelbart i sin helhet. Även radionämndens verksamhet bekostas med avgiftsmedel. Sveriges Utbildningsradios verksamhet, som tidigare skattefinansierades, finansieras sedan budgetåret 1985/86 med avgiftsmedel. Programverksamheten för utlandet finansieras med skattemedel.

Sveriges Television har sedan den 1 augusti 1991 möjlighet att sända sponsrade program där sändningen gäller en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som anordnas av någon annan än programföretaget. För sportevenemang gäller detta dock endast om evenemanget är av större svenskt eller internationellt intresse.

Riksdagen beslutar årligen hur stora avgiftsmedel som skall ställas till förfogande för de med verksamheten förenade utgifterna. Rundradiokontots intäkter består huvudsakligen av TV-avgiftsmedel men kompletteras även med en årlig koncessionsavgift från Nordisk Television. Avgiftsmedlen placeras hos riksgäldskontoret. Utbetalningen av medlen värdesäkras med utgångspunkt i ett index, det s.k. SR-indexet.

Nuvarande TV-avgift är 1 320 kr. för ett år. Den betalas i fyra poster om 330 kr. Hushåll som endast har ljudradiomottagare behöver inte erlägga någon avgift.

Antalet allmänna mottagaravgifter uppgick i december 1991 till drygt 3,3 miljoner.

Intäkterna till rundradiokontot under verksamhetsåret 1991 uppgick till 3 908 milj.kr. Rundradiokontots likviditet var + 36 milj.kr. vid utgången av år 1991. Det ackumulerade bokföringsmässiga underskottet på kontot var vid

samma tidpunkt ca 240 milj.kr. Rundradiokontot beräknas i december 1992 uppvisa ett ackumulerat bokföringsmässigt underskott på ca 360 milj.kr.

De medel som för budgetåret 1991/92 anvisats över statsbudgeteten till Sveriges Radios utlandsprogram uppgår till 56,4 milj.kr. (avser kalenderåret 1992).

7 Verksamhetens omfattning

7.1 Sändningsnät

För distribution av ljudradioprogram finns fyra rikstäckande FM-nät (P1, P2, P3 och P4, vilket även medger länsvisa sändningar). Samtliga FM-nät är anpassade för stereosändningar. Sändarnäten för Kanal 1 och TV 2 täcker för närvarande ca 99,8 % av befolkningen.

Det s.k. femte FM-nätet i 104-108 MHz har hittills utnyttjats av försvarsmakten. Enligt en internationell överenskommelse skall detta frekvensband öppnas för rundradiosändningar av ljudradio från den 1 april 1992.

För sändning av P 1 utanför Sverige och utlandsprogram finns sändare på mellanvåg och kortvåg. Den äldre långvågssändaren i Motala lades ned 1991. Således används numera endast en av de åtta frekvenstilldelningarna som Sverige har för sändningar på lång- och mellanvåg (Sölvesborgs mellanvågsstation). För täckning av områden på större avstånd finns kortvågsstationerna i Hörby och Karlsborg.

7.2 TV-innehav

Praktiskt taget varje hushåll beräknas ha en eller flera radiomottagare. Enligt Sveriges Radios publik- och programforskningsavdelning är 96 % av landets samtliga hushåll TV-innehavare.

7.3 Sändningsvolym

1978 års reformprogram med vissa riktlinjer för verksamheten (jfr prop. 1977/78:91, KrU 24, rskr. 337) avslutades vid utgången av budgetåret 1988/89.

1986 års riksdagsbeslut (jfr prop. 1985/86:99, KrU 21, rskr. 343) om ramarna för Sveriges Radio-koncernens verksamhet under perioden 1986/87 - 1991/92 innebar att vissa kompletterande krav ställdes på programverksamheten, bl.a. vad gäller att samtliga programföretag inom koncernen skall utöva ett folkbildningsansvar, att nivån på utomståendes medverkan i programverksamheten skall vara hög, att programföretagens utbud på svenska språket och minoritetsspråken måste stärkas, samt att handikappverksamheten skulle stärkas.

De båda TV-kanalerna har getts en viss ämnesmässig arbetsfördelning samt olika arbetsförutsättningar. Av allmänproduktion och gestaltande pro-

duktion står Kanal 1 för 60 % medan TV2 svarar för 40 % samt all regional nyhetsverksamhet.

1986 års riksdagsbeslut innefattade också en etablering av ett fjärde FM-nät för lokalradion. Tidigare hade lokalradions program sänts i P 3 under s.k. fönstertider.

Enligt moderbolagets anslagsframställning för kalenderåret 1993 sände Riksradiation under år 1990 i genomsnitt 447 timmar per vecka, varav 124 timmar i P1, 155 timmar i P2 och 168 timmar i P3.

Utlandsprogrammet utgör en avdelning inom Riksradiation. Verksamheten är till skillnad från Sveriges Radio i övrigt skattefinansierad och behandlas närmare i avsnittet 10.10.4.

Sveriges Televisions totala sändningstid uppgick år 1990 till drygt 137 timmar per vecka, varav 10 timmar regional sändning per vecka.

Andelen egenproducerade originalprogram (egen produktion) av första-sändningarna beräknas till 55,7 %. Resten utgörs av inköpta originalprogram av både svensk och utländsk härkomst (främmande produktion).

Riksradiations distriktsproducerade program år 1990 omfattade 100,7 timmar per vecka. Detta motsvarar ca 39 % av den totala sändningstiden, vilket är i nivå med 1989 och 1988 års resultat.

Sveriges Televisions distrikt omfattar Södra distriktet, Västra distriktet, Smålandsdistriktet, Östra distriktet, Mellansvenska distriktet, Värmlandsdistriktet, Gävle-Dala-distriktet, Nedre Norrlandsdistriktet, Västerbottens- och Norrbottensdistrikten. Hela landet täcks nu av regionala nyhetsprogram.

Lokalradion har tredubblat sändningstiden efter riksdagsbeslutet år 1986 då lokalradion gick över till en egen kanal. Lokalradions totala sändningstid under år 1990 var 1 676 timmar per vecka.

Under år 1990 sände Utbildningsradion 407 timmar TV (varav första-sändning 117 timmar), 738 timmar i radions riksprogram (varav förstasändning 269 timmar) och 709 timmar radio regionalt (varav förstasändning 563 timmar).

Andelen svensk musik utgör 37 % av den spelade musiken i Riksradiation. Av Sveriges Televisions totala utbud utgörs ca 60 % av program på svenska språket. Utbildningsradions sändningar på svenska språket utgör 70 % av Utbildningsradions TV-sändningar och 50 % av Utbildningsradions riksradiosändningar.

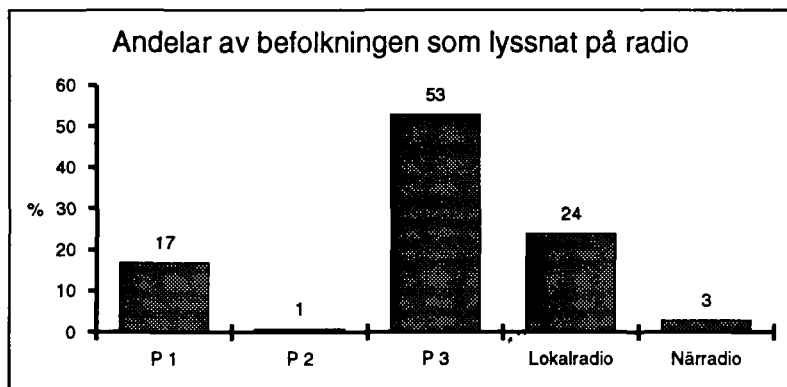
Lokalradion svarar idag genom sändningar på sju olika språk för större delen av koncernens programservice till språkliga och etniska minoriteter. Sveriges Televisions samlade sändningstid på minoritetsspråk uppgick år 1990 till ca 300 timmar och omfattade nästan alla programområden. Programföretagen (exkl. utlandsprogrammet; Radio Sweden) bedriver för närvarande sändningar på ett tiotal olika minoritetsspråk. Dessutom sänds program på svenska för invandrare.

Följande uppgifter är sammanställda av Sveriges Radios publik- och programforskningsavdelning och baseras på undersökningar genomförda under verksamhetsåret 1991.

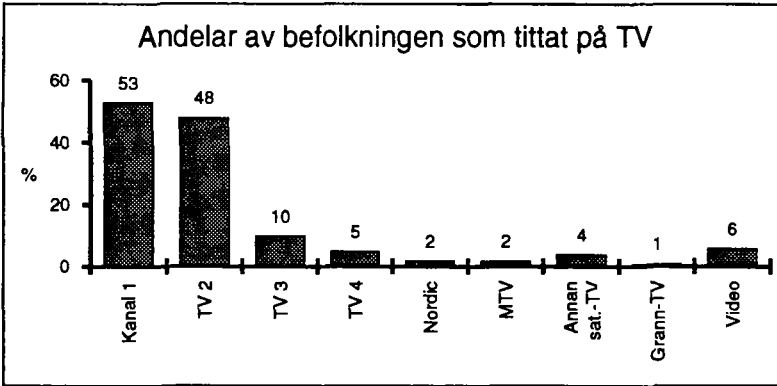
Under en treveckorsperiod hösten 1991 (16 november–7 december) gjordes den årliga mätningen av radions publik.

De dagliga radiolyssnarna har blivit något fler under 1980-talet. Den samlade lyssnartiden ligger däremot tämligen konstant. Det genomsnittliga radiolyssnandet är ca två timmar och tio minuter per dag.

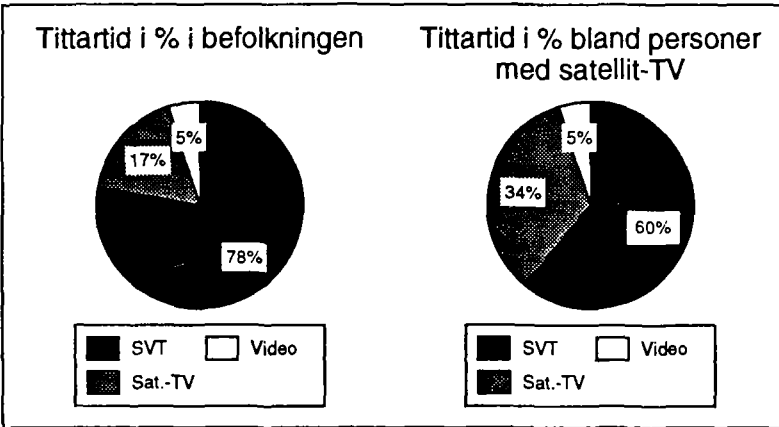
Den totala andelen radiolyssnare en genomsnittlig vardag under perioden var 77 %. Av hela befolkningen (9–99) år lyssnade i genomsnitt 17 % på P 1, 1% på P 2 och 53 % på P3. Motsvarande siffror för Lokalradion var 24 % och för närradion 3 %. Lyssnandet på P 2 är mycket litet räknat i procent, men i absoluta tal uppgår P 2-publiken till ca 80 000 lyssnare per dag.

Radio utnyttjas mycket av alla åldrar. Den publika tyngdpunkten ligger i åldersintervallet 45 – 54 år. P 3 dominerar radiolyssnandet och har en stor bredd på publiken. Den äldsta publik sammansättningen har P 1, medan närradion har den yngst sammansatta publiken.

TV-tittarsiffrorna för hösten 1991 (12 augusti–13 oktober 1991) låg på en för säsongen normal nivå. En vanlig dag tittade 77 % av befolkningen på TV. Det genomsnittliga TV-tittandet låg under denna period på en timme och trettionio minuter per dag. Personer med tillgång till satellit-TV tittade på TV femton minuter mer per dag. Barn (9–14 år) och pensionärer (65–99 år) ser betydligt mer på TV än genomsnittet.

Av den totala befolkningen (3–99) år tittade under perioden i genomsnitt 53 % på Kanal 1, 48 % på TV 2, 10 % på TV3, 5 % på TV 4, 2 % på Nordic Channel, 2 % på MTV, och 4 % på annan satellit-TV. Av den totala befolkningen tittade 1 % på grannlands-TV och 6 % på video. Kanal 1 nådde något fler tittare än TV 2 en genomsnittlig dag. Tittarna anslår emellertid ungefär lika mycket tid till både Kanal 1 och TV 2.

En sammanställning av den totala tittartiden bland satellit-TV-innehavare visar att Sveriges Television fortfarande dominerar TV-tittandet. Av befolkningen med tillgång till satellit-TV tittade 60 % på Sveriges Television en genomsnittlig dag, 34 % tittade på satellit-TV och 5 % på video. För den totala befolkningen 3–99 år var motsvarande siffror 78 % för Sveriges Television, 17 % för satellit-TV samt 5 % för video.

Tillgången till satellit-TV bland befolkningen har ökat från 32 % hösten 1990 till 45 % vid årsskiftet 1991/92. I befolkningen med tillgång till satellit-TV är TV 3 fortfarande störst bland satellit-TV-kanalerna med en daglig räckvidd på 23 %, vilket motsvarar ca 790 000 tittare. TV 4 och Nordic Channel hade ca 410 000 respektive 140 000 dagliga tittare. TV 4 har emellertid kommit i gång med sina marknadsändringar och hade en spridning på 58 % i början av år 1992.

8 Anslagsframställning från Sveriges Radio AB

I Sveriges Radios anslagsframställning för budgetåret 1992/93 anföras följande.

Sveriges Radios analys av den långsiktiga programmässiga utvecklingen i den s.k. SR-studien, samt ytterligare bedömningar i anslagsframställningen för budgetåret 1991/92 resulterade i en precisering av Sveriges Radios resursbehov för 1990-talet till sammanlagt 785 milj.kr. i 1989 års prisnivå. Rationaliseringspotentialen inom Sveriges Radio-koncernen beräknades till 100 milj.kr.

Sveriges Radio-koncernens kostnadsstruktur kommer att förändras i samband med att medelsanvisningen till Sveriges Radio kompletteras med de medel som hittills uppburits av televerket för utsändning och programinsamling och som är avsedda för att köpa sådana tjänster. Moderbolaget föreslår därför att vikterna inom det särskilda kompensations-indexet (SR-index) fr.o.m. 1993 ändras i förhållande till den nya kostnadsstrukturen, dvs. från prisandelen respektive löneandelen 40/60 % till 50/50 %. Vidare bör prisindex även omfatta boendekostnader då lokalkostnader numera utgör en relativt stor andel av de samlade kostnaderna (hittills exkluderade ur indexet).

En ny modell för finansiering av bygginvesteringar bör införas. Den särskilda anvisningen av kapitaltäckningsmedel bör upphöra. I stället bör medelsramen höjas med 80 milj.kr. så att kostnader för avskrivningar och räntor täcks.

Medelsanvisningen bör vidare enligt uppgifter från utredningen om nytt huvudmannaskap för rundradionätet (SOU 1992:10) ökas med 446,3 milj.kr. för att motsvara koncernens kostnader för utsändning och programinsamling.

Moderbolagets planeringsförutsättningar för det i prop. 1990/91:149 föreslagna medelstillskottet (600 milj.kr. i 1989 års prisnivå) och rationaliseringskravet (200 milj.kr. i 1989 års prisnivå) tar bl.a. sin utgångspunkt i programföretagens andelar av den begärda resursförstärkningen i SR-studien och i anslagsframställningen för år 1992. Denna fördelning har gällt vid tilldelningen av reformmedlen år 1992 och ger i 1989 års prisnivå 72 milj.kr. till Sveriges Television, 17 milj.kr. till Riksradion, 29 milj.kr. till Lokalradion, 6,6 milj.kr. till Utbildningsradion samt ett ofördelat belopp om 25,4 milj.kr. för senare ställningstagande. Som planeringsförutsättning för perioden 1993–1995 har samma fördelning tillämpats. Vidare bör utgångspunkten vara att rationaliseringsvinster vid moderbolaget och Radiotjänst i Kiruna skall tillföras programverksamheten. Varje bolags andel av rationaliseringskravet, 200 milj.kr., bör motsvaras av bolagets andel av de totala avgiftsmedlen.

En förenklad anslagsframställning bör lämnas för åren 1994 och 1995. Inför resterande del av den sexåriga avtalsperioden (1996–1998) bör ånyo fördjupade anslagsframställningar lämnas.

Programbolagen har ingen formell kommunikation med regeringen, men deras framställningar till moderbolaget biläggs moderbolagets anslagsframställning.

En särskild redovisning ges av Radiotjänsts medelsanvändning. Anslaget från moderbolaget till Radiotjänst för år 1991 var 126,9 milj.kr. (1990 års prisläge). Av dessa medel åtgår ca 7 % till generell marknadsföring för att få in fler TV-avgifter och till särskilda riktade kampanjer m.m. Avgiftskontrollorganisationen kostar ca 16 milj.kr., varav löner utgör knappt hälften och återstoden i huvudsak resor, lokaler, ADB och övrigt.

9.1 Skrivelser från Sveriges Radio-koncernen

9.1.1 Sveriges Radio AB (moderbolaget)

Bolagen i Sveriges Radio-koncernen redovisar i en gemensam framställning från oktober 1991 sina synpunkter på respektive framtida uppdrag och organisation inför den nya avtalsperioden.

De nya avtalen bör präglas av en strävan mot mindre detaljreglering och större företagsmässig självständighet. Programbolagen bör i avtalen med staten tillförsäkras självständighet i förhållande till staten och liksom moderbolaget åläggas ett ansvar för att verksamheten bedrivs självständigt i förhållande till olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället.

Moderbolagets ansvar för samordning av invandrar- och minoritetsspråksprogrammen, samordningen av programmen för och om handikappade samt samordningen av insatser för språkvård bör inte gälla under en ny avtalsperiod. Programbolagen bör självständigt svara för detta. Avtal bör slutas mellan bolagen om fördelningen av insatserna.

Moderbolagets anslagsframställning bör i fortsättningen grundas på dotterbolagens anslagsframställningar till moderbolaget och även innehålla koncernstyrelsens analys av dotterbolagens verksamhet i bl.a. utbuds- och ekonomiska termer.

I en skrivelse i januari 1992 har *moderbolaget* redovisat ytterligare synpunkter inför den nya avtalsperioden. Inledningsvis anför moderbolaget att det aktiebolagsrättsliga regelsystemet för Sveriges Radio-koncernens del inte ger tillräcklig klarhet om ansvarsförhållandena inom koncernen. Moderbolaget hänvisar till ett uttalande från konstitutionsutskottet om att närmare överväganden bör göras om hur avtalen bör utformas när det gäller ansvarsförhållanden inom koncernen. Moderbolaget anför att den kortfattade anvisning om moderbolagets ansvar som ges i proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor inte är tillfyllest.

Moderbolaget framhåller att texten även i ett nytt avtal mellan staten och moderbolaget konkret bör beskriva det ansvar som åvilar koncernstyrelsen. Bl.a. bör koncernledningen bära det övergripande ansvaret för att den samlade verksamheten bedrivs rationellt och att det inte förekommer misshållning med tillgängliga medel. De tolv punkter som anges i 9 § i nu gällande avtal bör i allt väsentligt återfinnas även i avtalet för nästa period. En särskild markering görs av betydelsen av samordning av personalpolitik och kollektivavtalsförhandlingar.

Moderbolaget har även inkommit med skrivelser i mars 1990 om avsikten att utreda och påskynda eventuella förändringar inom koncernen, samt i oktober 1990 angående den kommande avtalsperioden.

I moderbolagets skrivelse från september 1991 biläggs en kopia av en skrivelse från Kooperativa Förbundet där förbundet anmäler sin önskan att frånträda sitt aktieägarskap inom Sveriges Radio.

Sveriges Television anser i sin del av den gemensamma skrivelsen att nuvarande avtal har fungerat på ett tillfredsställande sätt men föreslår vissa justeringar.

Sveriges Television ifrågasätter formuleringen *god underhållning* (6 § i nuvarande avtal). Bestämmelsen innebär att radionämnden i vissa fall åläggs att spela rollen som smakdomare. Sveriges Television finner detta principiellt betänkligt och anser att företagets övergripande kvalitetskrav är tillräckligt.

I instruktionen för radionämnden bör det av integritetsskäl införas en klausul med innebörden att nämnden före beslut om prövning skall inhämta skriftligt medgivande från den/dem som kan ha utsatts för brott mot denna paragraf. Här syftas på de fall då anmälan gjorts av annan än den/de berörda eller nämnden på eget initiativ önskar pröva ärendet (*enskilds privatliv*, 9 §). Den särskilda *skyldigheten att underrätta radionämnden* i vissa genmäles- och beriktigandeärenden (13, 15 §§) bör kunna utgå, alternativt begränsas till de fall då beriktigande och genmäle ej beviljats. Skyldigheten att underrätta radionämnden har lett till en omständlig och ofta onödig byråkrati. Enligt Sveriges Televisions uppfattning innebär radiolagens krav på saklighet och opartiskhet även skyldighet att rätta felaktiga uppgifter och lämna tillfälle till befogat genmäle. Motsvarande synpunkter framförs även av Lokalradion och Riksradion.

Tidsfristen för såväl anmälningar till radionämnden som krav på beriktigande och genmäle bör sänkas från sex månader till en, alternativt två månader (vilket är fallet i Danmark och Norge). Det bör vara ett allmänt intresse att behandlingen av dessa ärenden skall ske så snabbt som omständigheterna medger, annars riskerar saken förlora sin aktualitet och sitt intresse för publiken.

Beträffande skyldigheterna mot olika minoritetsgrupper förutsätter Sveriges Television att avtal sluts mellan programbolagen om fördelningen av ansvaret.

Sveriges Television har även inkommit med en skrivelse i oktober 1990 där önskemål inför en ny avtalsperiod framförs. I en skrivelse från november 1991 beskrivs planerna på en studie av Sveriges Televisions nyhetstjänster inför den kommande avtalsperioden.

Sveriges Television anför i en skrivelse från mars 1992 att bolagets hållning angående kommande avtalsperiod redovisats i den för Sveriges Radioföretagen gemensamma skrivelsen från oktober 1991.

9.1.3 Sveriges Riksradio AB och Sveriges Lokalradio AB

Sveriges Riksradio och *Sveriges Lokalradio* förordar i en gemensam skrivelse att det nya radiobolaget bör ha till uppgift att tillgodose intressen hos såväl befolkningen i respektive lokalradioområde som hos hela befolkningen. Riksradiation och Lokalradiation anser vidare att de övergripande bestämmelserna torde kunna uttryckas kortare och klarare än vad som nu är fallet. Utöver ett

övergripande kvalitetskrav bör ett programutbud i allmänhetens tjänst präglas av mångfald vad gäller åsikter, meningsyttringar och smakyttringar så att samhälls- och kulturdebatten stimuleras. Det bör också finnas krav på bredd vad gäller ämnesval och genrer. På så sätt tillfredsställs mångas intressen. Även mindre gruppers intressen skall i görligaste mån tillgodoses. De två radiobolagen anser att ytterligare detaljreglering är överflödig. Tvärtom är det viktigt att tillse att en radio i allmänhetens tjänst ges stor frihet att utveckla sin särart. På så sätt garanteras mångfald och bredd i den rådande konkurrens-situationen.

Radiobolaget bör vidare få möjlighet till sponsring på i princip samma villkor som Sveriges Television. Radiobolaget bör dessutom få rätt att träffa avtal med Sveriges Television om fördelningen av ansvaret för minoritets-språk m.m. Därutöver föreslås några mindre omdispositioner i avtalstexten.

Vidare har Sveriges Lokalradio inkommit med en skrivelse i november 1990 angående den lokala radions utveckling inför kommande avtalsperiod, samt en skrivelse i mars 1991 om förslaget att bilda ett gemensamt radiobolag inom Sveriges Radio.

Lokalradion och Riksradien anför i en gemensam skrivelse från februari 1992 att respektive bolags hållning angående kommande avtalsperiod redovisats i den för Sveriges Radio-företagen gemensamma skrivelsen från oktober 1991.

9.1.4 Sveriges Utbildningsradio AB

Enligt nuvarande avtal skall användarna av Utbildningsradions utbud ges möjlighet att framföra synpunkter och önskemål på programverksamheten. Sveriges Utbildningsradio anför i sin särskilda skrivelsen att det fortsättningsvis bör vara Utbildningsradions sak att ta ställning till på vilket sätt samverkan sker med användarna (regleras nu i avtal mellan moderbolaget och Utbildningsradion).

Även under en ny avtalsperiod bör det finnas möjligheter att erhålla allmänna medel för insatser som är utbildningspolitiskt och utbildningsekonomiskt motiverade. Regeringen bör pröva om och på vilket sätt nuvarande finansiering kan kompletteras genom att staten ställer allmänna medel till förfogande.

Utbildningsradions sändningstider är avgörande för det egna ansvaret för programverksamheten. Möjligheterna att få bra sändningstider har enligt Sveriges Utbildningsradio försämrats avsevärt under de senaste åren. Moderbolaget bör även i fortsättningen besluta om fördelning av sändningstider i de fall programföretagen inte själva kan enas. Utbildningsradions särskilda uppdrag och möjlighet att förverkliga sitt avtal med staten måste vara vägledande när moderbolaget fattar beslut. Långsiktig fördelning av sändningsutrymme måste eftersträvas.

Mot bakgrund av pågående förändringar inom utbildningsväsendet föreslås vissa justeringar av avtalstexten.

I en skrivelse från oktober 1990 lämnar Utbildningsradion synpunkter inför den kommande avtalsperioden. Utbildningsradion har även inkommit med en skrivelse i oktober 1988 om önskemål att utesända teaterföreställningar, samt en skrivelse i mars 1991 om Utbildningsradions distanskurser.

9.2 Skrivelser från Sveriges Radios ägare

9.2.1 Folkrörelsernas ägargrupp

Folkrörelserna tar i en skrivelse i november 1991 upp att Sveriges Radio bör arbeta långsiktigt och fungera som motpol till ytlighet och förflockning. Sveriges Radio bör satsa på bredd och djup, inte minst i rollen som kulturbärare.

Sveriges Radio bör också på ett konkret sätt ta sig an uppgiften att förverkliga folkbildningstanken. Denna uppgift bör åvila samtliga programbolag. Det är viktigt att de smala programmen för utbildning och folkbildning ges erforderliga resurser i form av ekonomiska medel och programtid.

Sveriges Radios folkliga förankring säkerställs genom de tre olika ägargrupperna. Ägarbilden bidrar också till att Sveriges Radio-koncernen kan uppträda självständigt i förhållande till staten. Folkrörelseägandet är ett uttryck för självständighet och integritet visavi olika maktgrupperingar och tillför styrelsearbetet viktig kompetens och erfarenhet. Folkrörelsegruppen vill kvarstå som majoritetsägare, men är också beredd att delta i en diskussion om hur fler folkrörelser skall kunna inlemmas i ägarkretsen.

Sveriges Frikyrkoråd och *Svenska kyrkans centralstyrelse* anför i en skrivelse i februari 1992 att folkrörelserna skall fortsätta att bära sitt ägaransvar. Ägarkretsen kan utvidgas genom att fler folkrörelser tar på sig ägaransvar.

9.2.2 Pressens ägargrupp

Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU) redovisar i en skrivelse i oktober 1991 att man avser att vid avtalsperiodens slut frånträda sitt aktieinnehav i Sveriges Radio. TU har svårt att bedöma om enskilda tidningsföretag vill ta över dessa aktier. TU anser att ett ökat statligt ägande av Sveriges Radio inte minskar möjligheten att garantera integritet och oberoende i den publicistiska verksamheten. Sveriges Radio bör dock inte ställas under regeringens direkta ledning. Företagets styrelse bör sammansättas av allmänt aktade medborgare med professionella meriter från skilda samhällsområden såsom vetenskap, kultur, ekonomi och företagande.

TU anför därutöver i en skrivelse i mars 1992 att ett ökat statligt ägande inte får leda till att Sveriges Radios eller programföretagens oberoende och integritet i den publicistiska verksamheten i något avseende hotas. Ett sätt att säkerställa Sveriges Radio-koncernens oberoende i programfrågor är att en stiftelse övertar ägandet. Stiftelsen skulle, liksom den nuvarande koncernstyrelsen, kunna besluta i övergripande frågor. Stiftelsen bör också som för-

9.2.3 Näringslivets ägargrupp

Näringslivsgruppen anför i en skrivelse i oktober 1991 att den nuvarande ordningen för ägandet av Sveriges Radio har varit historiskt betingad och har inte återspeglat de förändringar som ägt rum under senare decennier. Numera är åtskilliga av de nuvarande aktieägarna direkt eller indirekt involverade i med Sveriges Radio-koncernen konkurrerande företag. Flera aktieägare har redan anmält sin önskan att frånträda aktieinnehavet vid utgången av innevarande avtalsperiod. För näringslivsgruppen framstår det som självfallet att det i fortsättningen saknas anledning att vara engagerad som delägare i det nu konkurrensutsatta moderbolaget. Enligt gruppens mening kan inte heller några andra korporationer eller intressegrupper ges sådan ställning.

Näringslivsgruppen anser att ett statligt ägande inte innebär något större hot mot integritet och oberoende än den nuvarande ordningen. Någon "legitimering" av Sveriges Radios verksamhet i form av enskilt aktieäggande erfordras ej. Ägande utan ansvar eller faktiskt inflytande bör inte bestå. Ett statligt styrt företag bör också vara statligt ägt.

För att ytterligare markera och säkerställa företagets oberoende i programfrågor bör företaget inte ställas under regeringens direkta ledning. Den lämpligaste ordningen skulle vara att staten inträder som huvudman för en stiftelse, vars styrelse enligt stadgarna skall vara sammansatt av allmänt aktade medborgare med professionella meriter från skilda samhällsområden såsom vetenskap, kultur, ekonomi och företagande. Denna stiftelse tilldelas ett kapital som därefter omvandlas till aktier i det eller de aktiebolag som driver radio- och TV-verksamheten. Stiftelsen utser styrelse för bolaget eller bolagen. Verksamheten finansieras över statsbudgeten eller via mottagaravgifter som fastställs av riksdagen. Verksamhetens riktlinjer som anges i riksdagsbeslut bör vara mindre detaljreglerade än idag.

Teatrarnas Riksförbund har i en egen skrivelse anført att förbundet inte har för avsikt att frånträda sitt aktieägarskap i Sveriges Radio. Om inte näringslivet längre vill medverka skulle t.ex. kulturföretag och andra intressen kunna överta aktierna. Förbundet anser att ägarinflytandet skall vara reellt på aktiebolagslagens grund. Förbundet tar avstånd från stiftelseformen som i praktiken är en helt oreglerad verksamhetsform och inte ger den erforderliga stabiliteten för ett producerande företag.

9.3 Övrigt underlag

I rapporten *Kultur i hela landet* (DsU 1989:36) behandlas Sveriges Radioföretagens betydelse för att sprida ett kulturutbud över landet. Frågor om radiering och televisering av teater- och operaföreställningar tas upp.

Rapporten har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren återfinns i prop. 1989/90:100 bil. 10, s. 526 ff.

Rapporten *Saemien kultuvre – Sáme kultuvra – Samisk kultur* (DsU 1989:38) behandlar bl.a. sameprogramverksamhet inom Sveriges Radio-företagen. I denna föreslås att frågan om vidgat utrymme för samiska sändningar tas upp inför den nya avtalsperioden för Sveriges Radio-företagen. Rapporten har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren återfinns i prop. 1989/90:100 bil. 10, s. 543 ff.

Radionämnden har erhållit skrivelserna från Sveriges Radio-företagen för kännedom och anför i december 1991 med anledning av dessa att det kan vara rimligt att ärenden om intrång i den enskildes privatliv inte prövas i sak om de berörda motsätter sig en sådan prövning. Vidare kommenteras bestämmelserna om genmäle och beriktigande samt god underhållning. Radionämnden ifrågasätter en förkortning av den tid inom vilken anmälan m.m. skall ha gjorts för att radionämnden skall vara skyldig att pröva ett ärende.

Sveriges Dövas Riksförbund anför i en skrivelse från november 1990 att Sveriges Television har ett alltför litet utbud av program på teckenspråk. En målsättning borde vara att döva skall få dagliga nyheter på teckenspråk. *Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB)* anger i en skrivelse i oktober 1990 att Sveriges Radio (moderbolaget) skall prioritera program som riktar sig till bl.a. utvecklingsstörda tittare respektive lyssnare. *Synskadades Riksförbund i Norrbotten* kräver i en skrivelse från april 1991 att text-TV bör göras tillgänglig för synskadade. *Synskadades Riksförbund* betonar i en skrivelse i november 1990 Utbildningsradions betydelsefulla roll. *Statens handikappråd* hemställer i en skrivelse i december 1991 om att regeringen uttrycker krav på handikappanpassning i Sveriges Radio-koncernens verksamhet. Handikapprådet redovisar i en skrivelse i april erfarenheter från en konferens om Sveriges Radios ansvar inom handikappområdet.

Svenska Samernas Riksförbund lämnar i en skrivelse i februari 1992 förslag om hur det samiska språket och den samiska kulturen skall kunna stärkas i radio och TV.

Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik (SKAP) anför i en skrivelse från september 1991 att musikutbudet i radio och television inte tar hänsyn till allmänhetens önskemål vad gäller svensk musik. I *Svenska tonkonstnärskörbundets* skrivelse från november 1991 redovisas ett brev från Nordiskt Solistråd med protester mot nedskärningar av antalet musikstudioproduktioner i de nordiska länderna.

Norrbottens Bildningsförbund anser i en skrivelse från mars 1991 att Sveriges Radio inte tar tillräckligt ansvar för folkbildningen och att Utbildningsradion även i fortsättningen skall vara fristående. Ett antal privatpersoner har även inkommit med skrivelser i denna fråga.

Konstmårliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) anför i en skrivelse från mars 1991 att Sveriges Television bör få en långsiktig tryggad finansiering via tillräckligt höga licenser. Public service-TV bör få preciserade mål och uppdrag, och den kulturella mångfalden bör öka.

Oberoende Filmares Förbund framhåller i en skrivelse från februari 1989 att Sveriges Radios public service-uppdrag bör stärkas samt betonar vikten av ett resurstillskott till Sveriges Radio-koncernen. Förbundet tar i en skrivelse från juni 1991 starkt avstånd från nedskärningarna inom Sveriges Television.

Sverigefinska Riksförbundet föreslår i en skrivelse i mars 1992 att det i Sveriges Radio inrättas en egen finskspråkig radiokanal.

Länsstyrelserna i Gävleborgs, Jämtlands, Kopparbergs och Västermorrlands län har i en skrivelse från juni 1990 framfört önskemål om en klyvning av det regionala nyhetsprogrammet Mitt-Nytt.

Vidare har skrivelser inkommit från ett antal privatpersoner.

9.4 Utredning om ett nytt bolag för rundradiosändningar

9.4.1 Bakgrund

I proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor (s. 182–186) redovisades för riksdagens information att en utredning skulle tillkallas för att inför den kommande propositionen våren 1992 om nya avtal för Sveriges Radio-koncernens företag förbereda en omorganisation av verksamheten med programutsändning och programinsamling för Sveriges Radio-företagen och det nya reklam-TV-företaget. En förutsättning skulle vara att verksamheten, som i dag drivs av sektorn Rundradio inom Televerket Radio, skall drivas av staten i en organisation som är avgränsad från televerket. Riksdagen anförde inga erinringar mot dessa förutsättningar (KU39, rskr. 370).

Bakgrunden var regeringens planer på en förändrad associationsform för televerket (jfr proposition 1990/91:87 om näringspolitik för tillväxt).

Tillkomsten av ett programföretag utanför Sveriges Radio innebär vidare att de ekonomiska relationerna mellan programföretagen och sändarnätet måste förändras. Den nuvarande modellen med finansiering genom medelsanvisning från rundradiokontot eller via statsanslag direkt till televerket kan inte tillämpas när ytterligare ett företag skall utnyttja anläggningarna. Enligt föredragande statsrådet bör varje programföretag i stället erlagga en hyra som motsvarar de utnyttjade tjänsterna.

Regeringen beslutade i juli 1991 om direktiv (dir. 1991:66) för en särskild utredare med uppgift att utarbeta förslag till hur det nya bolaget eller den nya organisationen skall avskiljas från televerket och vilka grundläggande villkor som bör gälla för verksamheten.

9.4.2 Utredarens förslag och remissynpunkter

Den särskilda utredaren, direktören Birgitta Böhlin, överlämnade i januari 1992 sitt betänkande (SOU 1992:10) Ett nytt bolag för rundradiosändningar. I rapporten föreslår utredaren bl.a. att staten bildar ett aktiebolag och att bolaget börjar sin verksamhet den 1 juli 1992. Utredarens sammanfattning av betänkandet återfinns i *bilaga 2*.

Rapporten har remissbehandlats av utredaren. Samtliga yttranden finns återgivna i betänkandet. En sammanställning av remissinstansernas synpunkter finns i *bilaga 3*.

Prop. 1991/92: 140

9.4.3 Organisationskommitté för bolagsbildningen

För att underlätta en bolagsbildning den 1 juli har regeringen i februari 1992 beslutat om direktiv (dir. 1992:14) för en organisationskommitté med uppgift att inleda nödvändiga förberedelser inför bildandet av ett nytt statligt aktiebolag med huvudmannaskap för rundradionätet. I kommitténs uppdrag finns ett förbehåll för riksdagens kommande beslut med anledning av regeringens förslag i denna fråga.

10 Förslag

10.1 Allmänna förutsättningar

Bestämmelserna om Sveriges Radio-koncernens programverksamhet återfinns i flera författningar, främst radiolagen (1966:755). Av betydelse i sammanhanget är också lagen (1989:41) och förordningen (1989:46) om TV-avgift samt förordningen (1988:339) med instruktion för radionämnden. Vidare finns avtal som slutits med staten rörande programverksamhetens innehåll och organisation. Avtalens löptid har rört sig mellan sex och tolv år. Avtalen har sammanfattat riksdagsbesluten inför den nya avtalsperioden. Till detta skall läggas beslut i vissa frågor under avtalsperiodernas gång.

Nuvarande riktlinjer för Sveriges Radio-företagens verksamhet går tillbaka på beslut i riksdagen år 1978 (prop. 1977/78:91, KrU24, rskr. 337) och i vissa avseenden år 1966 (prop. 1966:136, SU 1966:163). Besluten från år 1978 kompletterades år 1986 (prop. 1985/86:99, KrU21, rskr. 343) samt i vissa avseenden även år 1989 (prop. 1988/89:18, KrU9, rskr. 97). Slutligen skall nämnas 1991 års beslut (prop. 1990/91:149, KU39, rskr. 370).

I anslutning till prop. 1990/91:149 anförde min företrädare, dåvarande departementschefen för utbildningsdepartementet, att han ansåg att verksamheten under en ny avtalsperiod bör handhas av tre programbolag; ett för TV, ett för radio och ett för utbildningsprogram. Sveriges Riksradio AB och Sveriges Lokalradio AB bör föras samman till ett ljudradioföretag. Mina förslag utgår också från detta. Jag använder i fortsättningen benämningen *Sveriges Radio AB* på detta bolag. Eftersom någon formell koncernbildning inte längre blir aktuell med mitt förslag kommer jag att använda benämningen *public service-företagen* när jag avser programföretagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio med tillhörande verksamheter.

I detta inledande avsnitt vill jag mot bakgrund av medieutvecklingen ange vilket uppdrag public service-företagen bör ha under kommande avtalsperiod. Jag anger också översiktligt vilka spelregler som bör gälla för dessa företag. Jag kommer särskilt att behandla rollfördelningen mellan de tre aktörerna riksdag/regering, styrelser/företagsledningar och programansvariga.

Under de tre första decennierna efter det att reguljära radiosändningar år 1925 inlets av Radiotjänst förfogade public service-företaget över endast en radiokanal. I mitten av 1950-talet fick vi en andra programkanal i radio, och vid ungefär samma tidpunkt började försöksvisa TV-sändningar. Därefter har utvecklingen gått i allt snabbare takt; under 1960-talet utvecklades en tredje radiokanal och TV-verksamheten konsoliderades. Under slutet av 1960-talet började en andra TV-kanal byggas ut och under 1970-talet etablerades lokalradion. Den avtalsperiod som nu löper mot sitt slut har inneburit stora förändringar. Genom videointroduktionen fick Sveriges Television konkurrens om tittarnas intresse. Satellittekniken har inneburit att en rad internationella programkanaler blivit tillgängliga, däribland två som direkt vänder sig till en svensk publik med reklamfinansierade program och två kanaler som erbjuder svensktextade betal-TV-tjänster. I dagsläget kan inemot hälften av de svenska hushållen ta emot sådana program genom att vara anslutna till kabelnät. Ytterligare några hundra tusen hushåll kan ta emot satellitsändningar efter att ha skaffat privata parabol.

Kabelnäten medger även utsändning av lokalt producerade program. Denna programverksamhet har hittills fått en begränsad omfattning, bl.a. beroende på att det först vid det senaste årsskiftet, efter förslag från regeringen i november 1991, blev möjligt att reklamfinansiera verksamheten.

Den nuvarande regeringen har också gett Nordisk Television AB koncession för att starta en reklamfinansierad tredje TV-kanal i marknätet (TV 4). Reguljära sändningar har nyligen inlets och sändningsverksamheten kommer att byggas ut så att den under avtalsperioden blir rikstäckande.

Programföretaget har gjort åtaganden som innebär att programutbudet blir relativt ambitiöst och att det produceras på olika håll inom landet.

Radioområdet har också förändrats. Närradion har utvecklats så att förningslivet fått en effektiv kanal att nå ut till allmänheten. Inom närradios ram har också en piratverksamhet med reklamfinansierad radio etablerats.

Jag har för avsikt att senare i år återkomma till regeringen med förslag om en särskild proposition med regler och villkor för en lokal, reklamfinansierad radio (privatradio). Sådana sändningar, som redan mött stort intresse, bör kunna starta i början av nästa år.

Det finns ingenting som tyder på att förändringstakten inom radio- och TV-området kommer att dämpas. Satellit- och kabelutvecklingen kommer att fortsätta. Ett fjärde TV-nät står till buds när finansieringsmöjligheter finns. Förutsättningarna för markdistribution av radio och TV kommer att förändras

radikalt – såväl kvantitativt som kvalitativt – när utnyttjandet av frekvensutrymmet övergår från analog till digital metod.

Den anförda utvecklingen har gett publiken större valmöjligheter. Den har också medgett en större mångfald, bl.a. i opinionsbildningen. Konkurrensen har vitaliserat verksamheten inom Sveriges Radio-koncernen.

Det är regeringens strävan att underlätta utvecklingen av olika initiativ för att öka publikens valmöjligheter. Det är emellertid svårt att i dagsläget närmare ange hur snabb utvecklingen kommer att bli. Allmänhetens reaktioner, reklammarknadens utveckling och den internationella teknikutvecklingen kan inte förutsäckas för någon längre period. Eftersom public service-företagens förutsättningar och statens uppdrag till dessa företag är beroende av den allmänna medieutvecklingen förordar jag att den **kommande avtalsperioden** bör bli kortare än vad avtalstiden hittills har varit. Mitt förslag är att de nya avtalen sträcker sig över fyra år och startar den 1 januari 1993 för att upphöra den 31 december 1996.

Jag övergår nu till att behandla **uppdraget för public service-företagen**.

Jag vill inledningsvis erinra om att dessa företag i huvudsak finansieras med TV-avgifter. Dessa avgifter kan betraktas som en skatt på innehav av TV-apparater. Allmänhetens intresse av att betala avgiften är beroende av det programutbud public service-företagen erbjuder i förhållande till det utbud som erbjuds på annat sätt. Om detta senare utbud är rikt och lättillgängligt kan man räkna med att allmänhetens benägenhet att betala en avgift för ett ytterligare utbud är begränsad. Om det privata utbudet i stället är begränsat och ensidigt och reklamslagen uppfattas som störande eller priset är högt, kan public service-företagen, under förutsättning att de erbjuder ett mångfasetterat utbud av hög kvalitet, förvänta sig en större förståelse från allmänheten för skyldigheten att betala avgift.

Som jag tidigare har anført är det svårt att förutse hur redan etablerade privata företag kan utvecklas och ännu svårare att sja om utvecklingen för programtjänster som ännu inte har kommit igång.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till att jag föreslagit en fyraårig avtalsperiod bör public service-företagen ges ett uppdrag som i huvudsak är oförändrat i förhållande till det uppdrag som gällt under den senaste avtalsperioden.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om hur public service-företagen bör förhålla sig till konkurrensen med de privata företagen.

Många företag som finansierar sin verksamhet med reklam eller tittares och lyssnares direkta betalningsvilja kan – framför allt i ett inledande skede – tvingas anpassa sitt programutbud till breda programsmaker. Public service-företagen har inte detta tvång. I stället bör public service-företagen, inom ramen för sitt uppdrag att tillgodose alla publikgrupper med ett mångsidigt programutbud, eftersträva en hög kvalitet i detta utbud. Jag vill också betona vikten av att även programbehoven från mindre publikgrupper tillgodoses vid tidpunkter då de flesta har möjlighet att titta och lyssna.

De **frekvensmässiga förutsättningarna** för public service-företagen bör vara i huvudsak oförändrade. Ett public service-utbud med två TV-kanaler och fyra radiokanaler är rimligt. Övriga tillgängliga frekvenser bör förbehållas andra intressenter på radio- och TV-området.

Finansieringen av public service-verksamheten bör liksom hittills i huvudsak ske via TV-avgiftsmedel. TV-avgiftens storlek bör bestämmas av riksdagen och intäkterna från denna uppörd bör tillföras rundradiokontot. Till detta konto förs också intäkter från koncessionsavgifter.

Programföretagen skall inte få finansiera sin verksamhet med reklam. Den möjlighet till sponsorsfinansiering som Sveriges Television i dag har, bör utvidgas till att gälla också radioföretaget. Jag föreslår mot bakgrunden av vunna erfarenheter vissa preciseringar i reglerna för sponsorsverksamheten.

Jag övergår nu till frågan om **medelstilledningens storlek** under avtalsperioden. I förra årets riksdagsbeslut rörande Sveriges Radio-verksamheten beslöts att verksamheten för innevarande kalenderår skulle erhålla 150 milj.kr. i reformpåslag. Under den nya avtalsperioden borde enligt vad dåvarande departementschefen anförde i propositionen 1990/91:149 verksamheten tillföras ytterligare 150 milj.kr. under vardera av de inledande tre åren. Samtidigt angav han som sin uppfattning att koncernen borde åläggas ett rationaliseringskrav om 200 milj.kr. fördelat på åren 1993 och 1994 med vardera 100 milj.kr. Slutligen förordades att medelstilledningen liksom nu bör vara värdesäkrad med ett index.

Jag förordar att dessa förutsättningar för medelstilledningen skall gälla för den nya avtalsperioden och att medlen fördelas mellan programföretagen enligt den särskilda schablon som jag redovisar i ett kommande avsnitt.

Programföretagen tillförsäkras på detta sätt en generös och jämfört med andra medieföretag säker medelstilledning. Tillsammans med de övriga förslag som jag redovisar bör detta medföra goda planeringsförutsättningar och en möjlighet att uppfylla högt ställda public service-krav.

Inom ramen för det angivna uppdraget och de givna ekonomiska förutsättningarna bör verksamheten skötas effektivt och med ett publicistiskt och konstnärligt oberoende från olika maktcentra. Det är min strävan att programföretagen under den kommande avtalsperioden skall vara mer självständiga och oberoende än i dag.

Först vill jag emellertid behandla **ägandet av public service-företagen**.

Sveriges Radio-koncernen har i dagsläget tre ägargrupper: folkrörelserna (60 %), pressen (20 %) och näringslivet (20 %). I ett civilrättsligt avtal mellan aktieägarna finns regler om hembud. Dessa innebär att de som vill sälja sin aktiepost skall erbjuda posten till andra aktieägare i samma aktieägar-grupp. Därmed upprätthålls proportionerna mellan ägargrupperna.

Inom de två ägargrupperna pressen och näringslivet finns tveksamhet till att vara kvar som ägare. Den huvudsakliga motiveringen för inställningen är att man anser sig kunna hamna i en jävssituation då man redan uppträder eller kommer att uppträda som konkurrenter till public service-företagen på radio- och/eller TV-området. Även representanter för folkrörelsegruppen har av

samma skäl lämnat sin ägarkrets. Den framtida medieutvecklingen torde innebära att ytterligare folkrörelser kommer i denna situation.

Allt talar således för att det stabila ägande som sedan år 1966 har gällt för Sveriges Radio-koncernen inte längre kan vidmakthållas. Med de hembudsregler som gäller skulle i extremfallet en enda aktieägare kunna inneha samtliga aktier i den egna ägargruppen.

Mot denna bakgrund ser jag ingen möjlighet att ha kvar nuvarande modell för ägandet. Den fråga som då uppstår är vilka alternativ som är förenliga med ett långtgående redaktionellt och konstnärligt oberoende.

I den allmänna debatten har framförts att public service-företagens oberoende av statsmakterna skulle säkerställas genom att verksamheten organiserades som en stiftelse. Jag har övervägt möjligheten att använda stiftelseformen, men kommit fram till att detta inte för närvarande är en lämplig lösning. Skälet är framför allt osäkerheten om vad som i framtiden kommer att gälla för stiftelser. Stiftelseformen är i dag oklar och utnyttjas på olika sätt. För närvarande bereds ett förslag till lagstiftning om stiftelser, som enligt planerna skall träda i kraft den 1 januari 1994. Enligt vad jag erfarit kan de kommande reglerna komma att försvåra för riksdagen att för all framtid över huvud taget ompröva förutsättningarna för public service-verksamheten, om denna organiseras som en stiftelse.

Jag har också övervägt möjligheten att programföretagen blir statliga aktiebolag och kommit fram till att detta under kommande avtalsperiod inte bör genomföras.

Mot den nu anförda bakgrunden föreslår jag att de tre programföretagen liksom i dagsläget bör ägas av ett antal utomstående grupper, men att reglerna kring ägandet bör ändras.

De grupper som bör vara aktuella är i första hand de som nu är ägare, dvs. folkrörelserna, näringslivet och pressen. En ny, fjärde grupp bör beredas tillfälle att bli ägare, nämligen en grupp bestående av konstnärliga och vetenskapliga akademier samt oberoende kulturella sammanslutningar.

Det bör ankomma på regeringen att i kontakter med nuvarande och tilltänkta ägare utvärdera intresset för ett ägaransvar för public service-verksamheten.

Genom föreskrifter i bolagsordningarna bör anges att aktier som en ägare vill avyttra t.ex. om jäv kommer att uppstå, skall hembjudas till staten. Ett ägande i andra kommersiella radio- och TV-företag bör inte vara förenligt med ägande av public service-företag.

Som jag tidigare har anført är det för alla massmedieföretag av fundamental betydelse att de journalistiskt och konstnärligt verksamma har frihet i förhållande till ägarna och ekonomiskt ansvariga så att garantier ges för kritisk granskning, även mot intressen som ägaren företräder. Särskilt viktigt är detta givetvis om staten är ekonomisk bidragsgivare och delägare. Ägarmakten och den ekonomiska makten bör kringgärdas med sådana regler att ett otillbörligt inflytande inte kan förekomma.

Jag skall i det följande uppehålla mig vid ansvarsfördelningen mellan riksdag/regering, styrelser/företagsledning och programansvariga.

Jag anser det vara viktigt att det etableras klarare gränslinjer mellan dessa aktörer och jag föreslår följande ordning.

- Riksdag/regering bör ange allmänna förutsättningar för public service- verksamhetens uppdrag, organisation och finansiering. Dessa förutsättningar, liksom medelstillelningen, bör anges för hela avtalsperioden. Riktlinjerna binds i avtal mellan staten och programföretagen. Reglerna för utseende av styrelserna återkommer jag till.

- Styrelserna/företagsledningarna bör inom ramen för aktiebolagslagen, radiolagen och tilldelade medel se till att de uppdrag som enligt avtalet åvilar företaget verkställs och att detta sker med god hushållning.

- De programansvariga bör, som i dagsläget, utan inblandning från såväl riksdag/regering som styrelser/företagsledningar ansvara för de enskilda programmen. Styrelsen har dock det slutliga ansvaret för att programverksamheten står i överensstämmelse med det avtal respektive bolag tecknat med staten.

Jag övergår nu till frågan om **hur styrelserna skall utses.**

Styrelserna för moderbolag och programbolag utses i dagsläget på ett likartat sätt, så att regeringen utser ordförande och sex ledamöter medan ägarna utser fem ledamöter. Respektive verkställande direktör är självskriven ledamot. Personalrepresentanterna utser två ledamöter och två suppleanter för dessa. Varje styrelse består alltså av sammanlagt femton ordinarie ledamöter.

Regeringen har enligt en etablerad sed vänt sig till de större partierna i riksdagen för nominering av ledamöter. Partierna har låtit sina riksdagsgrupper eller presidier utse ledamöter. De utsedda har oftast hämtats från respektive riksdagsgrupp.

I en kommande avtalsperiod bör styrelserna – en för varje programbolag – vara mindre än i dagsläget. Varje styrelse bör bestå av nio personer varav tre är självskrivna: den verkställande direktören och två personalrepresentanter (för vilka det enligt lag skall finnas två suppleanter). Vidare utser regeringen fyra ledamöter, inklusive ordföranden. Dessa ledamöter bör hämtas från olika sektorer av det svenska samhället, ha stor integritet och sammantaget representera den kunskap och erfarenhet som är relevant för verksamheten. Regeringen bör inför utseendet av ledamöterna samråda med ledarna för samtliga i riksdagen representerade partier. Återstående två styrelseledamöter utses av respektive bolagsstämma, dvs. programföretagens ägare.

Jag förutsätter att bolagsstämmorna vid sina val av ledamöter utgår från samma integritetskriterier m.m. som jag tidigare har anfört bör gälla vid regeringens val av styrelseledamöter.

Den nu föreslagna ordningen för ansvarsfördelning och utseende av ledamöter bör innebära ett hinder för otillbörlig styrning och en garanti för självständighet i programverksamheten. Förutsättningen att riksdag/regering i avtal anger sina riktlinjer för avtalsperioden innebär en minskning av risken för otillbörlig påverkan. Samrådsförfarandet mellan partiledarna vid utseendet av styrelseledamöter liksom erfarenheten att allmänheten och massmedierna kommer att visa denna fråga stort intresse bör också minska risken. Ägarnas

roll understryker ytterligare den breda förankring och det oberoende som bör präglade ledningen av public service-företagen.

Den föreslagna ordningen är ett steg på vägen mot större oberoende för public service-företagen. Inför den avtalsperiod som skall inledas den 1 januari 1997 bör oberoendet stärkas ytterligare. Mot bakgrund av den lagstiftning som då gäller för stiftelser bör stiftelseformen kunna prövas på nytt. Även andra lösningar bör undersökas.

Det är viktigt att allmänheten får möjlighet att följa public service-företagens verksamhet och lämna synpunkter på den. Ett särskilt **publikråd** bör därför inrättas. Rådet bör innehålla representanter för olika tittar- och lyssnargrupper. Det kan t.ex. röra sig om folkrörelser samt även TV-tittare och radiolyssnare som utses på personliga meriter. Företrädare för funktionshindrade, invandrare samt språkliga och etniska minoriteter bör också beredas plats. Publikrådet bör ha tillgång till ett från public service-företagen fristående sekretariat.

Public service-verksamhetens organisation har länge varit föremål för kontroverser, bland de politiskt ansvariga i riksdagen och inom berörda företag.

Ursprungligen utgjorde Sveriges Radio ett samlat aktiebolag. När lokalradion introducerades samlades denna verksamhet i ett aktiebolag som fick ställning som dotterbolag. Som en konsekvens av detta blev övriga programföretag – Sveriges Television, Riksradiation och Utbildningsradion – också dotterbolag under den avtalsperiod som därefter följde. Sveriges Radio AB blev därvid moderbolag i Sveriges Radio-koncernen.

Relationen mellan dotterbolagen och framför allt relationen mellan moderbolaget och dotterbolagen har sedan dess varit oklar och föremål för interna tvister som negativt har påverkat verksamheten.

Dessa oklarheter och motsättningar har sin bakgrund i att riksdag/regering vid bestämningen av relationen mellan moderbolag och dotterbolag, med hänsyn till programbolagens behov av bl.a. programmässig självständighet, gjorde avsteg från de spelregler som normalt gäller inom en koncern.

Förra årets riksdagsbeslut innebar en förändring i dessa spelregler i så måtto att moderbolagets betydelse minskade. Enligt vad jag har erfarit har denna förändring inte resulterat i att motsättningarna och oklarheterna har försvunnit. Jag anser därför att en mer radikal förändring är nödvändig och föreslår att moderbolaget avvecklas och att varje programföretag blir ett självständigt aktiebolag.

Det finns även andra motiv till ett sådant förslag. Genom sammanslagningen av Lokalradion och Riksradiation blir programverksamheten uppdelad på tre stora programbolag. Verksamheten inom dessa programbolag är därtill artskild; televisionen, radion och utbildningsverksamheten har utvecklat olika kulturer. Denna utveckling kan väntas bli ytterligare accentuerad genom den kommande medieutvecklingen.

En särskild roll för moderbolaget har hittills varit att fördela de av staten tilldelade medlen mellan programbolagen. Den samlade årliga medeltilldelningen uppgår till drygt 4 miljarder kr.

Som jag tidigare har anfört bör förutsättningarna för medelstilletdelningen till public service-verksamheten fastställas vid avtalstidens början och gälla för hela avtalsperioden. Mot denna bakgrund anser jag inte att ett i övrigt förutsättningslöst riksdagsbeslut om medelstilletdelning till Sveriges Television om ca 2,6 miljarder kr., till det sammanslagna radioföretaget knappt 1,5 miljarder kr. och till Utbildningsradion i storleksordningen 200 milj.kr. innebär en risk för detaljstyrning från riksdagens sida.

Den föreslagna organisationen och de former för medelstilletdelningen som föreslås bör ge förbättrade förutsättningar för en effektiv verksamhet och en god hushållning med tilldelade resurser.

Moderbolaget har i dagsläget ansvar för fördelning och placering av sändningstid om programföretagen inte själva kan enas i denna fråga. I den nya organisationen bör man givetvis eftersträva en ordning där dessa frågor löses i samarbete. Om man emellertid inte kan bli ense bör problemen hänskjutas till skiljenämnder.

Som jag senare kommer att beröra bör vissa verksamheter, t.ex. avgifts-inkasseringen, bedrivas under gemensamt ansvar. Därutöver bör givetvis gemensamma insatser kunna göras på frivillighetens grund.

I följande avsnitt kommer jag också att beröra frågan om lokalhantering och de förutsättningar som bör gälla för programutsändning och programinsamling.

Jag övergår nu till att mera i detalj redovisa mina förslag.

10.2.1 Ny avtalsperiod

Mitt förslag: Avtalen mellan staten och public service-företagen skall omfatta perioden 1 januari 1993–31 december 1996.

Bakgrund: Nu gällande avtal mellan staten och Sveriges Radio-koncernen inleddes den 1 juli 1986. Ursprungligen planerades de som sexåriga avtal. För att anpassa avtalsperioden till public service-företagens verksamhetsår som är lika med kalenderåret är avsikten att avtalsperioden skall förlängas med sex månader så att de löper ut den 31 december 1992. De närmast föregående avtalsperioderna har genom successiva förlängningar omfattat perioderna 1 juli 1967 – 30 juni 1978 (med ett övergångsavtal för 1 juli 1978 –30 juni 1979) respektive 1 juli 1979 – 30 juni 1986, dvs. avtalen har blivit tolv- respektive sjuåriga.

Min företrädare föreslog i anslutning till proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor att en ny avtalsperiod skall omfatta perioden den 1 januari 1993 – den 31 december 1998 (1990/91:KU39, rskr. 370).

Skälen för mitt förslag: Mot bakgrund av de initiativ regeringen tagit för reklamfinansierade kabelsändningar och en reklamradiolagstiftning bör den nya avtalsperioden för public service-företagen bli något kortare än vad som tidigare har beslutats. Det är också enligt min mening lämpligare att den

prövning i fråga om finansieringen av Sveriges Televisions verksamhet som diskuterades i proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor (den s.k. kontrollstationen inför medelstillelningen för år 1996) görs i samband med inledningen av en ny avtalsperiod i stället för mitt under avtalsperioden.

Vid en samlad bedömning har jag funnit att en fyraårig avtalsperiod är en lämplig avvägning.

Någon särskild prövning av alternativa finansieringsformer för Sveriges Television bör således inte göras under den förestående avtalsperioden.

10.2.2 Radio och TV i allmänhetens tjänst – public service i den nya mediesituationen

Mitt förslag: Programföretagens public service-uppdrag skall i huvudsak vara oförändrat.

Skälen för mitt förslag: De grundläggande principerna för public service-uppdraget bör enligt min mening ligga fast även under den kommande avtalsperioden.

Public service-uppdraget brukar på svenska sammanfattas med radio och TV i allmänhetens tjänst. Public service har sitt ursprung i en i Västeuropa tidigare praktiserad ordning att låta ett eller flera programföretag få ensamrätt till sändningarna i respektive land under villkor att man tillhandahåller ett mångskiftande utbud, speglar olika opinioner och tillfredsställer skilda smakriktningar. Det främsta exemplet på public service – och stilbildande vid uppbyggnaden av de nordiska ländernas radio och TV – var länge Storbritanniens BBC. Den publicistiska integriteten i förhållande till statsmakterna och olika maktgrupper var, och är fortfarande, en viktig ingrediens i den brittiska tappningen av public service-uppdraget.

Public service-begreppet måste också ses mot sin historiska bakgrund – bristen på frekvensutrymme och behovet av statlig styrning för att skapa förutsättningar för landstäckande sändningar. Det ansågs av det skälet inte möjligt att medge en fri etablering på samma villkor som gällde för exempelvis pressen. I stället försökte man från statens sida att garantera en vidsträckt yttrandefrihet inom ramen för sändningsmonopolet.

Genom de tekniska landvinningarna under den senaste tjuoårsperioden finns inte längre samma knapphet på sändningsutrymme som tidigare. Det saknas praktiska motiv för att upprätthålla sändningsmonopolet.

Även om situationen således ändrats radikalt i Sverige genom att nya aktörer tillkommit – TV-sändningar via satellit och kabel samt en markdistribuerad reklamfinansierad tredje TV-kanal – och kan förutses tillkomma – t.ex. reklamfinansierade radiostationer – är det enligt min mening för tidigt att överväga en mera radikal omprövning av det uppdrag som bör åvila public service-radio och public service-TV under den närmaste fyraårsperioden.

Den svenska modellen för public service har som grundstenar radiolagens krav på **opartiskhet** och **saklighet**. Andra viktiga utgångspunkter är den i avtalen med programbolagen föreskrivna skyldigheten att låta programverksamheten i sin helhet präglas av en **skälig balans mellan olika åsikter och intressen**. I görligaste mån skall **minoritetsintressen** av olika slag tillgodoses. Grundläggande är vidare kraven på **geografisk rättvisa** (dvs. att utbudet skall kunna tas emot av hela befolkningen) och en **hög kvalitet**.

Det finns en inneboende dynamik i public service-begreppet. Lika väl som gränserna för den kritiska samhällsbevakningen kan skifta i andra massmedier – t.ex. inom dagspressen – från en tid till en annan, kan speglingen av olika kulturyttringar följa varierande utvecklingslinjer. Sak samma gäller synen på vad som är god kvalitet. Jag återkommer till det sistnämnda längre fram.

Under alla förhållanden måste den redaktionella integriteten garanteras och finansieringen av verksamheten ske i former som inte lämnar utrymme för otillbörlig påverkan. Radionämndsgranskningen är en viktig del av public service-verksamheten, och gällande principer för medelstilleddning och finansieringskällor har samma syften.

Public service-begreppet har ibland gett upphov till vissa missförstånd. Det går t.ex. enligt min mening inte att ta public service-idén till intäkt för att programföretaget skall producera allt självt. Variationen som förutsätts i det samlade programutbudet skall även avse produktionskällorna. Den ekonomiska grundtrygghet som måste säkras skall avse långsiktiga planeringsförutsättningar men får inte utformas så att programföretagen saknar incitament till en rationell och effektiv resursanvändning. Slutligen bör det framhållas att ett public service-företag måste eftersträva en maximal öppenhet i verksamheten utan att för den skull behöva lämna ut sådan ekonomisk information och annan information som skulle vara till men för verksamheten i den rådande konkurrenssituationen.

I ökad utsträckning kommer programföretagen med public service-uppdrag att få känna av konkurrensen om attraktiva program och därmed om publiken. Konkurrenssituationen är i och för sig inte helt ny. Det räcker med att erinra om "den stimulerande tävlan" som förutsattes i 1966 års beslut om tvåkanalssystemet. Jag har ett bestämt intryck av att attityden hos ledning och programansvariga på exempelvis Sveriges Television är positiv till konkurrens.

Jag utgår självfallet från att värderingen av hur public service-uppdraget fullgörs skall ske både i kvantitativa och kvalitativa termer. Det räcker inte med enkla räckvidds- och uppmärksamhetstal. Lika självklart måste det vara att gränser kan sättas för hur små lyssnar- och tittargrupper det är rimligt att söka nå för massmedier som radio och TV.

Mitt förslag: Public service-företagens sändningsrätt skall medge ungefär oförändrad verksamhet.

Sveriges Television skall sålunda sända i två rikstäckande TV-kanaler inkl. text-TV, varav en kanal även skall ha regional täckning.

Sveriges Radio skall sända i fyra rikstäckande kanaler för ljudradio, varav en också skall ha lokal (länsvis) täckning.

Sveriges Utbildningsradio skall sända utbildningsprogram i Sveriges Televisions och Sveriges Radios kanaler.

Med rikstäckning avses att mer än 99,8 % av den fast bosatta befolkningen i landet skall nås av sändningarna. I likhet med vad som nu gäller bör sändningarna ske med hög säkerhet. Vidare bör den tekniska kvaliteten på sändningarna vara hög.

Det bör ankomma på regeringen att ange villkor för hur eventuell överkapacitet i sändningsnäten kan disponeras.

Skälen för mitt förslag: En viktig del i utvecklingen av Sveriges Radio-företagen sedan 1950-talet har varit att sändningstiden har utökats genom att nya radio- och TV-kanaler successivt har etablerats. Public service-företagen disponerar nu två rikstäckande TV-kanaler inkl. text-TV, varav en även medger regional täckning, samt fyra rikstäckande radiokanaler, varav en också har lokal (länsvis) täckning. Därtill kommer sändningar riktade till utlandet.

Det totala utbudet av TV och radio i Sverige ökar nu genom tillkomsten av andra programföretag vid sidan av public service-företagen.

Enligt min bedömning torde de sändningsnät som public service-företagen i dagsläget disponerar i huvudsak motsvara de behov som kan uppkomma under den kommande avtalsperioden.

Med den renodling av ansvar och medelstillelning som jag föreslår i det följande bör det ankomma på programföretagen att upphandla sändningstjänster m.m. från det statliga bolaget Svensk Rundradio med uppgift att svara för utsändning och programinsamling. Jag återkommer senare i avsnittet 10.8 till bildandet av detta bolag. Regering och riksdag bör i fortsättningen rikta de krav som det finns anledning att ställa i fråga om hur många som skall nås av sändningarna och dess tekniska kvalitet direkt till programföretagen. Tidigare har sådana frågor hanterats i kontakterna mellan staten och televerkets rundradiosektor.

Att public service-företagen disponerar två TV-kanaler och fyra radiokanaler bör betraktas som ett tak när det gäller den totala omfattningen av sändningsrätten. De sändningar utöver denna nivå som redan förekommer på några orter – det gäller t.ex. särskilda kommunsändningar i radio – bör dock inte hindras. Däremot bör public service-företagen inte få ta i anspråk ytterligare delar av exempelvis det s.k. femte FM-nätet (104 – 108 MHz) för nya

sändningar. Dessa riktlinjer bör emellertid inte utesluta en viss utbyggnad för bättre sändningstäckning av befolkningen. I framtiden, om nya sändningsstandarder etableras, kan det också bli aktuellt att inleda parallellsändningar av kanaler i analog och digital form.

Det tak för public service-företagens sändningsrätt jag här förordar innebär att övriga delar av frekvensbandet för ljudradio kan användas för lokal reklamfinansierad radio. Till den frågan avser jag emellertid att återkomma i annat sammanhang.

När jag talar om en TV-kanal avser jag en signal som innefattar TV-bild med tillhörande ljud i mono och stereo. Med en radiokanal menar jag en signal med ljudinnehåll i stereo. Dessutom bör ett programföretag ha tillgång till utrymme för tilläggstjänster som text-TV, osynlig programidentifikation av TV-program, ohörbar programidentifikation av radioprogram, automatiserade trafikmeddelanden i radio m.m. i den utsträckning som behövs för programverksamheten. Enligt vad jag har erfarit sker nu aktuell programidentifikation i radio enligt standarden för Radio Data System (RDS). I detta sammanhang kan även nämnas att en särskild service för trafikinformation enligt standarden för Traffic Message Channel (TMC) är under uppbyggnad.

Det kan därutöver finnas en viss överkapacitet i radio- och TV-signalerna som kan disponeras för annan verksamhet. Vid sändningsuppehåll under nattetid kan resurserna också utnyttjas för andra ändamål. Överkapacitet har sedan en längre tid utnyttjats för fjärrstyrning av radiosändare samt vissa tilläggstjänster som mobilsökning, sändning av krypterade TV-program till en begränsad mottagarkrets etc. utan att det inneburit några nackdelar för public service-företagens verksamhet.

Eftersom flera intressen kan komma att efterfråga en viss användning av sändningsnäten bör det ankomma på regeringen att ange principer för hur eventuell överkapacitet i sändningsnäten skall disponeras. Jag avser att återkomma till regeringen med närmare förslag men vill för riksdagens information nämna att jag anser det vara viktigt att det vid försäljning av sådana tjänster sker ett samråd med det eller de programföretag som har tillstånd för rundradiosändning. Utgångspunkten bör därvid vara att programföretaget skall ges möjlighet att köpa tjänster och att det först därefter bör bli möjligt för Svensk Rundradio att erbjuda eventuell resterande kapacitet till andra intressenter. Denna prioritering följer av att huvuduppgiften vid utnyttjande av sändningsnät av detta slag skall vara att möjliggöra rundradiosändningar. Jag förutsätter att eventuella villkor beträffande programföretagens möjligheter att vid exempelvis akuta nyhetshändelser utöka sändningarna behandlas när programföretagen och rundradiobolaget preciserar de avtalsvillkor som skall gälla för utsändningstjänsterna m.m. Sammanfattningsvis bör public service-företagen ges möjlighet att köpa utsändnings- och tilläggstjänster som ligger inom ramen för public service-uppdraget medan rundradiobolaget svarar för försäljning av överkapacitet avsedd för kommersiellt bruk.

En annan användning av signalerna är verksamheten med radiotidningar vilken utnyttjar sändningstid under natten i det första FM-nätet eller – i något fall – i TV-nätet. Det sistnämnda sker dock genom en tilläggstjänst så att

ordinarie sändning ej påverkas. Jag avser att föreslå regeringen att Sveriges Radios sändningsrätt ges en restriktion som innebär att radiotidningsverksamheten kan fortsätta i ungefär nuvarande tidsmässiga omfattning. Detta villkor utgör enligt min bedömning en rimlig avvägning mellan olika intressen. På sikt kommer införandet av digital ljudradio att avsevärt förbättra möjligheterna till radiotidningstjänster och liknande utan att det behöver inkräkta på sändningstiderna för andra rundradioprogram.

Hur begreppet rikstäckning definieras är av stor betydelse eftersom marginalkostnaderna för att nå de sista andelarna av befolkningen är mycket höga. Samtidigt är det förhållandet att sändningarna skall vara tillgängliga för hela folket en del i public service-begreppet. Enligt min mening bör med rikstäckning menas att minst 99,8 % av den fast bosatta befolkningen i landet skall nås av sändningarna.

Sändningsnäten för radiokanalerna når idag ut till praktiskt taget 100 % av den fast bosatta befolkningen. TV-kanalerna når ca 99,8 % av befolkningen. Till följd av att TV-kanalerna till större delen sänds på olika frekvensband (de s.k. VHF- respektive UHF-områdena) skiljer sig täckningen något för de båda kanalerna. Att vi för närvarande har uppnått rikstäckning vad avser public service-företagens sändningar bör emellertid, som jag nämnt i det föregående, inte utesluta att det, i likhet med vad som nu förekommer, även i fortsättningen sker en viss utbyggnad.

I likhet med vad som nu gäller bör sändningarna ske med hög säkerhet, dvs. det bör finnas viss reservkapacitet t.ex. när det gäller förbindelser, sändare och elkraft så att sändningsavbrott blir så korta som möjligt. Vidare bör den tekniska kvaliteten på sändningarna vara hög. Givetvis kan det senare kravet endast avse den del av sändningskedjan över vilket programföretaget och rundradiobolaget har ett inflytande. Den mottagningskvalitet som radiolyssnaren eller TV-tittaren får påverkas givetvis också av kvaliteten hos mottagningsutrustning, antenssystem och kabel-TV-nät.

Det bör ankomma på regeringen att i avtal med programföretagen ange de närmare villkoren för vad som skall innefattas i sändningstäckning, driftsäkerhet, teknisk kvalitet m.m. Utgångspunkten är därvid att kraven i princip skall motsvara vad som för närvarande gäller för televerkets verksamhet med utsändning av Sveriges Radio-företagens kanaler.

I likhet med vad som gäller i avtalet mellan staten och Nordisk Television bör Sveriges Television kunna ges möjlighet att använda satellitdistribution för att nå mindre delar av befolkningen. Jag tänker i första hand på sådana hushåll som i dag inte nås från marksändare. Om Sveriges Television senare under avtalsperioden överväger en sådan lösning bör det ankomma på regeringen att i avtal reglera de närmare villkoren.

Mitt förslag: Public service-företagen skall finansieras med medel som anvisas från rundradiokontot.

Public service-företagen skall inte tillåtas sända betalda annonser.

Public service-företagens sidoaktiviteter till sändningsverksamheten skall vara självbärande.

Sponsring får i begränsad omfattning förekomma i Sveriges Televisions och Sveriges Radios sändningar. Nuvarande villkor för Sveriges Television när det gäller hur sponsorsmeddelanden får utformas skall i vissa avseenden preciseras.

Skälen till mitt förslag: Den mångfald vi är på väg att nå på radio- och TV-området kräver att de programföretag som är på väg att byggas upp också ges förutsättningar att finansiera sin verksamhet. Public service-företagen bör som nu finansieras i huvudsak med TV-avgifter. Privat radio- och TV-verksamhet får reklamfinansieras eller etablera egna arrangemang för att ta betalt av abonnenter (betal-TV-system). Närradion bygger i huvudsak på ideella insatser från föreningslivet.

Det är viktigt att denna rollfördelning på finansieringsområdet kan vidmakthållas.

Jag avser att senare återkomma med förslag till hur privata radiostationer kan etableras genom att möjligheterna till reklamfinansiering öppnas. Jag bygger därmed vidare på den grund som lades i och med 1991 års riksdagsbeslut om att etablera en reklamfinansierad TV-kanal. För att åstadkomma en så stor breddning av radioverksamheten som möjligt är det inte lämpligt att samtidigt tillåta reklamfinansiering av program i Sveriges Radios kanaler.

Utländska erfarenheter tyder på att finansiering med reklam påverkar programpolitiken i särskilt hög grad i en situation då flera inhemska TV-företag tävlar om inkomsterna från den nationella reklammarknaden. I de länder där man har en sådan situation leder konkurrensen mellan olika programföretag till att programmen anpassas till en minsta gemensam nämnare för publiksmaken.

Genom att vara garanterade en viss på förhand känd tillförsel av medel har public service-företagen en fördel framför privat radio och TV. Public service-företagen är därmed inte beroende av att maximera antalet tittare och lyssnare för att generera intäkter. I gengäld får de företag som ges dessa förmåner svara mot vissa krav som inte kan ställas på de privata aktörerna.

De första månadernas erfarenheter för TV 4 tyder på att omfattningen av den svenska reklammarknaden, åtminstone i rådande konjunkturläge, är relativt begränsad. Förutsättningarna att på kort sikt reklamfinansiera ytterligare en TV-kanal med ett ambitiöst programutbud ter sig därför i dagsläget alltför begränsade.

De skäl som tidigare har anförts mot reklam i public service-företagen är således alltjämt aktuella och jag avser inte att föreslå några förändringar.

När det gäller Sveriges Utbildningsradio är det naturligt att i princip låta samma regler gälla som för de andra public service-företagen, eftersom utbildningsradioprogrammen sänds integrerade i radio- och TV-kanalerna.

Förutsättningarna för sidoaktiviteter till sändningsverksamheten för public service-företagen bör heller inte förändras, dvs. sådana verksamheter skall täcka sina egna kostnader. Jag avser exempelvis försäljning av kassetter av program från den allmänna programverksamheten, handel med visningsrättigheter, förlagsverksamhet, försäljning av fonogram etc.

För Utbildningsradion gäller dock särskilda villkor i fråga om sponsring samt andra finansieringskällor till vilka jag återkommer.

10.2.4.1 Förhållandet till rundradiokontot

I likhet med vad som gäller idag skall public service-företagen finansieras med medel som anvisas från rundradiokontot. För att ge bästa möjliga planeringsförutsättningar kommer jag att ange en ekonomisk ram för varje programföretag, som avser hela avtalsperioden. Beloppen kommer liksom hittills att värdesäkras genom en koppling till ett särskilt index.

Rundradiokontots kostnader styrs således av nivån på dessa ramar och av indexutvecklingen.

Rundradiokontots intäkter utgörs av TV-avgiftsmedel. Därutöver tillförs en koncessionsavgift från Nordisk Television samt inbetalningar från Svensk Rundradio avseende hittills direktavskrivna investeringar. Nivån på public service-företagens intäkter påverkas således inte direkt av inbetalda TV-avgifter eller influtna koncessionsavgifter.

I likhet med vad som hittills har gällt bör riksdagen varje år få ta ställning till ett förslag om vilken nivå som behövs på TV-avgiften för att rundradiokontot skall balansera intäkter och kostnader.

10.2.4.2 Sponsring i Sveriges Television

Sedan sommaren 1991 har Sveriges Television haft möjlighet att träffa uppgörelser med sponsorer för att kunna sända program från vissa stora evenemang som annars skulle vara svåra att erbjuda publiken. Enligt min mening är det viktigt att publiken blir upplyst om att ett program är sponsrat. Internationella regler om att sponsring skall redovisas finns i Europarådskonventionen om gränsöverskridande TV och EG:s direktiv om TV utan gränser. Bestämmelser om att sponsrade program skall tillkännages finns i radiolagen samt i avtalet mellan staten och Sveriges Television.

Enligt avtalet mellan staten och Sveriges Television får meddelanden om sponsorskap lämnas såväl före som efter ett sponsrat program. Meddelanden får också lämnas en gång i pauser i sportprogram där det förekommer längre pauser, eller i pauser i program som avser föreställningar eller evenemang med pauser för publiken. Sådana meddelanden skall vara korta och ske genom stillbild. Vid angivandet får sponsorns logotyp användas. Musik som är typisk för eller annars knuten till sponsorn får inte användas. Programmet får inte vara sponsrat av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverk-

ning eller försäljning av tobaksvaror, alkoholdrycker eller receptbelagda läkemedel. Vidare får programmet inte huvudsakligen avse nyheter eller nyhetskommentarer eller huvudsakligen vända sig till barn under 12 år.

Reglerna uppfyller de minimikrav som anges i EG-direktivet och konventionen. På några punkter innebär reglerna för Sveriges Television fler precisioner.

Enligt min mening är erfarenheterna nu sådana att vissa justeringar bör göras av hur sponsorsmeddelanden får utformas så att dessa får en mindre framträdande utformning. Det är enligt min mening olämpligt om sponsorsmeddelanden löper risken att förväxlas med sedvanliga reklamslag i reklamfinansierad TV. Då utgångspunkten är att public service-verksamhet inte skall finansieras med reklam bör sponsorsvillkoren inte inbjuda till detta. Bl.a. kan – utan att användningen förbjuds – det sätt logotyper används på behöva ses över. Det bör ankomma på regeringen att närmare ange riktlinjerna för detta. En sådan justering bör göras i anslutning till att ett nytt avtal sluts mellan staten och Sveriges Television.

10.2.4.3 Sponsring i Sveriges Radio

Mot bakgrund av de uttalanden som kulturutskottet och konstitutionsutskottet (1990/91:KU39, s. 52 f.) gjort om att det finns skäl att närmare överväga frågan om huruvida i vissa fall sponsring bör tillåtas av program i det ljudradioföretag som skall bildas, innebär mitt förslag att det nya radioföretaget, Sveriges Radio, bör ges en rätt att träffa uppgörelser om sponsring i fråga om program på i huvudsak samma villkor som gäller för Sveriges Television.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om att radiolagen innehåller generella bestämmelser om sponsring (6 § andra stycket andra meningen).

De villkor som direkt är knutna till TV-mediets förutsättningar bör för Sveriges Radios vidkommande få en delvis annan utformning. När det gäller hur meddelandet om sponsorskapet bör få vara utformat utgår jag från att det bör vara kort. Det bör redovisas neutralt utan beledsagande musik.

Det bör ankomma på regeringen att ange de närmare riktlinjerna för detta.

Jag har även övervägt om Utbildningsradion borde ges motsvarande möjligheter till uppgörelser med sponsorer. Den särskilda inriktningen på verksamheten får enligt min mening som konsekvens att Utbildningsradios program inte lämpar sig för sponsring i den mening som här avses.

10.3 Programverksamheten

10.3.1 Programverksamhetens oberoende garanteras

Min bedömning: Regering och riksdag skall ange endast allmänna riktlinjer i fråga om public service-företagens programverksamhet.

Skälen för min bedömning: Den särskilda roll som public service-företagen har när det bl.a. gäller att granska det allmännas verksamhet, gör att dessa företag bör ha en stor frihet för sitt agerande. Regering och riksdag bör inte styra programverksamheten.

För de finansiellt betingade bindningarna redogörs i ett annat sammanhang. Här skall bara erinras om att anslagsgivningen inte innehåller någon detaljstyrning. Fleråriga planeringsförutsättningar eftersträvas med ett stort manöverutrymme för programföretagen.

Härutöver skall ramarna för verksamheten anges av regering och riksdag och sammanfattas i avtalen med företagen. Programföretagen skall i huvudsak ha fri bestämmanderätt i organisationen av verksamheten. Det innebär i realiteten en långt gående frihet för programföretagen att bestämma om programverksamhetens innehåll, sändningstidens längd och placering, distriktsindelning, programsättningsprinciper och produktionssammansättning. Härigenom bör det vara möjligt att anpassa verksamheten till olika situationer och att hushålla med resurserna på bästa sätt.

Det ankommer på radionämnden att övervaka att programföretagen utövar sin rätt i fråga om rundradiosändningar i enlighet med radiolag och avtal.

Från olika håll framförs ibland att staten bör att prioritera vissa sorters program bör ange detaljerade krav uttryckta i exempelvis viss typ av programverksamhet, antal timmar sändningstid, ekonomiska belopp eller procentuella relationer mellan olika programtyper. Enligt min mening skulle sådana krav vara till skada för den samlade verksamheten inom ett public service-företag. Metoden lämpar sig inte som generellt styrinstrument eftersom den praktiska ledningsfunktionen för public service-företagen i ett sådant fall skulle komma att föras upp på regerings- och riksdagsnivå. Jag menar att samma kritik är giltig även om sådana krav skulle ställas endast på ett mindre antal områden. För att formulera ett mycket preciserat krav som dessutom skall gälla för en hel avtalsperiod krävs vidare en mycket god kännedom om de praktiska förutsättningarna inom respektive organisation. Ett grovt tillyxat krav kan visa sig vara omöjligt att uppfylla, alternativt komma att ligga på en så låg nivå att det inte får någon styrande effekt. I stället bör det vara styrelsernas och företagsledningarnas sak att utifrån de allmänna och de mer specificerade riktlinjerna som anges i avtalen och i förhållande till övrigt utbud på radio- och TV-områdena bestämma den närmare inriktningen av programverksamheten.

Jag ser således ingen anledning att frånga den principiella inställning som har lagts fast i föregående propositioner och utskottsuttalanden från riksdagen och som innebär att staten endast bör ange allmänna riktlinjer i fråga om public service-företagens programverksamhet.

Jag återkommer till några viktiga områden där jag anser att det finns grund för att staten bör ange mer detaljerade riktlinjer.

På två områden föreslår jag undantag från principen om endast allmänna riktlinjer. Det gäller dels program om och för funktionshindrade, dels program på invandrar- och minoritetsspråk. I dessa fall bör de tre programbolagen få fördela ansvar för vissa insatser sig emellan. För att omfördel-

ningar i praktiken skall vara möjliga anger jag som allmän förutsättning att de totala ekonomiska insatserna på respektive område, angivna i fast prisläge, i princip bör ligga minst på nuvarande nivå. Jag förutsätter att programföretagen kommer att nå en rationell arbetsfördelning inom dessa områden. Eventuella meningsskiljaktigheter får förutsättas lösas på sätt som programföretagen finner vara lämpligt. Om denna delegering av ansvaret inte skulle visa sig fungera väl avser jag att återkomma till regeringen med närmare förslag.

I detta sammanhang förutsätter jag att Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion vid fördelning av sändningstid utgår från att anspråk på sändningstid skall stå i samklang med respektive företags uppdrag och tillgängliga ekonomiska resurser. De enskilda programmens eller programseriernas art och målgruppsinriktning bör också ligga till grund för sändningstidsfördelningen. Långsiktig fördelning av sändningsutrymme bör eftersträvas. Jag återkommer i ett senare avsnitt till formerna för hur eventuella tvister om sändningstidsfördelning kan lösas.

10.3.2 Allmänna riktlinjer för programverksamheten

Mitt förslag: Public service-företagen skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet.

Programföretagen skall ta hänsyn till respektive mediums särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

I övrigt bör nuvarande riktlinjer behållas i princip oförändrade, dvs.

- programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning;

även mindre grupper intressen skall i görligaste mån tillgodoses;

- programutbudet skall som helhet präglas av folkbildningsambitioner;

- programutbudet skall utformas så att utrymme ges åt en mångfald av olika åsikter och meningsinriktningar och så att hänsyn tas till olika förutsättningar hos befolkningen; samt

- ett mångsidigt utbud av program på svenska språket skall tillhandahållas och svenska artister och verk av svenska upphovsmän skall förekomma i betydande omfattning.

Bakgrund: Sveriges Television konstaterar att avtalet med staten har fungerat på ett tillfredsställande sätt under innevarande avtalsperiod. Vissa mindre justeringar i avtalsbestämmelserna föreslås. Begreppet god underhållning bör utgå eftersom det innebär att radionämnden i vissa fall åläggs att spela rollen som smakdomare, vilket Sveriges Television finner vara principiellt betänkligt.

Sveriges Lokalradio och Sveriges Riksradio förordar i sin gemensamma skrivelse att uppgifterna för det nya radiobolaget bör vara mindre detaljerade än vad som för närvarande gäller. Radiobolaget bör ges stor frihet att utveckla sin särart och finna vägar att engagera publiken. Vidare föreslås vissa mindre justeringar som hänger samman med samgåendet för de två bolagen. En tydligare markering bör göras av uppgiften att stimulera samhälls- och kulturdebatten medan ansvaret för svenska språket och svenska upphovsmän bör anges i samma sammanhang som ansvaret för de språkliga minoriteterna och samverkan med kulturlivet.

Såväl *Sveriges Television* som *Riksradien* och *Lokalradion* föreslår att avtal bör träffas mellan programföretagen om fördelningen av ansvaret gentemot olika minoritetsgrupper.

Radionämnden erinrar om att nämnden är ytterst restriktiv i sin praxis när det gäller att fälla eller kritisera program eller programinslag med stöd av bestämmelsen om god underhållning. Enligt nämndens mening bör sådana frågor som tagits upp mot bakgrund av den aktuella bestämmelsen lika gärna kunna hanteras enligt den avtalsbestämmelse som hittills tagit sikte på mediets centrala ställning.

Radionämnden anser att den sistnämnda bestämmelsen bör omformuleras så att den i stället tar sikte på mediets genomslagskraft. I anslutning till detta tillägger radionämnden att bestämmelsen om mediets genomslagskraft också bör gälla sådana frågor om bl.a. jämställdhet och rasism som förutsattes vid 1991 års ändring av den s.k. demokratibestämmelsen.

Skälen för mitt förslag: De riktlinjer som bör gälla för *Sveriges Radio-företagen* under nästa avtalsperiod överensstämmer i huvudsak med vad som nu gäller och bestämmelserna i nu gällande avtal bör med några mindre förändringar återfinnas i avtalen för nästa period. Avsikten med en förändring är att ytterligare betona kvalitetskraven.

Programutbudet från *public service-företagen* bör i fortsättningen vara lika mångsidigt som för närvarande. Det innebär bl.a. att programutbudet, liksom nu, bör vara omväxlande och ta hänsyn till skiftande behov, intressen och förutsättningar som finns i befolkningen, varvid även mindre gruppers intressen bör tillgodoseas. Det bör finnas utrymme för en mångfald av olika åsikter och meningsriktningar och för ett mångsidigt utbud av program på svenska språket och med svenska artister och svenska upphovsmän.

För att *public service-företagen* skall uppfylla uppdragets ambitioner om mångsidighet och kvalitet behöver det, i likhet med vad som nu gäller, sändas program av många olika slag, t.ex. aktualitetsprogram, barnprogram, musikprogram, underhållningsserier och program i populärvetenskap. Den del av uppdraget som tar fasta på opartiskhet och saklighet har givetvis särskild betydelse för exempelvis nyhetsprogram, kommenterande program och debattprogram.

Med ett mångsidigt utbud avser jag bl.a. detsamma som tidigare uttrycktes med att programmen bör ge kunskaper och upplevelser samt förmedla erfarenheter och erbjuda god underhållning. Ett mångsidigt programutbud får som konsekvens att vissa program kommer att uppskattas av en stor andel av

befolkningen, medan andra program intresserar färre. Jag vill i detta sammanhang betona vikten av att även programbehoven från mindre publikgrupper kan tillgodoses vid tidpunkter då de flesta har möjlighet att titta och lyssna.

10.3.2.1 Hög kvalitet

Jag anser att kvalitetsaspekten bör uppmärksammas ytterligare. Kravet på kvalitet är naturligtvis inte något nytt utan har genomsyrat även tidigare avtal. Genom att nu betona att hela programutbudet bör ha hög kvalitet, vill jag emellertid markera att public service-företagen inte får göra avkall på kvaliteten i den konkurrenssituation som är att vänta. Eftersom hög kvalitet ofta – om än inte alltid – är kostsamt, kan det i vissa lägen vara frestande att hellre satsa på kvantitet om man samtidigt kan registrera en stor publik. Enligt min mening är minskad kvantitet och bibehållen hög kvalitet att föredra framför oförändrad kvantitet och minskad kvalitet. Annorlunda uttryckt måste ambitionen vara att på olika områden erbjuda ett förstklassigt men för den skull inte nödvändigtvis exklusivt programutbud.

Tillkomsten av detta övergripande kvalitetsvillkor gör att underordnade bestämmingar om kvalitet som hittills ingått i riktlinjerna kan tas bort.

Det är självfallet inte möjligt att i allmänna termer ange vad som kännetecknar ett program av hög kvalitet. Bedömningen av kvalitet bör exempelvis göras mot bakgrund av de olika programtypernas förutsättningar. Jag utgår emellertid från att det kommer att föras en löpande diskussion inom programföretagen om kvalitetsfrågorna inom olika genrer. Lika väsentlig är tittarnas och lyssnarnas bedömning av programverksamheten.

Jag vill dock betona att vad jag nu har sagt om programkvalitet inte tar sikte på att radionämnden skall göra renodlade smak- eller moralbedömningar. Radionämndens granskning av programmen med utgångspunkt från kravet på hög kvalitet bör därför inte avse enskilda program eller delar av ett programutbud. Det bör liksom hittills vara möjligt för nämnden att på eget initiativ övervaka att ett programföretags utbud i sin helhet uppfyller kravet på hög kvalitet.

I uppdraget ingår liksom tidigare även att särskild hänsyn skall tas till språkliga och etniska minoriteter samt till olika grupper av funktionshindrade. Därmed kan public service-företagen även tillgodose sådana ämnen och tittargrupper som inte andra, kommersiella programföretag tar sig an.

I jämförelse med de villkor som gäller för reklamfinansierade programföretag innebär dessa riktlinjer sammantagna att omfattande krav ställs på public service-företagen. Jag anser emellertid som jag tidigare har nämnt att det är naturligt att ställa höga krav på de företag som ges ett public service-uppdrag och en säkrad finansiering.

10.3.2.2 Demokratibestämmelsen

Den år 1991 ändrade demokratibestämmelsen i radiolagen innebär att programverksamheten som helhet skall präglas av det demokratiska stats-

skicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet (jämför prop. 1990/91:149, s. 135 ff.). De något ändrade formuleringarna hade till syfte att undanröja viss oenighet mellan radionämnden och Sveriges Television om dels vilket förhållningssätt programföretaget bör inta till sportevenemang där det fanns deltagare som framträtt i Sydafrika, dels i vilken utsträckning formuleringarna innebär en skyldighet att aktivt främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Några tolkningsproblem med anledning av den nya lydelsen har inte kommit till min kännedom.

Enligt min mening bör de grundläggande föreskrifterna i radiolagen om programverksamhetens utformning inte ändras.

10.3.2.3 Mediets särskilda genomslagskraft m.m.

Bestämmelsen om mediets centrala ställning bör, i enlighet med den ändrade lydelsen i radiolagen, omformuleras till att gälla mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

Bestämmelser om att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt finns i radiolagen. Jag kommer att förorda avtalsbestämmelser med innebörd att programbolagen även i fortsättningen skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och att utrymme skall ges åt en mångfald av olika åsikter och meningsyttringar.

10.3.2.4 Program om och för funktionshindrade

I skrivelser från statens handikappråd och olika handikapporganisationer uttrycks önskemål om att det inför en ny avtalsperiod ställs tydliga krav på handikappanpassning i verksamheten.

Handikapprådet anser att anpassning av program och teknik för hörsel-skadade, döva, synskadade, psykiskt utvecklingsstörda är en naturligt integrerad del i public service-uppdraget.

Rådet redovisar att kontakter med Sveriges Radio-koncernen under nu gällande avtalsperiod har förekommit i form av överläggningar och hearings. Moderbolaget har beretts tillfälle att yttra sig över handikapprådets skrivelse och anför att nu gällande ordning bör vara ändamålsenlig även under nästa avtalsperiod.

I nuvarande avtal mellan staten och programföretagen finns klart angivet att det i public service-uppdraget ligger en särskild skyldighet att ta hänsyn till handikappade. I avtalet mellan staten och moderbolaget föreskrivs vidare att moderbolaget får fördela ansvaret mellan programföretagen så att insatserna inom koncernen samordnas. Därvid bör beaktas att koncernen som helhet har att ta särskild hänsyn till olika grupper av handikappade.

Sveriges Radio-koncernens plan för handikappverksamhet anger att verksamheten i första hand skall omfatta åtgärder som underlättar för handikappade att ta del av de ordinarie programmen. I dessa bör också handikappades

förhållanden uppmärksammas. Motiv finns även för att producera program för speciella målgrupper.

I anslagsframställningen redovisas bl.a. att Sveriges Television har en omfattande text-TV-verksamhet med bl.a. textning av 11 timmar svenska program per vecka inkl. direkttextning av Rapport, vilket är en ökning med fyra timmar jämfört med år 1989. Inom gruppen av döva utnyttjar 70 % kontinuerligt programtextningen. Ett veckonyhetsprogram sänds på teckenspråk. 95 % av den primära målgruppen ser regelbundet programmen. En ny teknik prövas för att ge synskadade möjlighet att följa utländska program genom att textningen görs tillgänglig som syntetiskt tal. Utbildningsradion producerar program för och om funktionshindrade. Lokalradiostationerna sänder en stor andel servicemeddelanden som riktar sig till funktionshindrade. Riksradiion ombesörjer att en förkortad version av programtidningen Röst i Radio/TV ges ut på punktskrift.

Moderbolaget föreslår i enlighet med de riktlinjer inför den nya avtalsperioden som angavs i proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor att det i fortsättningen bör ankomma på programbolagen att självständigt ansvara för samordning av program för och om handikappade. Ett direkt samarbete mellan programbolagen bör etableras. Utgångspunkten bör som hittills vara att insatser på dessa områden skall fördelas och avtalsbindas mellan bolagen.

Som har framgått av vad jag nyss har redovisat ställs krav på public service-företagen av olika art från funktionshindrade. Sammanfattningsvis går anspråken ut på att programmen i större utsträckning än nu skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder. Vidare önskar man program om funktionshindrades förhållanden.

Under nu gällande och närmast föregående avtalsperiod har det skett en glädjande ökning av insatser för att göra program i radio- och TV-kanalerna mer tillgängliga för funktionshindrade. Det finns anledning att förvänta sig att den tekniska utvecklingen i framtiden kommer att ge ännu bättre förutsättningar för att förbättra tillgängligheten. Jag tänker då närmast på vad digital sändningsteknik kan möjliggöra i form av nya tjänster vid sidan av ordinarie programutsändning. Jag utgår från att programbolagen uppmärksam och följer utvecklingen på detta område.

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört om riktlinjer för programverksamheten bör staten inte rikta detaljerade krav i fråga om programinnehållet till programföretagen. De krav som bör riktas mot programföretagen om att ta särskild hänsyn till olika grupper av funktionshindrade bör därför i huvudsak överensstämma med de nuvarande riktlinjerna. Jag förutsätter att programföretagen i avtal sig emellan kommer att fördela ansvar för olika slags insatser. Genom en sådan frivillig samordning kan de skilda förutsättningarna för radio och TV tas till vara på bästa sätt. Därvid bör gälla att de totala resurserna för detta ändamål minst bör vara oförändrade i jämförelse med vad som gäller under verksamhetsåret 1992. Betydelsen av att public service-företagens programutbud görs tillgängligt för funktionshindrade motiverar att de årliga anslagsframställningarna även bör innehålla en redovisning av respektive programbolags ekonomiska insatser på detta område. Utformningen av dessa

villkor är enligt min mening tillräckligt tydlig för att syftet med kraven skall framgå.

Jag anser det vara angeläget att programföretagen och företrädare för funktionshindrade i det nya publikrådet ges ett forum för återkommande diskussioner om hur programverksamheten fungerar.

10.3.2.5 Verksamhet på invandrar- och minoritetsspråk

I de gällande avtalen mellan staten och programföretagen ingår bl.a. villkor om att bolagen bör ta särskild hänsyn till språkliga och etniska minoriteter. Vidare sägs att programmen skall utformas så att de genom kvalitet, tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning. Moderbolaget fördelar insatserna mellan programföretagen.

Inför den kommande avtalsperioden föreslår moderbolaget att det bör ankomma på programbolagen att självständigt ansvara för samordning av program på invandrar- och minoritetsspråk.

Svenska Samernas Riksförbund har i en skrivelse lämnat förslag om hur det samiska språket och kulturen skall kunna stärkas i radio och TV.

Public service-företagen har ett stort ansvar när det gäller att spegla vårt allt mer mångkulturella samhälle. Utöver service på invandrar- och minoritetsspråk måste satsningar göras som kan öka förståelsen mellan olika befolkningsgrupper och för att undanröja grogrunden för främlingsfientlighet.

Jag anser mig kunna konstatera att den service på invandrar- och minoritetsspråk som för närvarande lämnas av public service-bolagen är av betydande omfattning. Inför nästa avtalsperiod bör gälla att de totala resurserna för detta ändamål minst bör vara oförändrade i jämförelse med vad som gäller under verksamhetsåret 1992.

Sett i ett längre tidsperspektiv förändras genom invandring och utvandring storleksförhållandet mellan invandranas språkgrupper. Det bör betonas att programföretagens språkval kan behöva förändras över tiden.

Jag vill i detta sammanhang – i likhet med vad som skett i tidigare uttalanden från regering och riksdag – även understryka att det finns särskilda skäl som motiverar programservice på samiska i större utsträckning än vad som motiveras av samernas antal. Jag avser att senare återkomma till regeringen i fråga om de förslag som aktualiserats av Svenska Samernas Riksförbund. Utöver vad jag nu har anfört torde de åtgärder jag tänker på emellertid inte komma att få någon ytterligare betydelse för public service-företagens uppdrag under nästa avtalsperiod.

Av de språkliga minoriteterna intar även den finskspråkiga gruppen en särställning. Dess rätt till programservice i public service-företagens sändningar måste anses ha en delvis annan karaktär än övriga grupper med hänsyn till såväl de historiska banden mellan Sverige och Finland som den finskspråkiga gruppens storlek.

Under innevarande avtalsperiod har ett samordningsansvar åvilat moderbolaget i fråga om invandrar- och minoritetsspråk. Jag utgår från att de tre

programföretagen löser det framtida samarbetet genom överenskommelser mellan sig. Genom en sådan frivillig samordning kan de skilda förutsättningarna för radio och TV tas tillvara på bästa sätt. Det är angeläget att respektive programföretags ekonomiska insatser på detta område redovisas i samband med de årliga anslagsframställningarna.

Jag anser det vara angeläget att programföretagen och exempelvis företrädare för invandrar- och minoritetsspråkgrupper i det nya publikrådet ges ett forum för återkommande diskussioner om hur programverksamheten fungerar.

10.3.2.6 Folkbildning, kultur, svenska språket respektive myndighetsinformation

Vissa programfrågor har behandlats relativt utförligt i samband med de senaste avtalsrevisionerna. Jag avser inte att nu ta upp dem på nytt. De principer som tidigare formulerats i fråga om folkbildningsansvaret, programföretagens samspel med kulturlivet, språkvårdsfrågor samt myndighetsinformation bör ligga fast (jämför prop. 1975:13, s. 82 f., 1977/78:91, s. 195 f., 200 ff. och 1985/86:99, s. 34 ff., 48 f.). Utöver detta vill jag endast beröra några mindre punkter av teknisk karaktär.

När det gäller filmen har Sveriges Television i en särskild överenskommelse som är knuten till 1982 års filmavtal, och förlängningen av detsamma till utgången av år 1992, förbundit sig att dels erlagga ett visst årligt belopp för användning enligt bestämmelserna i filmavtalet, dels satsa ett visst årligt belopp på förvärv av visningsrätt till svenska långfilmer samt på samproduktion av svenska långfilmer.

Jag avser att i ett senare sammanhang redovisa mina förslag om en ny ordning för stöd till svensk filmproduktion. Jag utgår i detta sammanhang från att Sveriges Television även i fortsättningen bör kunna göra åtaganden till stöd för svensk filmproduktion.

Jag konstaterar även att programföretagen, utöver sin roll som förmedlare av andras kulturaktiviteter etc., också de facto tillhör de mer betydelsefulla av landets kulturinstitutioner. Exempelvis är Sveriges Television sedan flera år en av de största beställarna och producenterna av långfilmer i landet. Riksradios roll i fråga om musik, framförallt konstmusik, är också värdefull.

Nuvarande avtal mellan staten och moderbolaget innehåller en föreskrift om att åtgärder för språkvård skall samordnas inom koncernen. Den strukturförändring som jag föreslår bör inte medföra att språkvårdens ställning inom public service-företagen försvagas. Varje programföretag bör därför ha ett eget ansvar för språkvård.

Den sammanslagning av Riksradiation och Lokalradiation som jag föreslår får även till följd att skyldigheten för det nya ljudradioprogramföretaget att sända meddelanden som är av vikt för allmänheten bör avse både statliga och kommunala myndigheter. I sak innebär inte detta någon förändring i förhållande till de uppgifter som hittills har åvilat de båda bolagen var för sig.

Föreskrifter med anledning av vad jag här har anfört bör ingå i de avtal som skall slutas inför nästa avtalsperiod.

10.3.2.7 *Frilansmedverkan och fri produktion.*

Enligt nuvarande avtal skall moderbolaget verka för att omfattningen av frilansmedverkan håller en hög och jämn nivå i programproduktionen. Inför nu gällande avtalsperiod angavs att moderbolaget bör pröva att främja produktionsutläggning av TV-program genom att kvotera medelstillelningen till Sveriges Television. Därvid angavs att omfattningen av produktionsarbetet med producenter utanför Sveriges Television skall ligga på minst den nivå som gällde för budgetåret 1982/83, dvs. runt 45 milj.kr. i 1984/85 års penningvärde.

I anslagsframställningarna från moderbolaget och Sveriges Television redovisas kostnader för utläggningar och samproduktioner m.m. Motsvarande belopp för Sveriges Television uppgår för år 1991 till ca 57 milj.kr. i 1984/85 års prisläge, vilket således överstiger den nivå som angavs inför den pågående avtalsperioden.

Jag anser att det för nästa avtalsperiod är viktigt med en hög och jämn nivå av utomstående medverkan i programföretagens produktion. Med den centrala ställning som public service-företagen har på produktionsmarknaden är det angeläget att man stimulerar uppbyggnaden av den fria produktionsverksamhet som nu har etablerats. Utläggningar förutsätter givetvis att kostnaderna inte får bli högre än vad som är möjligt att uppnå med egen produktion.

I enlighet med vad jag anfört om tydlig fördelning av ansvar för verksamheten bör det ankomma på styrelser och företagsledningar att vidta sådana åtgärder att syftet med villkoret uppfylls. Något uttryckligt kvoteringsvillkor för exempelvis Sveriges Television bör därmed inte längre vara nödvändigt.

Utöver vad jag har anfört beträffande public service-företagen övergår jag nu till vilka särskilda riktlinjer som bör gälla för vart och ett av programföretagen.

10.3.3 **Särskilda riktlinjer för Sveriges Television**

Mitt förslag: Sveriges Television skall även i fortsättningen ha en separat nyhetsredaktion för varje kanal samt en för text-TV-verksamheten. Regionala nyhetssändningar av minst nuvarande omfattning skall finnas i hela landet.

Bakgrund: Det nuvarande sättet att organisera nyhetsredaktionerna går tillbaka på 1966 års riksdagsbeslut om att inrätta en andra TV-kanal och de uttalanden som därvid gjordes om att det från opinionsbildningens synpunkt var önskvärt med en långt gående spridning av nyhetsurval, analyser och kommentarer. Visst samarbete förutsattes finnas mellan nyhetsredaktionerna i radio och TV i form av en centralredaktion. En övergripande tanke med hela

tvåkanalsreformen var de möjligheter till ett system med stimulerande tävlan mellan kanalerna som därvid öppnades.

1978 års riksdagsbeslut innebar att Sveriges Television bör ha två från varandra fristående nyhetsredaktioner. Det tidigare kravet om vissa gemensamma funktioner avseende telegramredigering och telegramläsning upphävdes. Några förändringar på denna punkt gjordes inte vid 1986 års beslut.

Sveriges Television utreder för närvarande som ett led i arbetet med att kvalitativt förstärka sin nyhetsverksamhet och samtidigt uppnå rationaliseringar, vilka fördelar kan uppnås genom en sammanslagning av nyhetsredaktionerna.

Dessa överväganden sker bl.a. mot bakgrund av att Nordisk Television nyligen inlett sändningar av TV 4-kanalen över marknätet och även har i uppdrag att sända nyhetsprogram. Avtalet mellan staten och Nordisk Television stadgar bl.a. att företagets nyhetssändningar efter en uppbyggnadsperiod om två år skall omfatta minst tio timmar per vecka.

Skälen för mitt förslag: Nyhetsförmedlingen är enligt min mening en av Sveriges Televisions centrala uppgifter. I likhet med vad föredraganden anförde i anslutning till proposition 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m. (s. 189 f.) anser jag att frågan om hur nyhetsverksamheten skall utformas och organiseras är värd stor uppmärksamhet.

Det är enligt mitt förmenande önskvärt med en spridning i nyhetsurval, analyser och kommentarer i radio och TV. En ökad mångfald inom nyhetsområdet innebär också att möjligheterna att utnyttja yttrandefriheten förbättras.

Det ökade nyhetsutbud som tillkomsten av den marksända TV 4-kanalen innebär är än så länge inte tillgängligt för alla invånare i landet. Det dröjer ytterligare en tid innan den pågående sändningsutbyggnaden har nått fram till rikstäckning. Enligt avtalet medges en successiv ökning innan verksamheten har kommit upp till de nivåer inom olika områden som har angivits. De nyhetssändningar som finns tillgängliga i olika satellit- och kabel-TV-spridda kanaler kommer däremot inte att bli tillgängliga för samtliga hushåll, ens på några års sikt.

Mot denna bakgrund anser jag inte att Sveriges Televisions nyhetsuppdrag nu bör reduceras genom att gällande riktlinjer upphävs på denna punkt. Jag har i och för sig förståelse för Sveriges Televisions planer på området eftersom vissa rationaliseringsvinster otvivelaktigt skulle vara möjliga att hämta in utan att exempelvis antalet nyhetssändningar därför skulle behöva minska. Jag anser emellertid att man bör vara vaksam på den nya konkurrenssituationen så att den inte på kort sikt leder till en minskad mångfald även om utvecklingen på längre sikt kan göra det möjligt för fler aktörer att vara verk-samma.

Således bör riktlinjerna för Sveriges Television även för den nu aktuella avtalsperioden innehålla ett villkor om att de båda kanalerna skall ha separata nyhetsredaktioner. I konsekvens med detta bör även text-TV-sändningarnas nyhetsvärdering vara självständig i förhållande till andra nyhetsredaktioners överväganden inom public service-företagen.

Eftersom jag framförallt tänker på redaktionerna i deras funktion vad gäller nyhetsurval, analyser och kommentarer, innebär vad jag nu har sagt att det ändå bör vara möjligt med ett samarbete mellan de två kanalernas nyhetsredaktioner. Det kan exempelvis röra sig om gemensamt utnyttjande av utrikeskorrespondenter, samutnyttjande av personal för att i ett sammanhang utföra uppdrag för olika nyhetsredaktioner etc. Vad jag har sagt bör heller inte innebära några hinder för en ansvarsuppdelning i fråga om fördjupningar inom vissa områden. Det torde vara en självklarhet att redaktionerna för att kunna hävda sig i konkurrensen måste ha en allsidig och djup bevakning av såväl nationella som internationella frågor.

Riktlinjerna bör även omfatta ett krav om att regionala nyhetssändningar av minst nuvarande omfattning skall finnas i hela landet. Vad jag i övrigt förordar om programföretagens uppgifter innebär att beslut om distriktsindelning, programsättning och sändningstider bör ankomma på Sveriges Television.

10.3.3.1 EG-krav m.m.

Både Europarådskonventionen om TV över gränserna och EG:s direktiv om TV utan gränser har betydelse för den svenska public service-verksamheten. Genom EES-avtalet har Sverige och andra EFTA-länder förbundit sig att anpassa sin lagstiftning till EG-direktiv och att redovisa de åtgärder som vidtagits till kommissionen senast den 1 januari 1993. Europarådskonventionen, som Sverige skrivit under men ännu inte ratificerat, kommer att kunna reglera förhållandet till andra europeiska stater än dem som ingår i EG eller EFTA.

Arbetet med konventionen och direktivet har pågått under större delen av 1980-talet. EG:s medlemsländer har samtidigt varit engagerade i Europarådets konventionsarbete vilket har inneburit att konventionen och direktivet har likartad uppbyggnad och i stort sett samma innehåll.

Konventionsarbetet inom Europarådet startade främst för att skapa ett regelverk för gränsöverskridande TV-sändningar i Europa och undvika oklarheter i ansvarsfrågor.

Direktivet tar fasta på TV:s betydelse för att främja integrationssträvandena inom EG. Programverksamheten i sig bedöms också som en potential för ekonomisk tillväxt. Mot denna bakgrund vill man stärka både den europeiska programproduktionen och dess relativa andel av det samlade utbudet hos europeiska TV-programföretag.

Både konventionen och direktivet reglerar TV-sändningar som är avsedda för allmänheten. Flertalet regler är av minimikaraktär. Ett land får alltså driva en mer ambitiös linje i fråga om de sändningar som landet ansvarar för.

Jag avser att i annat sammanhang ta upp frågan om anpassning av den svenska lagstiftningen till EG-direktivet samt frågan om hur Sverige skall uppfylla sin rapporteringsskyldighet när det gäller de satellitsändningar som Sverige ansvarar för. Här begränsar jag mig till frågan om konsekvenserna för Sveriges Television.

De regler som har betydelse för Sveriges Televisions programutbud är enligt min bedömning i första hand bestämmelserna om andelen europeiska program. Dessa innebär att varje programföretag skall sända minst 50 % europeiska program, sedan nyheter, sport, tävlingar, reklam och text-TV räknats bort. Medlemsländerna skall rapportera programstatistik för varje programbolag separat och, i den mån en kanal inte uppnått föreskrivna andelar, redovisa skälen för detta och vilka åtgärder som planeras.

Vidare innehåller direktivet en bestämmelse om att medlemsländerna på lämpligt sätt skall se till att programbolagen, där så är möjligt, reserverar 10 % av sändningstiden eller 10 % av programbolagets budget för europeiska program av fristående producenter, undantaget de programkategorier som refererats under regeln om europeiska program.

Både direktivet och konventionen innehåller bestämmelser om sponsring. Ett programbolags redaktionella integritet måste säkras vid sponsring, dvs. det måste framgå om ett program är sponsrat och sponsorns identitet måste redovisas. Program får inte sponsras av företag som framställer eller säljer tobak eller receptbelagd medicin. Nyheter och aktualitetsprogram får inte sponsras.

Likaså har direktivet och konventionen regler om rätt till genmäle och beriktigande.

Direktivet föreskriver slutligen att EG-kommissionen skall erhålla en rapport från varje anslutet land som redovisar vilka åtgärder som vidtagits för att införliva direktivets regelverk i den nationella lagstiftningen. Vartannat år skall en statistisk redovisning ske av hur bestämmelserna om europeisk produktion uppfyllts.

Enligt min bedömning uppgår andelen europeiska program i Sveriges Televisions utbud redan idag till ca 80 %. Med andra ord behöver inte några särskilda kvotregler eller liknande övervägas. Nuvarande villkor i avtalet mellan staten och Sveriges Television, om att ett mångsidigt utbud på svenska språket skall tillhandahållas och att svenska artister och verk av svenska upphovsmän i betydande omfattning skall förekomma, är tillräckliga.

Uppgifter om andelen sändningstimmar europeisk frilansproduktion i Sveriges Televisions utbud framgår inte direkt ur tillgänglig sändningsstatistik. De riktlinjer om en hög och jämn nivå av utomstående medverkan som jag tidigare har redovisat torde emellertid vara tillräckliga för att uppfylla denna bestämmelse.

Sponsringsreglerna och nu gällande ordning i fråga om genmäle och beriktigande uppfyller de grundkrav som anges i direktiv och konvention om att det måste framgå om ett program är sponsrat samt att det skall vara möjligt att få ett beriktigande infört om ett programföretag har sänt en felaktig uppgift.

Mitt förslag: Sveriges Radio skall bedriva lokal sändningsverksamhet av minst samma omfattning som för närvarande.

Bakgrund: Inför 1991 års riksdagsbeslut gjorde kulturutskottet (1990/91:KU39, s. 59 f.) ett särskilt uttalande om den framtida ljudradioverksamheten. Utskottet ansåg bl.a. att det är nödvändigt att Sveriges Radio bibehåller sin nuvarande stora frihet i fråga om programsättning m.m. När det gäller lokalradioverksamhetens självständighet m.m. anförde utskottet vidare att det är av synnerlig vikt att verksamheten, liksom nu är fallet, i framtiden kan genomföras under stor frihet och självständighet. Det fjärde FM-nätet bör även fortsättningsvis förbehållas lokalradioverksamheten. Den sammanslagna ljudradioverksamheten bör åläggas såväl uppdraget att svara för nationell programproduktion och sändning som uppdraget att svara för lokal programproduktion och sändning. Det lokala uppdraget förutsätter, enligt utskottets mening, en lokal redaktionell beslutanderätt och självständighet beträffande det lokala programutbudet. Lokalradioverksamheten bör ha minst den omfattning som motsvarar verksamheten inom dagens 25 lokalradiodistrikt.

Konstitutionsutskottet anslöt sig till vad kulturutskottet uttalat om ljudradioverksamheten under nästa avtalsperiod.

Skälen för mitt förslag: Jag instämmer med de båda utskottens bedömning av värdet med lokalradioverksamheten. Tillkomsten av det fjärde FM-nätet som möjliggjorde att Lokalradion kunde disponera en egen kanal har varit av stor betydelse för den regionala och lokala utvecklingen.

I övrigt kan den lokala och regionala mediesituationen sägas kännetecknas av att närradioverksamheten på många håll är av stor omfattning, dock med en begränsad roll. Lokala, reklamfinansierade radiosändningar beräknas visserligen kunna inleda sina sändningar nästa år men kommer inledningsvis att vara av begränsad omfattning. Dagstidningar har mött ökande problem. På vissa orter har svårigheterna fått nedläggningar som följd.

Mot denna bakgrund är det alljämt viktigt att det sammanslagna radioföretaget fortsätter med sin public service-verksamhet. Utöver vad jag har föreslagit i föregående avsnitt vill jag tillägga att Sveriges Radios uppdrag även bör innefatta ett krav om lokal sändningsverksamhet av minst samma omfattning som för närvarande utförs.

Däremot anser jag inte att jag bör föreslå regeringen att ange hur Sveriges Radio bör gå tillväga för att uppfylla detta villkor. I likhet med utskottet anser jag att public service-företagen bör behålla sin nuvarande stora frihet i fråga om distriktsindelning, programsättning, sändningstider m.m.

Tillsammans med vad jag tidigare har anfört under avsnittet 10.2.3 Public service-verksamhetens omfattning, sändningsnät m.m., bör detta enligt min mening täcka in syftet med de önskemål om såväl ett nationellt som ett lokalt uppdrag, som utskottet har givit regeringen till känna.

Mitt förslag: Sveriges Utbildningsradios uppdrag skall i princip vara oförändrat.

Programföretaget skall producera utbildningsprogram i första hand för sändning via marksändare.

Verksamheten skall inriktas på de fyra utbildningsområdena förskola, ungdomsskola, högskola och vuxenutbildning.

Utbildningsradion skall tillse att användarna får möjlighet att framföra synpunkter och önskemål på verksamheten.

Bakgrund: *Utbildningsradion* pekar i sin skrivelse på vissa punkter där förändringar bör ske inför en ny avtalsperiod, men synes i stort förorda en fortsatt verksamhet av ungefär samma utformning som gäller för närvarande.

Utbildningsradion förordar att den, i stället för moderbolaget, bör ta ställning till på vilket sätt samverkan med användarna skall ske. Även under en ny avtalsperiod bör kompletterande finansiering med allmänna medel kunna ges för särskilda insatser. Utbildningsradion tar även upp frågan om att få tillgång till sändningstider.

Vidare föreslås att formuleringen av Utbildningsradios roll får en något förändrad utformning: Programverksamheten skall främst inriktas på att förstärka, bredda och komplettera de utbildningsinsatser som görs inom ovan nämnda utbildningsområden och inom det fria folkbildningsarbetet.

Skälen för mitt förslag: Jag ansluter mig i huvudsak till vad mina företrädare har uttalat i fråga om Utbildningsradios verksamhet. Programverksamheten bör därmed främst inriktas på att förstärka, bredda och komplettera de utbildningsinsatser som görs inom de nämnda fyra utbildningsområdena och inom det fria folkbildningsarbetet. Inom samtliga utbildningsområden bör stöd och stimulans ges till grupper med olika funktionshinder och till etniska och språkliga minoriteter samt övriga i utbildningssammanhang eftersatta grupper. I likhet med nu bör barnprogram och program av allmänt folkbildande karaktär också produceras. I verksamheten ingår även produktion av tryckt material.

Utbildningsradion bör sända radio- och TV-program i rikssändningar samt i regionala och lokala sändningar. Utbildningsradion bör också sända text-TV. När det gäller frågor om fördelning av sändningstid hänvisar jag till vad jag anför i avsnitten 10.3.1 Programverksamhetens oberoende garanteras och 10.5.2 Public service-företagens struktur.

Det förhållandet att Utbildningsradios programproduktion görs med inriktning på i första hand sändning via marksändare utesluter givetvis inte att program från Utbildningsradion förmedlas på andra sätt, t.ex. genom kassettdistribution. Mina förslag om nytt huvudmannaskap för rundradionätet och köp av utsändningstjänster m.m. kommer att underlätta kostnadsjämförelser mellan olika distributionsformer.

Eftersom verksamheten skall inriktas på utbildning i samarbete med utbildningsmyndigheter och utbildningsanordnare bör det i likhet med vad som nu gäller finnas möjligheter för användarna att framföra synpunkter och önskemål på Utbildningsradions verksamhet. Liksom nu bör detta inflytande ske mot bakgrund av Utbildningsradions publicistiskt oberoende ställning.

Finansieringen genom medelstilldelning från rundradiokontot bör i likhet med vad som nu gäller kunna kombineras med att staten även ställer särskilda medel till Utbildningsradions förfogande för programverksamhet i samband med särskilt angelägen fortbildning av skolans personal. Det bemyndigande riksdagen gav regeringen i samband med beslut om tilläggsbudget II (prop. 1987/88:125 bil. 5, KrU 23, rskr. 287) bör i fortsättningen, i konsekvens med mina övriga förslag, avse Utbildningsradion i stället för som nu Sveriges Radio AB (moderbolaget).

Utbildningsradions förlagsverksamhet bör bedrivas enligt företagsekonomiska principer. Liksom nu skall det vara möjligt att ta emot produktionsstöd av allmänna medel så att angelägna förlagsprodukter kan produceras för små målgrupper.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

10.4 Ägarskap och företagsform

Mitt förslag: Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio skall vara självständiga aktiebolag. Pressen, näringslivet, folkrörelserna, konstnärliga och vetenskapliga akademier och oberoende kulturella sammanslutningar skall erbjudas bli ägare till bolagen. Om enskilda ägare, t.ex. på grund av jäv, inte kan kvarstå som ägare skall aktierna erbjudas staten.

Regeringen skall vidta åtgärder för att underlätta övergången från nuvarande koncernbildning till tre självständiga public service-företag.

Bakgrund: Av aktierna i Sveriges Radio AB (moderbolaget) innehas 60 % av folkrörelserna, 20 % av pressen och 20 % av näringslivet. Under avtalsperioden har vissa ägarförändringar skett, dock utan att de nyss nämnda relationerna förändrats. Antalet aktieägare har därmed minskat.

Såväl Sveriges Radio-företagen som dess föregångare har varit aktiebolag. En annan associationsform som ibland aktualiseras är stiftelseformen.

Aktiebolagsformen regleras i aktiebolagslagen. Rörelseverksamhet bedrivs normalt i aktiebolag. Bestämmelserna innebär en tydlig fördelning av ansvar och befogenheter mellan ägare, styrelse och verkställande direktör samt en klar procedur för tillsättande av ledningen.

Stiftelseformen är inte lika entydig som aktiebolagsformen. Ett stort antal varianter av olika stiftelsebildningar förekommer. I jämförelse med aktiebolag saknas någon normal ägarroll i en stiftelse. En allmän lagstiftning med grundläggande regler om vad som konstituerar en stiftelse, om stiftelsers förvaltning och organisation samt om bokföring, redovisning och andra civil-

rättsliga frågor saknas för närvarande. Det pågår ett beredningsarbete inom regeringskansliet med förslag till lagstiftning på stiftelseområdet. De nya bestämmelserna avses träda i kraft den 1 januari 1994.

Skälen för mitt förslag: Ett stort antal av de hittillsvarande ägarna till Sveriges Radio-koncernen har aviserat att de vill frånträda sina aktier inför en ny avtalsperiod. Detta gäller främst ägare inom näringslivs- och pressgrupperna. Ett motiv som anges är risken för jävssituationer. Flera har redan engagerat sig i – eller avser att gå in i – olika medieprojekt i konkurrens med public service-verksamheten.

Den övervägande delen av ägarna inom folkrörelsegruppen har dock deklarerat att de önskar kvarstå som ägare. Eftersom många folkrörelser i framtiden kommer att intressera sig för annan radio- och TV-verksamhet får man emellertid anta att det kommer att ske avhopp även från denna ägargrupp. De nuvarande hembudsreglerna innebär i extremfallet att en aktieägare skulle kunna inneha samtliga aktier i den egna ägargruppen. Teoretiskt sett skulle en enda ägare i folkrörelsegruppen kunna uppnå aktiemajoritet i Sveriges Radio-koncernen.

Mot denna bakgrund förutsätter jag att aktier som utbjuds till försäljning i stället bör kunna hembjudas till staten. Jag avser att i kontakter med nuvarande och blivande ägare utröna möjligheterna av att det i bolagsordningarna införs en föreskrift om hembud till staten.

Med tanke på de risker som skulle uppstå om en public service-ägare till följd av andra intressen i radio- och TV-verksamheter får dubbla lojaliteter bör det enligt min mening vara naturligt att ägaren i ett sådant fall lämnar bolagen och enligt vad jag nyss sagt hembjuder sina aktier i public service-företagen till staten.

För att bibehålla en spridd och balanserad ägarkrets bör enligt min bedömning en ny aktieägargrupp beredas tillfälle att bli ägare till public service-företagen. Jag avser då en grupp bestående av konstnärliga och vetenskapliga akademier samt oberoende kulturella sammanslutningar. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att ta kontakt med exempelvis Kungl. Musikaliska Akademien, Kungl. Akademien för de fria konsterna – Konstakademien, Kungl. Vetenskapsakademien, Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien, Svenska PEN-klubben, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) m.fl. Dessa grupper representerar en viktig del av svenskt samhällsliv som hittills inte varit representerad i public service-sammanhang.

Aktierna i de tre public service-företagen bör inför inledningen av nästa avtalsperiod fördelas så att pressen har 20 %, näringslivet 20 %, folkrörelserna 40 % och den nya ägargruppen 20 %. Principen om relationerna mellan de olika ägargruppernas aktieinnehav modifieras dock om några av ägarna lämnar sitt aktieinnehav och staten genom hembud tar över innehavet. För att bereda plats för den nya aktieägargruppen förutsätts ägarna inom folkrörelsegruppen få sitt aktieinnehav reducerat med en tredjedel i förhållande till nuläget. Var och en av övriga nuvarande ägare som önskar kvarstå bör i princip erbjudas en lika stor andel i aktieinnehavet i vart och ett av de tre företagen

som man i dag har i Sveriges Radio-koncernen. Jag utgår därvid från de ägarförhållanden som råder den dag när regeringens förslag blir offentliga i och med att propositionen lämnas till riksdagen.

Övergången från nuvarande koncernbildning till en situation där ägarna bör erhålla aktier i tre fristående public service-företag bör ske i anslutning till förestående årsskifte så att de nya ägarförhållandena kan börja gälla när avtalsperioden inleds. För att underlätta denna process bör de nuvarande ägarna i anslutning till denna tidpunkt överlåta samtliga aktier i moderbolaget till staten. Därvid ges ägarna möjlighet att antingen få betalt för sina aktier med det nominella värdet eller att få nya aktier i vart och ett av de tre public service-företagen.

Jag förutsätter att extra bolagsstämmor i programbolagen kommer att hållas i anslutning till kommande avtalsperiods början.

Förutsättningarna för en förändring av ägarsituationen följer av vad som stadgats i avtal och bolagsordning.

Enligt 15 § avtalet mellan regeringen och moderbolaget skall moderbolaget omedelbart träda i likvidation om avtalet upphör. Sedan likvidationen avslutats, dvs. skulderna betalats, skall tillgångarna minus inbetalat aktiekapital och vad som enligt bolagsordningen (16 §) skall tillkomma ägarna som utdelning, tillfalla staten. Om moderbolaget upplöses skall således tillgångarna tillfalla staten.

Staten har i juni 1991 sagt upp avtalen, vilket var i överensstämmelse med villkoren i avtalen. Om staten skulle underlåta att teckna något nytt avtal med public service-företagen kommer dessa att träda i likvidation den 1 juli 1992. Vad jag tidigare har anfört om ny ägargrupp, hembudsregler etc. bör enligt min mening kunna åstadkommas utan att något likvidationsförfarande först behöver tillgripas.

När det gäller tillsynen av public service-företagen bör nuvarande ordning med auktoriserade revisorer bibehållas. Mot bakgrund av vad som nu gäller i fråga om den revision av förvaltningskaraktär som dessutom sker, förutsätts även fortsättningsvis regeringen utse en revisor och de fyra ägargrupperna beredas tillfälle att utse var sin revisor.

Scm jag tidigare nämnt bör public service-verksamheten även i fortsättningen drivas i aktiebolagsform. Det förhållandet att public service-företagen årligen omsätter mer än fyra miljarder kr. motiverar att kraven på ekonomisk redovisning, tydlig ansvarsfördelning m.m. bör vara höga, vilket automatiskt följer med aktiebolagsformen.

I debatten inför den nya avtalsperioden har stiftelseformen förts fram som ett alternativ. Enligt min bedömning skulle stiftelseformen vare sig för verksamheten i de nuvarande programföretagen eller för en tänkt instans mellan å ena sidan riksdag och regering och å andra sidan programföretagen vara lämplig i nuvarande läge då osäkerhet råder om hur kommande lagstiftning om stiftelser skall utformas. Att nu låsa förutsättningarna för public service-verksamheten utan att veta på vilka villkor som förändringar i framtiden kan företas vore inte lämpligt. Enligt vad jag har erfarit kan de planerade reglerna, som jag tidigare har nämnt, komma att försvåra för riksdagen att för all fram-

tid över huvud taget påverka förutsättningarna för public service-verksamheten om denna organiseras som en stiftelse.

Enligt min mening är det viktigare att fokusera de förutsättningar som torde vara mer betydelsefulla för public service-företagens uppdrag, nämligen innehållet i lagar och avtal samt ekonomiska ramar och styrelsemas sammanfattning och arbete.

Inför den avtalsperiod som inleds den 1 januari 1997 bör dock förutsättningarna för att driva verksamhet i stiftelseform ha klarlagts. Olika möjligheter att ytterligare stärka public service-verksamhetens oberoende bör prövas inför denna period. Jag utgår från att en stiftelsebildning vid den tidpunkten skulle kunna vara ett alternativ bland flera andra lösningar.

En grundläggande förutsättning för public service-företagens verksamhet är som tidigare nämnts att den skall bedrivas självständigt från publicistisk synpunkt i förhållande till statsmakterna och andra maktgrupper i samhället. Av denna anledning bör staten ålägga sig de restriktioner jag tidigare redogjort för. Sammanfattningsvis kan de uttryckas på följande sätt.

Förutsättningarna i fråga om public service-företagens organisation och programverksamhet skall av regering och riksdag anges inför varje avtalsperiod. Dessa riktlinjer överförs till avtalsform och avtal sluts mellan staten och vart och ett av programföretagen. Därtill kommer även de grundläggande förutsättningar som anges i lag och bolagsordningar. Inför avtalsperioden ges också public service-företagen besked om vilka ekonomiska resurser som kan disponeras i värdesäkrade termer. Radionämnden ansvarar för övervakningen av att avtalen följs. Regeringen utser en del av styrelserna för programföretagen enligt de särskilda regler som jag redan berört och närmare återkommer till i följande avsnitt. Staten skall därutöver inte påverka public service-företagens verksamhet.

Enligt min mening åstadkoms på detta vis tydliga spelregler för relationerna mellan staten och public service-företagen. Vad jag nu har anfört innebär heller inte några nyheter i sak i jämförelse med nuvarande ordning.

10.4.1 Programföretagens styrelser

Mitt förslag: Styrelserna i programföretagen skall vardera bestå av nio ledamöter. För samtliga skall gälla att regeringen utser ordföranden och tre ledamöter. Vidare utser ägarna på respektive bolagsstämma två ledamöter. Den verkställande direktören är självskriven ledamot.

Hittillsvarande gränsdragning mellan å ena sidan ledning och å andra sidan löpande förvaltning inom programbolagen skall upprätthållas även i fortsättningen. Det innebär att det ankommer på styrelserna i de olika företagen att leda verksamheten medan de verkställande direktörerna skall svara för den löpande förvaltningen.

Bakgrund: I propositionen 1990/91:149 om radio- och TV-frågor redovisade min företrädare hur ett ökat personsamband mellan programbolagens och moderbolagets styrelser skulle kunna uppnås. Varje styrelse skulle bestå av sammanlagt femton personer, varav regeringen utser ordföranden och sex ledamöter. Ägarna utser fem ledamöter. Respektive verkställande direktör är självskriven. Därtill kommer två ledamöter jämte suppleanter som personalen har rätt att utse. Denna ordning trädde i kraft i och med de bolagsstämmor som hölls i juni 1991.

Skälen för mitt förslag: Styrelserna i programbolagen har det slutliga ansvaret för bolagens programverksamhet, bl.a. för att den står i överensstämmelse med det avtal som tecknas med staten. I likhet med vad som tidigare har anförts inför nu gällande avtalsperiod, bör det vara styrelserna som fastställer mål och långsiktiga planer samt beslutar om grundläggande prioriteringar, t.ex. beträffande avvägningen mellan olika programtyper. Till uppgifterna på det administrativa/ekonomiska området hör att besluta om respektive företags anslagsframställning, budget, planering samt viktigare utnämningar. Styrelserna skall emellertid inte ingripa i det löpande programarbetet på redaktionsnivå.

Styrelsernas storlek bör bli något mindre än nu så att bättre förutsättningar ges för ett effektivt styrelsearbete.

Styrelserna bör således bestå av ordförande och åtta ledamöter, av vilka den verkställande direktören och två personalrepresentanter är självskrivna. Styrelserna bör inte innehålla några andra suppleanter än de två lagstadgade suppleanterna för personalrepresentanterna. Ingen person bör samtidigt sitta i flera av dessa styrelser.

Regeringen bör i varje programbolag utse ordförande och tre övriga ledamöter. En sådan ordning för utseende av styrelsernas ledamöter bör uppnås genom föreskrifter i bolagsordningarna.

Vid valet av personer till public service-företagens styrelser är det enligt min mening viktigt att ta hänsyn till personlig kompetens och integritet. En annan viktig aspekt är att det i styrelserna bör ingå personer med kunskaper och erfarenheter från olika sektorer av det svenska samhället och sammantaget representera den kunskap och erfarenhet som är relevant för verksamheten. Regeringen bör inför utseende av ledamöterna samråda med ledarna för samtliga i riksdagen representerade partier.

Återstående två styrelseledamöter utses på respektive bolagsstämma. Det är min förhoppning att ägarna vid sina val av ledamöter utgår från samma integritetskriterier m.m. som jag tidigare har anført bör gälla vid regeringens val av styrelseledamöter. Staten bör såsom eventuell aktieägare normalt inte delta i valet av dessa styrelseledamöter.

När det gäller gränsdragningen mellan ledning och löpande förvaltning ansluter jag till vad flera av mina företrädare har redovisat i denna fråga. Jag erinrar således om vad föredraganden anförde i proposition 1977/78:91 om radions och televisionens fortsatta verksamhet m.m. (s. 169 f.) rörande vikten av att gränsdragningen mellan ledning och löpande redaktionell verksamhet görs särskilt strikt i publicistiska företag. Detta hindrar givetvis inte att

man inom styrelserna kan diskutera programverksamheten i stort och erfarenheterna av olika satsningar.

Det som jag nu har anfört om en ordning för maktindelning och utseende av styrelseledamöter bör innebära ett hinder för otillbörlig styrning och en garanti för självständighet i programverksamheten.

10.5 Organisationen

10.5.1 Förutsättningar

I linje med vad jag i övrigt föreslår om en enklare och tydligare organisation för public service-företagen bör staten begränsa detaljstyrningen av företagen. Riksdagen bör ta ställning endast till huvuddragen i den struktur som bör uppnås. Den interna företagsorganisationen bör i huvudsak bestämmas av det enskilda bolaget.

Jag tar nu upp de strukturfrågor som är av sådan betydelse att staten bör ange vissa förutsättningar.

10.5.2 Public service-företagens struktur

Mitt förslag: Public service-företagen utgörs under nästkommande avtalsperiod av Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB samt Sveriges Radio AB. Det sistnämnda programföretaget bildas genom en sammanslagning av Sveriges Riksradio AB och Sveriges Lokalradio AB. Varje programbolag svarar för att verksamheten kan bedrivas självständigt i förhållande till staten, olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället.

Det nuvarande moderbolaget, Sveriges Radio AB, skall upphöra den 1 januari 1993.

Eventuella tvister i fråga om placering av sändningstid får lösas genom skiljenämnder.

Radiotjänst i Kiruna AB ägs gemensamt av de tre programföretagen i relation till storleken på respektive programföretags medelstildelning.

Bakgrund: I propositionen 1990/91:149 om radio- och TV-frågor angavs följande riktlinjer inför den kommande avtalsperioden i fråga om Sveriges Radio-koncernens organisation.

Programverksamheten bör handhas av tre företag, förutom av Utbildningsradion, av ett programbolag för ljudradio och ett för TV. Detta innebär att Lokalradion och Riksradiion förs samman till ett ljudradioföretag. Dessa organisatoriska förändringar bör, enligt föredraganden, genomföras så att förutsättningar skapas för att förstärka den regionala och lokala radio- och TV-produktionen.

Vidare föreslogs att programverksamheten organiseras i en koncern med ett moderbolag. Moderbolaget bör ges ansvar för att

- inge anslagsframställning till regeringen och fördela av staten tilldelade medel,
- ansvara för fördelning och placering av sändningstid om programföretagen inte själva kan enas,
- ansvara för beredningsplanering, samt
- vara ett organ där koncerngemensamma frågor bereds.

Vidare föreslogs att dotterbolaget Radiotjänst i Kiruna AB skulle ha hand om avgiftsuppbörd och avgiftskontroll.

Riksdagen gavs tillfälle att ta del av dessa riktlinjer. Kulturutskottet och konstitutionsutskottet anförde därvid (1990/91:KU 39, s. 58) att de redovisade riktlinjerna i allt väsentligt bör godtas.

Min företrädare uppmanade i augusti 1991 i ett brev till moderbolaget och programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen, mot bakgrund av vad riksdagen beslutat med anledning av propositionen 1990/91:149 om radio- och TV-frågor, dem att komma in med underlag inför den nya avtalsperioden. Därvid anfördes att regeringen anser det vara värdefullt om det samlade underlaget från moderbolaget och programbolagen kommer att redovisa synpunkter på bl.a. uppdrag, användning av det totala resursutrymmet inkl. medelstillskottet, hur rationaliseringskravet kan uppnås, ägarförhållanden och företagsform, framtida organisation, utformning av SR-indexet samt hur ett ökat ansvar för byggnadsinvesteringar kan åstadkommas.

I en gemensam skrivelse i oktober 1991 anför *Sveriges Radio-bolagen* följande.

”Programverksamhetens självständighet och integritet är grundläggande för public service-verksamheten. Integriteten befasts av att programbolagen i fråga om programverksamheten har ett avtalsfäst ansvar i relation till staten (och en självständighet som är säkerställd i radiolagen) och i fråga om den ekonomiska förvaltningen har ett i aktiebolagslagen reglerat ansvar gentemot koncernstyrelsen. Genom detta dubbla ansvarsförhållande utesluts statligt inflytande genom ekonomisk styrning av verksamheten i programbolagen.”

Vidare anges hur bolagens inbördes ansvarsförhållanden är utformade mot bakgrund av gällande lag och rättspraxis.

Bolagens principiella inställning vad gäller utformningen av nya avtal präglas av en strävan mot mindre detaljreglering och en större företagsmässig självständighet för de enskilda bolagen och för koncernen som helhet.

Moderbolaget har i en skrivelse i januari 1992 redovisat ytterligare synpunkter inför den nya avtalsperioden. Innebörden av vad som där anförts är att moderbolaget bör ges en starkare ställning än vad som uttalades i proposition 1990/91:149 om radio- och TV-frågor. I skrivelser i februari 1992 från *Riksradion och Lokalradion* samt från *Sveriges Television* i mars 1992 tar man avstånd från moderbolagets senare skrivelse.

Skälen för mitt förslag: Organisationen av public service-företagen bör förenklas. Enligt min mening bör ansvarsförhållanden och befogenheter vara tydliga för att medge största möjliga rationalitet.

Den nuvarande organisationen av Sveriges Radio-koncernen – som går tillbaka till riksdagens beslut år 1978 – syftade till att bl.a. lyfta fram ljudradion ur televisionens skugga, att decentralisera och att lägga ut besluten närmare programproduktionen. Det bör också tas i beaktande att organisationen är resultatet av en politisk kompromiss.

Resultatet har blivit en oklar ansvarsfördelning och kontroverser som inte har varit fruktbara. Vid avtalsrevisionen år 1986 gjordes ett försök att strama upp beslutsgångarna till förmån för moderbolaget. Resultatet av beredningen av frågan förra året blev att pendeln återigen slog i riktningen mot ett försvagat moderbolag. De tidigare refererade skrivelserna vittnar om en förtroendeklyfta mellan moderbolag och programbolag. Jag vill mot denna bakgrund föreslå en annan och enklare lösning.

Först redovisar jag huvuddragen i mitt förslag, därefter närmare kommentarer och detaljer.

För att åstadkomma klara och tydliga ansvarsförhållanden bör concernmodellen överges. Allt ansvar bör innehas av de tre programföretagen Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio. Moderbolaget bör avvecklas fr.o.m. den 1 januari 1993 och dess uppgifter övertas av programbolagen.

Det ansvar som moderbolaget hittills har haft i fråga om att värna självständigheten i förhållande till omvärlden bör övertas av programföretagen. Varje programbolag svarar således för att verksamheten kan bedrivas självständigt i förhållande till staten, olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället.

I konsekvens med denna strukturförändring bör riksdagen fortsättningsvis besluta om medelstulldelning till vart och ett av de tre programföretagen.

Vissa obligatoriska samverkansformer mellan de tre programbolagen bör finnas. Det gäller programbolagens gemensamma ansvar för uppbörd och kontroll av TV-avgifter och det därmed sammanhängande ägandet av Radiotjänst i Kiruna AB samt vissa frågor om fördelning och placering av sändningstid.

Dessa nödvändiga samverkansuppgifter är dock inte av så stor omfattning att de motiverar ett särskilt moderbolag eller de avvikelser i fråga om verksamhetsansvar mellan moderbolag och dotterbolag som har varit nödvändiga att göra i förhållande till normala förhållanden inom koncerner.

I övrigt torde det finnas en rad områden där det kan vara rationellt med ett mer eller mindre långt gående frivilligt samarbete mellan programbolagen. Några särskilda föreskrifter om detta blir därför behövliga. Härigenom minskar även statens detaljreglering av verksamheten.

I detta sammanhang vill jag nämna att frågor om program om och för funktionshindrade, program på invandrar- och minoritetsspråk samt beredningsplanering även behandlas i andra avsnitt.

Jag övergår nu till att närmare kommentera några av delarna i det förslag jag nyss redovisat.

De tre programbolagen bör fortsättningsvis gemensamt äga Radiotjänst i Kiruna AB vilket idag ägs av moderbolaget. I likhet med nu ligger det i

programföretagens intresse att verksamheten med avgiftsuppbörd och avgiftskontroll bedrivs så effektivt som möjligt. Programföretagens ägarroll blir därför tydlig.

Programbolagen bör äga Radiotjänst i relation till omfattningen av varje bolags medelstillelning under avtalsperioden. Ägarna/programföretagen svarar för verksamhetens finansiering genom ägartillskott i proportion till ägarandelarnas storlek. Med denna modell för fördelning av ägarskapet är det naturligt att eventuella justeringar av ägaransvaret kan ske vid ingången av nästkommande avtalsperiod.

Eventuell oenighet vid fördelning och placering av sändningstid bör lämpligen lösas genom två skiljenämnder; en nämnd för Utbildningsradion och Sveriges Television och en nämnd för Utbildningsradion och Sveriges Radio. Jag förutsätter att bolagen exempelvis kan utse varsin representant till en sådan skiljenämnd och därtill enas om en ordförande. Jag utgår från att sådana nämnder kan sammankallas om behov uppstår. En utgångspunkt för nämndernas ställningstagande bör vara den riktlinje jag tidigare har angivit i avsnittet 10.3.1 Programverksamhetens oberoende garanteras.

När det gäller bolagsfrågorna innebär mitt förslag att programföretaget Sveriges Radio bildas genom en sammanslagning av Sveriges Riksradio och Sveriges Lokalradio fr.o.m. den 1 januari 1993. Förutsättningarna för sammanläggningen torde vara goda eftersom styrelserna för de båda bolagen sedan förra bolagsstämman sommaren 1991 har haft i huvudsak samma personsammansättning.

Det bör ankomma på regeringen att besluta om bolagsordningarna för public service-företagen.

Tiden efter det att riksdagen har fattat beslut med anledning av regeringens förslag fram till kommande årsskifte bör vara tillräcklig för att planera och genomföra avvecklingen av moderbolaget. Jag förutsätter att styrelserna därvid ser till att ingen viktig information går till spillo när ansvaret för olika funktioner förs över till programföretagen. Eventuella kostnader som hänger samman med långsiktiga åtaganden som moderbolaget gjort får framdeles bäras gemensamt av public service-företagen.

Vad jag tidigare föreslagit om ändrat ägarskap innebär att nuvarande ägare bör sälja sina aktier till staten i anslutning till kommande årsskifte. Därvid bör nuvarande ägare erbjudas möjligheten att lösa in sitt aktieinnehav eller att växla det mot aktier i de tre programföretagen. Nya aktieägare förutsätts även kunna teckna aktier i detta sammanhang. Härigenom kan den nyss beskrivna strukturen för public service-företagen åstadkommas.

Mitt förslag: Det skall även fortsättningsvis finnas en distriktsorganisation inom varje programföretag. Företagens organisation skall utformas så att förhållandena i olika delar av landet kan speglas. Minst 40 % av allmänproduktionen i Sveriges Televisions och Sveriges Radios rikssändningar skall produceras utanför Stockholm.

För Sveriges Television skall även i fortsättningen gälla att distriktsproduktionen koncentreras till en kanal.

Programbolagen bestämmer i övrigt om regional och lokal indelning av respektive organisation.

Bakgrund: Statsmakterna har tidigare lagt stor vikt vid Sveriges Radioföretagens organisation när det gäller utbyggnad av distriktsverksamhet m.m. Inför den nu gällande avtalsperioden anförde föredraganden att programstrukturen i TV är en så betydelsefull fråga att riksdagen bör ta ställning till den. Riksdagen beslöt också i enlighet med förslaget om en modell för Sveriges Television som innebär att distriktsverksamheten koncentreras till en kanal, den s.k. Sverige-kanalen, TV 2 (prop. 1985/86:99, KrU:21, rskr. 343).

Distriktsverksamheten inom programföretagen har sedan 1960-talet byggts ut kraftigt. Riksdagen har uttalat sig om kvantitativa målsättningar för hur stor den regionala produktionen bör vara. Inför den avtalsperiod som inleddes den 1 juli 1979 angav den dåvarande föredraganden att 40 % av den produktion i radions och televisionens rikssändningar som rimligtvis kan utlokaliseras bör produceras utanför Stockholm. Motsvarande riktlinje angavs gälla även inför nuvarande avtalsperiod.

Kulturutskottet (KrU 1985/86:25) konstaterade att det även i fortsättningen självfallet måste ankomma på Sveriges Radio att fördela resurserna på olika distrikt. Utskottet erinrade bl.a. om att utbudet både skall ta till vara och spegla det egna områdets särprägel och egenart och på ett mera allmänt sätt bidra till mångfalden i programmen. Härvidlag bör, enligt utskottet, gälla att radio och TV någorlunda likvärdigt bör kunna spegla förhållandena i olika delar av landet och att detta måste kunna ske utan alltför stora resursmässiga skillnader.

Skälen för mitt förslag: Jag anser att det för närvarande råder en tillfredsställande balans i fråga om ekonomiska resurser mellan distrikts- och Stockholmsbaserade verksamheter inom rikssänd radio och TV. Det är viktigt att programföretagen även i fortsättningen har distriktsorganisationer så att produktionen kan spegla förhållandena i olika delar av landet. Programföretagens respektive distriktsorganisationer bör utformas så att följande riktlinjer kan tillgodoses.

Det distriktsproducerade utbudet bör, liksom hittills, både ta till vara och spegla det egna områdets särprägel och egenart och på ett mera allmänt sätt bidra till mångfalden i programmen i radio och TV. En viss specialisering på

olika programområden i distrikten är rimlig. Risken för att specialiseringen kan leda till ensidighet i bevakningen bör dock uppmärksammas.

Liksom tidigare bör det finnas riktlinjer för distriktsproduktionens andel av rikssändningarna i Sveriges Television och Sveriges Radio. För att ansluta till tidigare riktlinjer bör gränsen under nästa avtalsperiod kunna sättas till minst 40 %. Distriktsproduktionen i Sveriges Television bör även i fortsättningen koncentreras till en kanal.

I övrigt anser jag att programföretagen bör bestämma om regional och lokal indelning av respektive organisation.

10.5.3 Ett publikråd inrättas

Mitt förslag: Ett publikråd med inriktning mot public service-företagens programverksamhet skall inrättas med representanter från olika lyssnar- och tittargrupper.

Rådet skall vara fristående från programföretagen och skall ha till uppgift att vara ett forum för diskussioner mellan publik och programföretag om hur programverksamheten motsvarar public service-uppdraget. Vidare skall rådet vara en väg för att ge synpunkter och komma in med önskemål på programverksamhetens omfattning och inriktning.

Verksamheten finansieras med medel från rundradiokontot.

Det får ankomma på regeringen att ange de närmare villkoren för verksamheten.

Bakgrund: Någon särskild reglering av formerna för publikkontakter har hittills inte gällt för programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen.

Programföretagen har på eget initiativ ordnat publikdagar, öppna hus, studiebesök, referensgrupper, direkta inbjudningar till tittare och lyssnare att per telefon eller brev lämna synpunkter på programverksamheten m.m. En särskild insats har bestått i aktieägarträffar med företrädare för ägarna till Sveriges Radio AB.

Skälen för mitt förslag: Jag vill inledningsvis uttala min uppslutning kring den princip som sedan länge tillämpats om att inte dryfta enskilda program i riksdagen. Med stöd i den hitillsvarande ansvarsfördelningen har regeringen också avstått från att kommentera delarna i programutbudet. Det saknas således något organ där diskussioner om exempelvis innehållet i programutbudet kan föras utan att den publicistiska integriteten hotas. Jag bortser härvid från den efterhandsgranskning i domstolsliknande former som görs av radionämnden.

10.5.3.1 Rådets uppgifter

Det bör således finnas ett forum där radio- och TV-publiken kan diskutera public service-verksamheten.

Mitt förslag innebär att det som en försöksverksamhet under förestående avtalsperiod inrättas ett publikråd med representanter för olika lyssnar- och tittargrupper. Jag tänker då bl.a. på de folkrörelser som ingår i Sveriges Radio-koncernens ägarkrets, men även på andra folkrörelser. Exempelvis bör föreningar som företräder funktionshindrade, invandrare samt språkliga och etniska minoriteter beredas plats. Det är även angeläget att det i rådet finns radiolyssnare och TV-tittare som inte i första hand representerar någon förening eller intresse, utan som utses på personliga meriter. Deltagarna bör vidare hämtas från olika delar av landet. Jag utgår från att en lämplig storlek kan vara 30 – 40 personer.

Syftet med publikrådet bör enligt min mening vara att det skall underlätta en dialog mellan företrädare för programföretagen och lyssnarna/tittarna om programverksamhetens omfattning och inriktning.

Publikrådet skulle vid några tillfällen per år kunna samlas och ta upp olika ämnen till diskussion. En viktig uppgift för publikrådet bör vara att inför varje ny avtalsperiod för public service-företagen ställa samman sina erfarenheter och redovisa dem för regering och riksdag. Givetvis bör erfarenheter från tidigare och pågående publikkontakter samt från våra nordiska grannländer även tas till vara. Rådet skall däremot inte ha något verksamhetsansvar eller ha några beslutsbefogenheter gentemot programföretagen. Det bör heller inte avkrävas åtaganden som förutsätter enighet. Rådet torde dock komma att i formell mening betraktas som en myndighet även om det inte skall utöva några särskilda myndighetsfunktioner.

Vad jag nu har anfört bör naturligtvis inte tas till intäkt för public service-företagen att dra ned på de etablerade formerna för publikkontakter. Om programföretagen så önskar torde rådet även kunna fungera som referensgrupp i olika sammanhang.

För klarhetens skull vill jag understryka att publikrådet på intet vis förutsätts ersätta det granskningsansvar som åvilar radionämnden.

Jag avser att senare ange närmare villkor för hur denna verksamhet bör utformas. Därvid räknar jag exempelvis med att företrädare för programföretagen bör kunna åta sig att vid kallelse närvara vid diskussioner i publikrådet. Föreskrifter om det sistnämnda torde därför föras in i avtalen med företagen.

Det finns avslutningsvis skäl att erinra om den öppenhet som måste råda i public service-företag. Det vore fel att betrakta publikrådets och programföretagens intressen som antagonistiska. I bästa fall kan ett forum av detta slag stärka och stimulera public service-företagen i en situation av hårdnande konkurrens.

Det bör ankomma på regeringen att utse dem som skall ingå i publikrådet. Jag föreslår att regeringen inhämtar namnförslag från olika håll, bl.a. sådana folk- rörelser som jag nyss nämnt.

Jag utgår från att publikrådet bör ha en ställning som är fristående från public service-företagen. Jag anser det inte vara befogat att etablera något särskilt sekretariat utan sådana funktioner bör kunna erhållas från någon av myndigheterna inom medieområdet. De förslag som kan bli aktuella med anledning av förslag från utredningen (U 1991:09) om myndighet för radio- och TV-sändningar till allmänheten kan också få konsekvenser för hur sekretariatsfunktionerna anordnas.

Publikrådets verksamhet, dvs. i huvudsak kostnader för möten med rådet, bör bekostas med medel från rundradiokontot. Min kostnadsberäkning blir preliminär eftersom tidigare erfarenheter saknas. För 1993 års verksamhet beräknar jag kostnaden till högst 750 000 kr. Det bör under försöksperioden ankomma på Sveriges Television, vilken i annat sammanhang ges ansvaret för förvaltningen av rundradiomedlen, att svara för den utbetalning av reseersättning och dylikt i samband med rådets sammanträden.

Det bör ankomma på regeringen att ange de närmare villkoren för publik- rådets verksamhet, att besluta om instruktion för publikrådet m.m.

10.6 Ekonomiska förutsättningar

Mitt förslag: Medelstillelningen till public service-företagen skall liksom nu värdesäkras med utgångspunkt i ett index. För åren 1993–1995 får public service-företagen tillsammans en reformram om 150 milj.kr. per år i tre års tid, sammanlagt 450 milj.kr.

På public service-företagen ställs ett rationaliseringskrav om vardera 100 milj.kr. för åren 1993 och 1994. De medel som frigörs genom ytterligare rationaliseringar får behållas för reforminsatser.

Medelstillelningen skall vara samlad och inte innehålla special- destinerade belopp.

Ansvaret för byggnadsinvesteringar och övriga lokalfrågor skall i fortsättningen ankomma på respektive programföretag.

Programföretagen får inom tillgänglig ekonomisk ram göra de prioriteringar som krävs för att uppfylla målen med verksamheten.

Bakgrund: Inför 1991 års beslut redovisade min företrädare, som ett resultat av den överenskommelse som nåtts i TV-beredningen, en ambition om reformtillskott till Sveriges Radio på sammanlagt 600 milj.kr. för åren 1992–1995 samt ett rationaliseringskrav om totalt 200 milj.kr. för åren 1993–1994. Beloppen angavs i det då aktuella prisläget, dvs. för år 1989. Vidare

föreslogs att medelstilledningen även fortsättningsvis skulle värdesäkras med utgångspunkt i ett index.

Riksdagen hade inget att invända mot detta. Sveriges Radio erhöll ett reformtillskott om 150 milj.kr. för år 1992.

Moderbolaget föreslår att vikterna inom SR-indexet ändras i förhållande till den nya kostnadsstruktur som uppstår när utsändningstjänster m.m. skall köpas. Förhållandet mellan prisandelen och löneandelen bör ändras från 40/60 % till 50/50 %. Vidare bör prisandelen även omfatta boendekostnader då lokalkostnader numera utgör en relativt stor andel av de samlade kostnaderna.

Inför 1986 års beslut redovisades en relativt detaljerad investeringsplan för Sveriges Radio-koncernen. Moderbolaget förutsattes lånefinansiera dessa investeringar varför det i medelstilledningen anvisades särskilda medel för kapitalkostnader. Utgifterna med anledning av denna plan har sedan legat till grund för beräkningen av den särskilda posten för kapitaltäckningsmedel.

Om moderbolaget är i behov av att avyttra delar av fastighetsinnehavet skall enligt avtalet med staten regeringens godkännande inhämtas.

Inför 1991 års beslut angav min företrädare att en förenklad beräkningsmodell utan särredovisning av kapitalkostnader borde tillämpas vid beräkningen av medelstilledningen för år 1993.

Moderbolaget föreslår i anslagsframställningen att nuvarande särredovisning ersätts med en höjning av den totala medelstilledningen med 80 milj.kr. Denna nivåhöjning motiveras med utgångspunkt från koncernens räntekostnader och avskrivningar för befintliga byggnader.

Skälen för mitt förslag: Jag ansluter mig till den bedömning som gjordes i TV-beredningen om behovet av resurstillskott för att public service-företagen skall kunna uppfylla sina förpliktelser om ett mångsidigt utbud. I jämförelse med tidigare har vi nu en situation där flera företag genom inköpskonkurrens driver upp priserna på de mest publikdragande programmen. Därutöver vill jag för egen del tillägga att satsningarna på kvalitet i programutbudet som jag förordar också motiverar att reformmedel ställs till public service-företagens förfogande.

För att ge public service-företagen så goda planeringsförutsättningar som möjligt är det viktigt att ange vilka resurstillskott respektive rationaliseringskrav som företagen har att räkna med inför den nya avtalsperioden. Mitt förslag innebär att public service-företagen tillsammans bör få disponera 150 milj.kr. per år fr.o.m. år 1993 t.o.m. år 1995. För innevarande år tillfördes medelstilledningen 150 milj.kr., varför det samlade resurstillskottet kommer att öka med 600 milj.kr., vilket är i överensstämmelse med ställningstagandet i TV-beredningen (för tydlighetens skull anger jag nu beloppen i samma prisläge som då användes, dvs. 1989 års).

Rationaliseringskravet överensstämmer likaledes med vad som tidigare har anförts, dvs. 100 milj.kr. vardera för åren 1993 och 1994. Rationaliseringskravet utgör en del av finansieringen av nyss nämnda reformmedel. Rationaliseringar som tidigare läggs till år 1992 bör också få tillgodoräknas vid redovisningen av vilka åtgärder som vidtagits. Enligt min mening bör de

medel som friställs genom rationaliseringar i övrigt hos public service-företagen få behållas för ytterligare reformsatser.

10.6.1 Kompensationsindex för public service-företagen

Utbetalningen av medel till public service-företagen bör även i fortsättningen styras ett särskilt index. Samma index bör användas för de tre programföretagen.

Liksom nu bör det ankomma på regeringen att fastställa hur detta index bör vara konstruerat. Informationsvis vill jag nämna att jag med hänsyn till den förändrade kostnadsstrukturen avser att ändra prisandelen respektive löneandelen i indexet från 40/60 % till 50/50 %. Däremot bör indexet, liksom hittills, inte innehålla några andelar som är knutna till boendekostnader eller livsmedelskostnader. Kostnadsutvecklingen avseende lokaler torde enligt min bedömning motsvaras av de övriga prisandelarna i indexet.

10.6.2 Ansvar för lokalfrågor

I likhet med vad som gäller för övrig verksamhet inom public service-företagen bör styrelse och företagsledning bära det fulla ansvaret även för beslut om byggnadsinvesteringar, fastighetsförvaltning och övriga lokalfrågor. Någon lokalförsörjningsplan bör inte längre behöva redovisas för regeringen.

Nuvarande beräkningsmodell för kapitaltäckningsmedel bör ersättas med en nivåhöjning av medelstillelningen med 66,2 milj.kr. Mot bakgrund av en reviderad värdering av koncernens fastighetsinnehav finner jag detta belopp vara väl avvägt.

10.6.3 Samlad medelsanvisning och fördelningsnycklar

Genom att medlen för verksamheten i fortsättningen anvisas samlat till varje programföretag kommer programföretagen i större utsträckning än nu att få väga olika slags kostnader mot varandra. Tidigare separat redovisade medel för televerkets verksamhet med programutsändning och programinsamling m.m. bör i fortsättningen ingå i varje programföretags samlade medelstillelning. Vidare bör mot bakgrund av vad jag nyss anfört om ökat ansvar för lokalfrågor någon separat anvisning av medel för kapitalkostnader inte längre göras.

Jag vill poängtera att regering och riksdag varken bör eller skall ta ställning till detaljer i programföretagens ekonomiska situationer. Riksdagens beslut om medelstillelning bör därför gälla en post till vart och ett av de tre programbolagen i stället för att som nu i princip gälla en post till moderbolaget, vilket i sin tur svarar för den vidare fördelningen av medel inom koncernen. Vid min beräkning av förslaget till medelstillelning har jag tagit

del av underlag från moderbolaget, televerket samt programbolagen om hur stor varje programföretags andel bör vara av den hittillsvarande gemensamma medelstilldelningen.

De tre programföretagen anför i en gemensam skrivelse att 61,09 % av tillgängliga medel bör tillföras Sveriges Television, 34,31 % Sveriges Radio och 4,60 % Sveriges Utbildningsradio. Jag ansluter mig till denna beräkning.

Om programbolagen kommer överens om att fördela ansvaret för olika gemensamma funktioner sig emellan möter det från min utgångspunkt inga hinder om programbolagen i samförstånd även justerar medelsfördelningen. Jag avser emellertid inte att ta ställning till sådana frivilliga förändringar eller att senare justera fördelningsnycklarna. Om samarbetsprojekten sträcker sig över längre tidsperioder utgår jag från att programbolagen årligen kommer att sköta sådana ansvars- och medelsfördelningar sins emellan.

Jag utgår från att beslutet om storleken av respektive medelstilldelning för år 1993 kan fattas av riksdagen under innevarande riksmöte. Jag har sedan för avsikt att för de resterande åren av avtalsperioden endast föreslå att medelsanvisningarna anpassas till förändringar i det särskilda indexet samt göra de justeringar som följer av det aktuella årets reformtillskott respektive rationaliseringskrav i enlighet med den plan och de fördelningsnycklar jag just redovisat. Den värdesäkrade nivån på medelstilldelningen kommer således att ligga fast och relationerna mellan programbolagens medelstilldelningar kommer att vara oförändrade under avtalsperioden. Den modell som jag här förordar innebär att programbolagen redan nu bör kunna förutse vilka ekonomiska resurser som kan disponeras för hela avtalsperioden.

I debatten har det anförts att den ordning jag nu föreslagit skulle komma att innebära en större grad av statlig styrning än vad som hittills har varit fallet. Under de förutsättningar jag nu har angivit saknar, enligt min mening, sådana farhågor grund.

10.7 Anslagsframställningar

Hitills har moderbolaget svarat för att ta fram den anslagsframställning som lämnas in till regeringen. Anslagsframställningen innehåller redovisningar av Sveriges Radios planer och utfallet av dessa.

Jag avser att föreslå regeringen att de tre programföretagen samt Radiotjänst i Kiruna AB årligen bör inge anslagsframställningar till staten.

För att regeringens kommande redovisningar till riksdagen skall ge ett gott beslutsunderlag förutsätter jag att anslagsframställningarna särskilt kommer att klargöra utfallet av verksamheten i förhållande till uppdraget och de riktlinjer som gäller. Jag tänker exempelvis på användningen av reformmedlen, åtgärder med anledning av rationaliseringskraven samt insatser för funktionshinderade, invandrare och språkliga minoriteter.

Sveriges Television förutsätts redovisa de uppgifter som följer av bolagets förvaltning av rundradiomedlen till vilket jag återkommer i avsnitt 10.9.2.

För Sveriges Televisions del förutsätter jag att anslagsframställningen kommer att innehålla programstatistik där det är möjligt att utläsa sådana uppgifter som berörs i Europarådskonventionen och EG-direktivet.

10.8 Utsändning och programinsamling

10.8.1 Nytt huvudmannaskap för rundradionätet

10.8.1.1 Ett statligt aktiebolag

Mitt förslag: Ett nytt statligt aktiebolag med huvudmannaskap för rundradionätet, Svensk Rundradio AB, bildas den 1 juli 1992. TV-avgiftsmedel och statsbudgetmedel som disponeras av televerket för rundradioverksamhet skall fr.o.m. den 1 juli 1992 disponeras av rundradiobolaget.

Utredarens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Televerket, sektorn Rundradio inom Televerket Radio och Statsanställdas Förbund-Telesektionen stöder förslaget att staten bildar ett aktiebolag, medan Nordisk Television anser att även affärsverksformen borde ha övervägts. Sektorn Rundradio anser inte att det av utredaren föreslagna namnet på det nya bolaget, Radio Net AB, skall användas.

Skälen för mitt förslag: Jag har i ett tidigare avsnitt (9.4) redogjort för bakgrunden till att verksamheten med programutsändning och programinsamling för Sveriges Radio-företagen och Nordisk Television bör få en ny huvudman, dvs. att verksamheten i framtiden bör drivas i en organisation fristående från televerket.

Rundradionätet bör, som en del av samhällets grundläggande infrastruktur, behållas i helstatlig ägo. Bl.a. beredskapshänsyn talar för detta. Det statliga ägandet bör även ses som en garanti för konkurrensneutralitet inom rundradioverksamheten, och för att priserna i den del av verksamheten som inte är konkurrensutsatt, utsändningstjänsterna, inte blir oskäligt höga.

Mitt förslag innebär givetvis inte något formellt monopol i fråga om utsändningstjänsterna. Teoretiskt sett finns det inga hinder för att andra aktörer bygger upp egna rundradionät parallellt med det redan existerande. Däremot torde höga kostnader verka avhållande för sådana insatser.

Enligt min mening är aktiebolag den associationsform som lämpar sig bäst för den framtida rundradioverksamheten. Det handlar om en rörelsedrivande verksamhet som årligen kan beräknas omsätta nära 1 miljard kr. Inom delar av verksamheten kan en betydande konkurrens förväntas från andra operatörer. Programinsamlingstjänster kan t.ex. utföras såväl med radiolänk som i tråd eller via satellit. Internationellt pågår en övergång till aktiebolag som företagsform inom radio- och telekommunikationsområdet.

Jag har inte för avsikt att senare föreslå en privatisering av bolaget.

Bolagets namn bör vara Svensk Rundradio AB (här även benämt rundradiobolaget). Det bör inleda sin verksamhet den 1 juli 1992. Rundradiobolaget ges därmed tillräcklig tid att etablera sin verksamhet, t.ex. träffa avtal med public service-företagen, innan den 1 januari 1993 då den direkta medelstildelningen för rundradioverksamheten bör upphöra och då public service-företagen, i likhet med andra programföretag, i stället får köpa bolagets tjänster.

Mot bakgrund av vad jag har anfört i anslutning till årets budgetproposition (1991/92:100 bil. 12, s. 154 ff.) bör medlen för det svensk-finska TV-utbytet i form av rundradiosändningar även fortsättningsvis disponeras av rundradioverksamheten, dvs. fr.o.m. den 1 juli 1992 av Svensk Rundradio AB.

För att underlätta en bolagsbildning den 1 juli har regeringen i februari 1992 beslutat om direktiv (dir. 1992:14) för en organisationskommitté med uppgift att inleda nödvändiga förberedelser inför bildandet av ett nytt statligt aktiebolag med huvudmannaskap för rundradionätet. Naturligtvis innehåller kommitténs uppdrag ett förbehåll för riksdagens kommande beslut med anledning av regeringens förslag i denna proposition.

Det är regeringens uppgift att fastställa bolagsordning för Svensk Rundradio AB. För riksdagens information vill jag nämna att bolagets bundna egna kapital kommer att vara 300 milj. kr. Bolagets styrelse bör bestå av ordförande och åtta ledamöter, av vilka den verkställande direktören och två personalrepresentanter är självskrivna. Styrelsen bör inte innehålla några andra suppleanter än de två lagstadgade suppleanterna för personalrepresentanterna. Det bör ankomma på regeringen att utse ordförande och fem ledamöter. Bolagets verksamhet kommer i likhet med vad som nu är fallet att vara spridd över hela landet med 55 större sändarstationer och drygt 600 mindre stationer samt radiodrift- och rundradiocentraler, OB-grupper m.m. Huvudkontoret kommer även fortsättningsvis att förläggas till Stockholmsområdet. Regionkontor finns i Göteborg, Luleå, Malmö, Stockholm och Sundsvall.

En bolagsbildning medför en rad praktiska frågor som måste lösas. Jag avser därför att inom kort föreslå regeringen att ge den nyligen tillsatta organisationskommittén tilläggsdirektiv som innebär att kommittén, med beaktande av riksdagens kommande beslut, kan slutföra nödvändiga förberedelser inför bolagsbildningen.

Televerket har för sektorn Rundradios verksamhet under år 1992 tilldelats vissa TV-avgifts- och statsbudgetmedel. Den andel av dessa medel som inte utnyttjats för rundradioverksamhet under första halvåret 1992 bör disponeras av Svensk Rundradio fr.o.m. den 1 juli 1992. I avsnittet 11 Medelsberäkningar m.m. tar jag upp frågan om hur 1993 års medel för programutsändning och programinsamling skall fördelas mellan public service-företagen.

Mitt förslag: Svensk Rundradios icke konkurrensutsatta verksamhet skall granskas av riksrevisionsverket. Bolaget åläggs uppgiftsskyldighet gentemot verket.

Utredarens förslag: Utredaren föreslår att det vid bolagsbildningen träffas ett avtal mellan rundradiobolaget och staten. Med en sådan konstruktion finns det inga särskilda tillsynsbehov för bolaget, utöver den granskning som normalt sker i ett av staten helägt aktiebolag. Om så skulle önskas kan den statliga tillsynen av bolaget ökas genom att riksrevisionsverket ges befogenhet att granska verksamheten.

Remissinstanserna: Sektorn Rundradio delar uppfattningen att inga särskilda tillsynsbehov föreligger. Om riksrevisionsverket ändå skall utföra revision, är det rundradiosektorns uppfattning att verkets granskning endast skall avse förvaltningsrevision av den del av bolagets verksamhet som är av monopolkaraktär, dvs. för närvarande utsändningen av program för Sveriges Radio-företagen och Nordisk Television samt eventuellt utsändningen av den finländska kanalen över Storstockholmsområdet. För rundradiobolagets övriga, rent affärsmässiga, verksamheter ter sig en granskning av riksrevisionsverket inte lämplig.

Bakgrund: Revision av statlig verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform regleras av samma lagstiftning och praxis som revisionen av privatägda aktiebolag. Revisionen utförs i regel av auktoriserade eller andra revisorer, som särskilt utses för verksamheten

I anslutning till proposition 1986/87:99 om ledning av den statliga förvaltningen anför föredragande statsrådet att framväxten av statlig verksamhet i aktiebolags- och stiftelseform har vidgat det område av statliga insatser som är undantaget från riksdagens revisorers och riksrevisionsverkets förvaltningsrevision. Behoven av att komplettera den civilrättsligt reglerade granskning som utförs i form av redovisningsrevision, med en sådan förvaltningsrevision som tillämpas för den statliga förvaltningen är stora på grund av de stora inslag av väsentliga samhällsfunktioner som finns i den statliga verksamhet som bedrivs i form av aktiebolag och stiftelser.

Enligt föredragande statsrådet bör förvaltningsrevision av de statliga företagen främst inriktas på en granskning av de företag som har direkta myndighetsfunktioner eller andra myndighetsliknande eller samhällseliga uppgifter. Granskningen bör ha sin tyngdpunkt i de delar av företagets verksamhet som har starka inslag av övergripande samhällsmål, särskilt sådan verksamhet som samtidigt har ett betydande inslag av monopol eller som finansierats med statliga medel eller bådadera.

Skälen för mitt förslag: För att främja effektivitet och produktivitet i rundradiobolagets icke konkurrensutsatta verksamhet, dvs. utsändningen av public service-företagens och Nordisk Televisions program, bör förvaltningsrevision av denna del av Svensk Rundradios verksamhet ske genom riks-

revisionsverkets försorg. Rundradiobolaget bör därför upptas bland de bolag som får granskas av riksrevisionsverket enligt lagen (1987:519) om riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser.

Prop. 1991/92: 140

10.8.2 Rundradiobolagets verksamhet

10.8.2.1 Programutsändning och programinsamling m.m.

Mitt förslag: Svensk Rundradios huvuduppgift skall vara att bedriva utsändning och överföring av radio- och TV-program. Bolaget skall vidare utveckla och marknadsföra andra tjänster som kan utföras med stöd av de resurser som har byggts upp för radio- och TV-verksamheten eller som på annat sätt är förenliga med verksamheten inom radio- och TV-området.

Bakgrund: För närvarande utför Sektorn Rundradio inom Televerket Radio följande tjänster:

- Ljudradiosändningar till allmänheten omfattande riksradio, lokalradio, närradio och sändningar till utlandet.
- TV-sändningar till allmänheten, vilka omfattar rikstäckande sändningar, regional-TV och sändning av finländska TV-program över Storstockholmsområdet.
- Programinsamling för radio och TV, inom landet så väl som till och från utlandet.
- Överföring av svenska TV-program till Finland.
- Sändning av radiotidningar, inkl. tjänster som uthyrning av studioutrustning m.m.
- Direktvision, dvs. TV-överföring till slutna grupper.
- Satellit-tjänster.
- RADTEX, dvs. enkelriktade, radioburna dataöverföringstjänster.
- Försäljning av överskottskapacitet, t.ex. till mobilsökningstjänsten MBS som utnyttjar FM 4-nätet, samt till olika intressenter som placerar sin utrustning i radiostationerna.
- Försäljning av konsulttjänster.
- Tillverkning och försäljning av vissa radiomekaniska detaljer m.m.
- Tilläggstjänster till ljudradio- och TV-tjänster, t.ex. stereo, text-TV och RDS, dvs. ett system för bl.a. hörbar programinformation.

En del av dessa tjänster utnyttjar sändarnäten under tid då programföretagen inte sänder eller utnyttjar överkapacitet i näten. Dessa tjänster har bedrivits under lång tid och bidragit till att minska behovet av TV-avgiftsmedel för programutsändning och programinsamling.

Utredarens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Televerket anser att sådan överskottskapacitet i rundradionätet som kan användas för teletjänster bör marknadsföras av lämplig teleoperatör. Sveriges Radio AB (moderbolaget) och Nordisk Televi-

sion framför synpunkter på ansvarsfördelningen mellan rundradiobolaget och programföretagen. Statsanställdas Förbund och Statstjänstemannaförbundet-Televerket anser att staten bör försäkra sig om rikstäckande sändningar.

Skälen för mitt förslag: Svensk Rundradio skall kunna fortsätta att utveckla, marknadsföra, sälja och bedriva sådana tjänster som sektorn Rundradio vid Televerket Radio för närvarande utför.

Bolagets huvuduppgift innebär att programföretag med tillstånd enligt 5 § radiolagen att bedriva rundradiosändningar från marksändare skall ha tillgång till sändarnätet. Rundradiobolaget måste ställa nätet till förfogande för alla sändningsberättigade på likvärdiga villkor. De grundläggande krav på respektive programföretags sändningar som staten har anledning att ställa i fråga om rikstäckning, driftssäkerhet etc. förutsätts bli reglerade i kommande avtal mellan staten och respektive programföretag. Jag utgår från att programföretagens inflytande över de köpta tjänsternas omfattning, tillgänglighet, kvalitet, behov av expansionsinvesteringar m.m. i sin tur kan säkerställas genom den kundrelation som företagen kommer att ha med Svensk Rundradio.

Vid sidan av huvuduppgifterna programutsändning och programinsamling av radio- och TV-program bör rundradiobolaget vara oförhindrat att utveckla och bedriva andra tjänster med anknytning till bolagets verksamhet om det kan ske utan hinder för fullgörandet av huvuduppgifterna. Sådana övriga tjänster är för närvarande bl.a. sändningar av närradio och radiotidningar, Direktvision, satellittjänster, RADTEX och inplacering av olika intressenters utrustning i radiostationer. Eftersom dessa tjänster bedrivs på en konkurrensutsatt marknad är det inte rimligt att någon part ges ensamrätt. Svensk Rundradio AB bör därför, i likhet med andra operatörer, kunna fortsätta att bedriva tjänster av detta slag. Tjänsterna skall vara förenliga med verksamheten inom radio- och TV-området och bolaget skall ha utsikt att täcka sina egna kostnader.

Som en naturlig och självklar del av sina olika arbetsuppgifter bör rundradiobolaget svara för service och underhåll för den egna utrustningen, samt kunna erbjuda sådana tjänster exempelvis för inhyrd utrustning. För att bolaget skall kunna ta det odelade ansvaret för kvalitet och driftssäkerhet i tjänsterna, bör en serviceorganisation ingå i bolaget. Jag återkommer i ett senare avsnitt (10.8.3.2) till denna fråga.

Jag utgår från att Svensk Rundradio AB redan från början av sin verksamhet kommer att vara berättigat att delta i det internationella arbetet i de organ som står öppna för nätoperatörer för radio och TV. Detta är också nödvändigt om rundradiobolaget skall kunna vidmakthålla och vidareutveckla sin internationella programöverföringsverksamhet.

Min bedömning: Svensk Rundradio skall vidta erforderliga beredskapsåtgärder för verksamheten i krig och vid krigsfara.

Bakgrund: Televerkets beredskapsåtgärder på radio- och TV-området utförs inom ramen för verkets myndighetsansvar. I avtal mellan Sveriges Radio AB (moderbolaget) och televerket regleras beredskapsplaner för rundradiotjänster vid krig och vid krigsfara. Televerkets kostnader för investeringar och drift i krigsuthållighet och verksamhetsplanering för rundradioverksamheten betalas till stor del genom rundradiokontot. Televerket Radio har också avtal med försvarsmakten beträffande verksamheten med lufor (luftförsvarsorientering till totalförsvaret och civila enheter) och lvorder (order m.m. till luftvärnsförband).

Utredarens förslag: Utredaren bedömer att rundradiobolaget kommer att utses till krigsviktigt företag (K-företag) och föreslår att bolaget tillförs direkta statsbidrag för kostnaderna för teknisk uthållighet, säkerhet och verksamhetsplanering som beror på totalförsvarets krav. Kostnaderna för bolagets säkerhetsverksamhet bör bolaget svara för på egen hand.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser kommenterar frågan om K-företag. Överbefälhavaren förutsätter att det nya bolaget till fullo övertar hanteringen av beredskapsfrågorna liksom avtal och samarbete när det gäller lufor/lvorder-systemet från Televerket Radio.

Skälen för min bedömning: Jag utgår från att Svensk Rundradio övertar de förpliktelser för beredskapsåtgärder på radio- och TV-området som för närvarande åligger televerket. Svensk Rundradio bör därvid jämföras med myndighet. Det bör även träffas ett särskilt avtal mellan staten och rundradiobolaget om verksamheten vid krig och krigsfara, i likhet med det avtal som i dag finns mellan staten och Sveriges Radio AB (moderbolaget). I likhet med vad som gäller för public service-företagen förutsätts rundradiobolaget lyda under regeringen vid övergång till krigsorganisation. Svensk Rundradio bör omfattas av personalkontroll.

När den nuvarande direkta medelstillelsen från rundradiokontot till televerket upphör den 1 januari 1993, bör rundradiobolaget räkna in beredskapsåtgärder i den självkostnad som ligger till grund för beräkningen av priser.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för försvarsdepartementet.

10.8.2.3 Forsknings- och utvecklingsverksamhet

Min bedömning: Svensk Rundradio skall följa och aktivt delta i den forsknings- och utvecklingsverksamhet som bedrivs på radio- och TV-området.

Utredarens förslag innebär att rundradiobolaget bör bedriva viss egen forskningsverksamhet för att därmed även kunna uppträda som en kompetent beställare av forsknings- och utvecklingsprojekt samt kunna medverka i sådana och delta i det internationella samarbetet. Ett samarbetsavtal bör träffas mellan rundradiobolaget och Telia Research AB, ett av televerket helägt dotterbolag.

Remissinstanserna: Televerket förordar att televerket tillsammans med rundradiobolaget och programföretagen driver ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprogram. Sektorn Rundradio och Sveriges Radio AB (moderbolaget) betonar vikten av att rundradiobolaget har en hög utvecklingskompetens samt betydelsen av att bolaget kan välja mellan att bygga upp en egen kompetens eller att köpa tjänster från t.ex. Telia Research. Nordisk Television anser att om rundradiobolaget vill upprätthålla en högre eller annan kompetens än vad som kan anses motiverat med hänsyn till programföretagens behov, så skall kostnaderna för detta inte belasta programföretagen.

Skälen för min bedömning: En hög kompetens inom det egna teknikområdet är av avgörande betydelse för Svensk Rundradio. 1990-talet kommer sannolikt att innebära en teknisk revolution inom rundradioområdet såväl i fråga om ljud- som bildöverföring, främst genom de möjligheter som den digitala tekniken ger. Genom att de digitala systemen förväntas bli anpassade till markbaserade nät, kommer dagens sändarnät att kunna bli ekonomiskt konkurrenskraftiga även i framtiden. Rundradiobolaget bör följa och aktivt delta i den forsknings- och utvecklingsverksamhet samt det standardiseringsarbete som bedrivs nationellt och internationellt på radio- och TV-området. Bolaget bör naturligtvis även kunna bedriva egen forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Givetvis kan rundradiobolaget också medverka i forsknings- och utvecklingsprojekt som är av uppdragskaraktär. Sådana projekt bör finansieras i särskild ordning.

10.8.2.4 Ekonomiska förutsättningar

Mitt förslag: Den del av Svensk Rundradios verksamhet som avser utsändning av program för de företag som erhållit koncession enligt 5 § radiolagen skall bedrivas med skälig lönsamhet. Inom bolagets övriga verksamhetsområde skall marknadsprissättning användas.

För att kompensera rundradiokontot för värdet av hittills gjorda direktavskrivna investeringar skall Svensk Rundradio årligen överföra 213,6 milj. kr. till rundradiokontot under perioden 1993 – 2000 intill dess att 1 047 milj.kr. erlagts (beloppen angivna i 1992 års prisläge).

På den konkurrensutsatta delen av verksamheten skall ett avkastningskrav ställas. Dessa medel tillförs rundradiokontot.

Utredarens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt förslag när det gäller avvägningen mellan självkostnadsprincipen och den affärsmässiga principen. Utredarens förslag skiljer sig dock från mitt när det gäller hur TV-avgiftsbetalarna skall undgå att betala samma investeringar två gånger, när anläggningar som finansierats genom rundradiokontot och direktavskrivits, förs över till rundradiobolaget. Utredarens förslag är att Sveriges Radio-företagen kompenseras genom en rabatt på tjänsternas självkostnadspris. Rabatten skall motsvara företagets andel av avskrivningskostnaderna för direktavskrivna investeringar i det nuvarande anslagssystemet.

När det gäller rundradiobolagets insamlingstjänster påpekar utredaren att Sveriges Radio-företagen inte kan göra avdrag för den mervärdesskatt som kommer att påföras tjänsten, medan motsvarande kostnader för mervärdesskatt inte uppstår om Sveriges Radio-företagen i stället väljer att svara för programinsamlingen själva. Ett sätt att undvika denna skatteeffekt är att en del av medelstillsdelningen till Sveriges Radio-företagen hålls inne på rundradiokontot för att täcka kostnaderna för mervärdesskatt på insamlingstjänster.

Remissinstanserna: Sektorn Rundradio föreslår som ett alternativ till utredarens förslag om en rabatt på självkostnadspriset för Sveriges Radio-företagen, att rundradiobolaget i stället erlägger ett belopp till rundradiokontot motsvarande avskrivningar på de anläggningars bokförda restvärde som bestäms utgöra apport i samband med bolagets bildande. Sveriges Radio AB (moderbolaget) saknar en samlad bedömning av de ekonomiska konsekvenserna för koncernen av utredarens förslag i ett längre tidsperspektiv och kritiserar utredarens förslag att kompensation för Sveriges Radio-företagens kostnader för mervärdesskatt på insamlingstjänster skall avräknas direkt från rundradiokontot. Andra remissinstanser pekar på vikten av att undvika en snedvridning av resursanvändningen på grund av olika regler för mervärdesskatt. Televerket förutsätter – när det gäller inplaceringar och hyra av nät-kapacitet – att nuvarande ersättningsnivåer behålls av rundradiobolaget under minst tre år, annars är risken överhängande att televerket måste etablera en egen infrastruktur. Nordisk Television är kritisk på flera punkter mot hur utredaren behandlar ekonomiska frågor i betänkandet.

Skälen för mitt förslag: Programföretagen skall fr.o.m. den 1 januari 1993 köpa utsändningstjänster från Svensk Rundradio. Det gäller även för den verksamhet med sändning av utlandsprogram som hittills finansierats direkt med skattemedel. Ersättningen skall grundas på den kapacitet som programföretaget i fråga utnyttjar samt den köpta tjänstens tillgänglighet och kvalitet m.m.

Prissättningen för rundradiobolagets utsändningstjänster kan inte bygga på konkurrens med andra jämförbara sändningstjänster. Det saknas alternativ som t.ex. innefattar möjligheter till marksändningar med rikstäckning. Därmed begränsas möjligheten att ange ett marknadspris. Ett medel för att uppnå effektivitet och därmed lägsta möjliga kostnad för programföretagen, i den icke konkurrensutsatta delen av rundradiobolagets verksamhet, är den förvaltningsrevision som jag tidigare redogjort för i avsnittet 10.8.1.2 Tillsyn av rundradiobolagets verksamhet.

Rundradiobolagets utsändningsverksamhet skall bedrivas med skälig lönsamhet, dvs. intäkterna skall täcka verksamhetens driftskostnader, avskrivningar, förräntning av kapital, risker för haveri i anläggningarna, kostnader för beredskapsåtgärder samt forsknings- och utvecklingsverksamhet eller andra insatser som kan behövas för att säkerställa att bolaget kan tillhandahålla radio- och TV-tjänster även på längre sikt. Dessa kostnader bör anses motsvara utsändningsverksamhetens självkostnader.

Förslaget att ge public service-företagen en rabatt på självkostnadspriset för att kompensera rundradiokontot för gjorda och direktavskrivna investeringar, har nackdelen att public service-företagens kostnader successivt kommer att öka kraftigt i takt med att rabatten avtar. En annan nackdel är att public service-företagen och TV 4 med en sådan lösning skulle komma att betala olika priser för likvärdiga tjänster hos rundradiobolaget.

Med den lösning som jag i stället föreslår, och som överensstämmer med sektorn Rundradios förslag, uppstår inte dessa nackdelar.

Jag bedömer på underlag från sektorn Rundradio att de hittills gjorda direktavskrivna investeringarna nu kan värderas till 1 347 milj.kr. Denna värdering har genom min försorg även kontrollerats av Bohlins revisionsbyrå AB. Mot bakgrund av att rundradiobolaget, som jag tidigare nämnt, bör erhålla ett eget kapital om 300 milj.kr. återstår således 1 047 milj.kr. som bör tillföras rundradiokontot.

Svensk Rundradio skall årligen överföra 213,6 milj. kr. till rundradiokontot under perioden 1993 - 2000 vilket, med hänsyn till att överföringen även innefattar en räntedel, motsvarar 1 047 milj.kr. Beloppen är angivna i 1992 års prisläge och skall fortsättningsvis räknas upp med samma kompensationsindex som används vid utbetalningen av medelstilldelningen till public service-företagen, det s.k. SR-indexet. Ett avtal bör träffas mellan staten och rundradiobolaget som reglerar bolagets skyldighet att överföra medel till rundradiokontot. Med mitt förslag blir nettobelastningen på rundradiokontot under överblickbar framtid densamma som om hittillsvarande medelsanvisningsmodell även fortsättningsvis skulle ha tillämpats för public service-företagen.

När det gäller rundradiobolagets insamlingstjänster, dvs. transport av program från olika produktionsplatser till programföretagens centrala avvecklingspunkt eller andra överföringar som inte har direkt samband med en utsändning, har programföretagen i viss utsträckning jämförbara alternativ till det särskilda förbindelsenät som är upprättat för rundradioverksamheten. Möjligheten för marknadsprissättning är därmed större och programföretagen bör kunna köpa sina programinsamlingstjänster av rundradiobolaget till marknadsmässiga priser. Även rundradiobolagets övriga tjänster, t.ex. uthyrning till utomstående av kapacitet i sändarnätet och inplaceringsverksamhet, bör utföras under förutsättning att de har utsikt att täcka sina egna kostnader.

Överskott som uppstår i Svensk Rundradios konkurrensutsatta verksamhet bör – sedan statens avkastningskrav, till vilket jag strax återkommer, uppfyllts – användas för att täcka delar av utsändningsverksamhetens själv-

kostnader. Därigenom kan programföretagens kostnader för köp av utsändningstjänster bli lägre.

Enligt min bedömning skulle det vara samhällsekonomiskt felaktigt om public service-företagen bygger upp större egna resurser för programinsamling eftersom det är en av rundradiobolagets uppgifter. Rundradiokontot bör få belastas med kostnader för mervärdesskatt som debiteras public service-företagen av rundradiobolaget eller av andra skattskyldiga leverantörer av programinsamlingstjänster. Därmed kan en neutralitet uppnås mellan programinsamling i egen regi och köp av motsvarande tjänster. Från statsbudgetsynpunkt innebär detta att momsintäkterna blir oförändrade.

Jag återkommer i ett senare avsnitt till medelstillsdelningen till public service-företagen. Jag vill dock redan nu nämna att sammanlagt 47,5 milj. kr. av medelstillsdelningen till public service-företagen bör hållas inne på rundradiokontot. Medlen bör avsättas för att täcka kostnaderna för mervärdesskatt på köp av insamlingstjänster och får rekvireras av public service-företagen efter behov. En ordning bör etableras som innebär att årliga avräkningar genomförs så att eventuella icke utnyttjade medel av det innehållna beloppet får föras till nästa års utbetalning av medelstillsdelning. På motsvarande sätt bör eventuella högre rekvisitioner ur det innehållna beloppet betalas tillbaka genom en minskning av nästa års medelstillsdelning.

Det är naturligt att ställa effektivitets- och produktivitetskrav på Svensk Rundradio. Med tanke på de särskilda villkor som gäller för utsändningsverksamhetens självkostnadsprissättning bör avkastningskrav endast riktas mot den del av verksamheten som är konkurrensutsatt. För riksdagens information vill jag nämna att det med de förutsättningar som nu gäller kommer att vara omkring en fjärdedel av verksamheten som är utsatt för konkurrens. På motsvarande andel av det egna kapitalet ställs därför ett direktavkastningskrav om 3 % som betalas till rundradiokontot.

Regeringen förutsätts även ange ett mål för hela bolagets verksamhet vad avser soliditeten. Vid bildandet kommer denna att uppgå till ca 23 %. En målsättning bör vara att soliditeten i Svensk Rundradio år 2000 uppgår till ca 30 %.

10.8.3 Överföringar från televerket

10.8.3.1 Överföring av anläggningar och utrustning

Mitt förslag: Anläggningar och utrustning i televerket som rundradiobolaget behöver för att kunna bedriva de tjänster som nu tillhandahålls av sektorn Rundradio vid Televerket Radio skall föras över till Svensk Rundradio. Därvid skall anläggningar som finansierats med medel från rundradiokontot eller med skattemedel föras över genom apport.

Utredarens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget att anläggningar som finansierats genom rundradiokontot eller med statsbidrag skall överföras med ett apportförande lämnas utan erinran av remissinstanserna. Televerket och sektorn Rundradio har olika uppfattningar om hur televerket skall ersättas för den utrustning rundradiosektorn använder vid sidan av huvuduppgifterna programutsändning och programinsamling, dvs. för tjänsterna Direktvision, RADTEX och Satellit-TV, radiotidningstjänsten, närradiotjänsten m.fl. tjänster.

Skälen för mitt förslag: Överföringen av materiella resurser från televerket bör avse anläggningar och utrustning som Svensk Rundradio behöver för att kunna bedriva de tjänster som nu tillhandahålls av sektorn Rundradio vid Televerket Radio.

Även rättigheter och skyldigheter, t.ex. nyttjande- och royaltyrättigheter, som är förknippade med televerkets rundradioverksamhet bör övertas av rundradiobolaget i den mån det är rättsligt möjligt. Jag utgår från att Svensk Rundradio kommer att erhålla frekvenstillstånd för den utrustning som bolaget arbetar med.

Anläggningar som finansierats med medel från rundradiokontot eller med skattemedel skall avträdas utan att televerket ånyo ersätts för detta. Överföringen bör ske genom apport. Apportegendomen används för att teckna bolagets aktier. Den del av anläggningarnas värde som inte används för att teckna aktier, tillförs bolaget i form av förlagslån.

När det gäller utrustning m.m. för den nya markbaserade TV-kanalen bör ersättningen till televerket motsvara de investerings-, ränte- och driftskostnader som verket haft, med avdrag för de kostnadsersättningar som verket erhållit.

Jag utgår från att frågan om den utrustning som rundradiosektorn använder för Direktvision, RADTEX, Satellit-TV, radiotidningstjänsten, närradiotjänsten m.fl. tjänster, kommer att aktualiseras i förhandlingar mellan televerket och den tidigare nämnda organisationskommittén.

Skatter och avgifter i samband med överföringen av utrustning och anläggningar skall erläggas av Svensk Rundradio.

Arkivfrågor

Televerket omfattas, i likhet med andra myndigheter, av offentlighetsprincipen. Handlingar som inkommer eller upprättas när en verksamhet bedrivs i bolagsform omfattas däremot inte av denna princip. Det arkiv med anknytning till rundradioverksamheten som bildats inom televerket utgörs av allmänna handlingar, vilka inte kan förlora denna karaktär. När rundradiosektorn övergår i bolagsform måste arkivet med rundradiohandlingar, enligt arkivlagen (1990:782), överlämnas till riksarkivet inom tre månader.

Svensk Rundradio behöver ha tillgång till sitt arkiv för att bedriva verksamheten. Jag förutsätter att frågan kan lösas så att bolaget i behövlig omfattning får låna handlingar från riksarkivet. Därigenom bör såväl bolagets behov som kraven på skydd och insyn i arkivet kunna tillgodoses.

Mitt förslag: Den personal som arbetar inom sektorn Rundradio vid Televerket Radio anställs i Svensk Rundradio. Dessutom skall delar av den för Televerket Radios samtliga tjänster gemensamma teknikserviceorganisationen föras över till Svensk Rundradio.

Utredarens förslag skiljer sig delvis från mitt. Under förutsättning att ett antal villkor är uppfyllda, förordar utredaren att den tekniska serviceorganisationen förblir samlad inom Televerket Radio och att rundradiobolaget köper servicetjänster av Televerket Radio. Utredaren föreslår vidare ett stopp för nyanställningar inom rundradiosektorn innan det nya bolaget bildats.

Remissinstanserna: Remissopinionen är delad när det gäller den tekniska serviceorganisationen. Televerket stöder utredarens förslag och de fackliga organisationerna Statsanställdas Förbund och Statstjänstemannaförbundet förordar en samlad teknikserviceorganisation. Sektorn Rundradio samt Sveriges Radio AB (moderbolaget) och Nordisk Television anser att rundradiobolaget bör ha en egen serviceorganisation, och att en delning av serviceresurserna bör ske redan från början. Flera remissinstanser är kritiska till utredarens förslag om ett nyanställningsstopp.

Skälen för mitt förslag: Sektorn Rundradio är sedan den 1 januari 1992 organiserad som en separat, sammanhållen enhet inom Televerket Radio. Enheten består av den personal som arbetar vid huvudkontoret och vid de fem regionala rundradioområdena, totalt för närvarande ca 450 personer. Jag har erfarit att det därutöver finns vakanser på viktiga befattningar inom sektorn Rundradio. Jag förutsätter att beslut om att tillsätta sådana tjänster innan det nya bolaget etablerats skall kunna fattas inom den nuvarande televerksorganisationen, efter samråd med organisationskommittén om principerna för sådana tjänstetillsättningar.

Den personal som arbetar inom sektorn Rundradio bör vid utgången av juni 1992 föras över till rundradiobolaget.

Servicepersonalen finns sedan årsskiftet 1991/92 i en för hela Televerket Radio gemensam serviceorganisation. Jag har i ett tidigare avsnitt (10.8.2.1) anført att en egen serviceorganisation bör vara en naturlig och självklar del av rundradiobolagets verksamhet och att bolaget måste kunna ta det odelade ansvaret för kvalitet och driftssäkerhet i tjänsterna. Även det faktum att rundradiobolaget måste agera konkurrensneutralt vid sina kontakter med externa kunder talar för egna serviceresurser. Jag bedömer också att en sådan lösning blir billigare för rundradiobolaget än om bolaget i stället köper motsvarande service från televerket. Mot denna bakgrund bör den personal inom den nuvarande serviceorganisationen som företrädesvis arbetar med rundradioverksamhet föras över till rundradiobolaget. Servicepersonal som i huvudsak arbetar inom områdena mobila teletjänster, radiolänkverksamhet för telefoni och televerkets egna entreprenader bör vara kvar inom televerket. Jag

förutsätter att organisationskommittén och televerket samråder om hur servicepersonalen skall fördelas.

För riksdagens information vill jag nämna att Svensk Rundradio skall överta televerkets pensionsåtaganden för den personal som förs över från televerket till det nya bolaget. Samtliga balansposter som är förknippade med dessa pensionsåtaganden skall därvid övertas av rundradiobolaget. Jag har för avsikt att föreslå regeringen att i tilläggsdirektiv uppdra åt organisationskommittén att pröva under vilka villkor ett sådant övertagande skall ske. Jag utgår från att kommittén därvid samråder med televerket. Kommittén bör komma in med förslag i frågan till regeringen.

Eventuella skatter som uppkommer vid överföringen av personal skall erläggas av rundradiobolaget.

Jag har i frågor som behandlas i avsnitt 10.8 samrått med chefen för kommunikationsdepartementet.

10.9 Uppbörd av TV-avgifter m.m.

10.9.1 Radiotjänst i Kiruna AB

Min bedömning: Inga förändringar behövs i fråga om bestämmelser om uppbörden av TV-avgifter m.m.

Radiotjänst i Kiruna AB behåller sina hittillsvarande uppgifter med uppbörd och avgiftskontroll.

Bakgrund: Riksdagen beslutade våren 1987 om att uppbörden av TV-avgifter för innehav av TV-mottagare och avgiftskontrollen i fortsättningen skall skötas av moderbolaget (prop. 1986/87:100 bil. 10, KrU11, rskr. 197). För detta ändamål bildades ett dotterbolag, Radiotjänst i Kiruna AB.

För åren 1990 och 1991 har särskilda medel avsedda för Radiotjänst anvisats för insatser i syfte att öka antalet TV-avgifter. Senast den 1 mars 1992 skulle Sveriges Radio AB (moderbolaget) redovisa resultaten av dessa insatser samt eventuella förslag till förändringar i avgiftslagstiftningen.

Skälen till min bedömning: Det förhållandet att Radiotjänst förutsätts få nya ägare genom att de tre programföretagen övertar aktierna i Radiotjänst från moderbolaget torde inte påverka Radiotjänsts nuvarande uppgifter i någon större utsträckning. I enlighet med vad jag tidigare anfört svarar de tre programföretagen för att tillräckliga medel ställs till Radiotjänsts förfogande.

Mina överväganden med anledning av den nyligen inkomna utvärderingen av de första årens verksamhet kommer att redovisas i ett senare sammanhang och kan således komma att innebära vissa justeringar av Radiotjänsts förutsättningar under förestående avtalsperiod.

Mitt förslag: Sveriges Television skall ansvara för förvaltningen av rundradiomedlen.

Bakgrund: Moderbolaget ansvarar för den finansiella samordningen för rundradiorörelsen. I detta ingår även vissa s.k. controllerfunktioner som hänger samman med moderbolagets ställning i koncernen.

Skälen till mitt förslag: De tre programföretagen har som ägare ett gemensamt ansvar för uppbörderna av TV-avgifter m.m. som bedrivs av Radiotjänst i Kiruna AB. För att åstadkomma en klar och tydlig ansvarsfördelning bör det emellertid ankomma på en part att ansvara för förvaltningen av rundradiomedlen. I valet mellan vilket av de tre programföretagen som bör ges denna uppgift har mitt val fallit på det största av dem; Sveriges Television. Jag förutsätter att Sveriges Television håller de andra programföretagen väl underrättade i denna fråga.

I ansvaret ingår att förvalta de medel som Radiotjänst i Kiruna AB överför till riksgäldskontoret genom att välja mellan de placeringsalternativ som riksgäldskontoret erbjuder, låna upp medel vid underskott på rundradio-kontot, svara för likviditetsplanering avseende utbetalningarna från rundradiokontot, redovisa medelsförvaltningen, två gånger per år lämna ekonomiska redovisningar till regeringen m.m. Jämför även proposition 1988/89:18 om TV-avgiften (s.73 ff.).

Jag förutsätter att staten genom anslagsframställningen från Sveriges Television i likhet med vad som nu gäller kommer att erhålla underlag som behövs i fråga om bedömningar av rundradiorörelsens samlade kostnads- och intäktsutveckling samt av hur stort avgiftsuttaget bör vara på kort och lång sikt.

I likhet med vad som nu gäller för moderbolaget bör staten sluta ett särskilt avtal med Sveriges Television om förvaltningen av rundradiomedlen.

10.10 Särskilda frågor

10.10.1 Radionämndens uppgifter

10.10.1.1 Frågor om genmäle och beriktigande samt den enskildes privatliv

Min bedömning: Radionämndens uppdrag, organisation och verksamhetsformer bör i huvudsak vara oförändrade.

Radionämnden bör före beslut om prövning enligt bestämmelserna om att den enskildes privatliv skall respekteras, inhämta skriftligt medgivande från den som kan ha utsatts för brott mot denna bestämmelse.

Programföretagens skyldighet att underrätta radionämnden så snart någon begär ett beriktigande eller genmäle bör begränsas till att endast avse sådana fall då genmäle eller beriktigande inte beviljats. Denna förändring av skyldigheterna bör tas in i avtalen mellan regeringen och företagen.

Bakgrund: *Sveriges Television* samt *Riksradiön* och *Lokalradiön* föreslår att reglerna för när programföretagen skall underrätta radionämnden i vissa genmäles- och beriktigandearenden bör begränsas. Den nu gällande ordningen har lett till en omständlig och ofta onödig byråkrati. Antalet fällningar i radionämnden på dessa grunder har varit mycket få.

Programföretagen anser att radiolagens krav på saklighet och opartiskhet även innebär en skyldighet att rätta felaktiga uppgifter och lämna tillfälle till befogat genmäle. Skyldigheten att underrätta radionämnden bör därför kunna utgå, alternativt begränsas till de fall då genmäle och beriktigande inte beviljats.

Sveriges Television föreslår att tidsgränsen för såväl anmälningar till radionämnden som krav på genmäle och beriktigande bör sänkas från sex månader till två eller en månad.

Radionämnden delar uppfattningen att nuvarande ordning för genmäle och beriktigande är otillfredsställande i vissa avseenden. Enligt nämndens mening kan en ordning övervägas som innebär att underrättelseskyldigheten ersätts av en skyldighet för programföretagen att i samtliga beslut av hithörande slag informera den berörde om en rätt för denne att påkalla radionämndens prövning av beslutet och prövning av programföretagets handläggning av hans eller hennes begäran.

Radionämnden anför vidare att det kan vara rimligt att ärenden om intrång i den enskildes privatliv inte prövas i sak om den berörde motsätter sig en sådan prövning.

Utredningen (U 1991:09) om myndighet för radio- och TV-sändningar till allmänheten har bl.a. i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur radionämnden, kabelnämnden och närradionämnden kan föras samman till en myndighet. Betänkandet väntas föreligga under våren 1992.

Skälen för min bedömning: Mot bakgrund av den aktuella utredningens arbete bör radionämndens uppgifter i stort vara oförändrade. Några mindre justeringar bör dock med fördel kunna vidtas redan nu.

Skyldigheten för programföretagen att underrätta radionämnden vid krav om genmäle eller beriktigande bör kunna begränsas utan att det får någon negativ betydelse för allmänheten. Jag avser därför att i annat sammanhang föreslå regeringen att nuvarande bestämmelser ersätts med en ordning som överensstämmer med vad radionämnden föreslagit. Den som kontaktar ett programföretag i syfte att få ett genmäle eller beriktigande utsänt bör således erhålla information om att det är möjligt att få programföretagets handlande med anledning av en sådan begäran prövat av radionämnden.

Jag avser också att föreslå regeringen en förändring i radionämndens instruktion med innebörd att frågor om intrång i den enskildes privatliv skall kunna prövas endast om den berörde medger det.

De ställningstaganden radionämnden gjort vid sin granskning av programföretagens sätt att utöva sändningsrätten har med mycket få undantag accepterats av företagen. Jag vill dock erinra om att kulturutskottet (KrU 1982/83:18, s. 8 f.) har understrukit vikten av att radiolagens och avtalens bestämmelser efterlevs och att radionämndens beslut respekteras.

10.10.2 Försvarsfrågor

Mitt förslag: Om landet befinner sig i krig skall Sveriges Television och Sveriges Radio utgöra självständiga organisationer i totalförsvaret. Vid övergång till krigsorganisation överförs Sveriges Utbildningsradios resurser till de övriga två programföretagen.

Skälen för mitt förslag: Mina förslag till förändrad organisation för public service-företagen får konsekvenser även för totalförsvarsuppgifterna. Min utgångspunkt är att den krigsorganiserade verksamheten så nära som möjligt bör överensstämma med organisationen i fred. Ett avsteg från detta bör dock vara att de resurser som finns inom Utbildningsradion vid övergång till krigsorganisation delas upp och tillförs Sveriges Television och Sveriges Radio. Det ter sig inte ändamålsenligt att Utbildningsradion skall behöva bygga upp en egen beredskapsorganisation. Däremot förutsätter jag givetvis att man vid beredskapsplaneringen på bästa sätt tar till vara de resurser som finns inom Utbildningsradion.

Sveriges Television och Sveriges Radio bör således utgöra självständiga organisationer i totalförsvaret. Varje bolag bör ansvara för sin beredskapsplanering. Jag förutsätter att programföretagen bedriver ett nära samarbete i dessa frågor med utnyttjande av den kompetens som finns inom säkerhets- och beredskapsavdelningen inom moderbolaget.

Ett särskilt avtal för krig och krigsfara bör ingås mellan staten och vart och ett av programföretagen. I likhet med vad som nu gäller förutsätts företagen lyda under regeringen vid övergång till krigsorganisation.

Liksom nu bör företagen omfattas av personalkontroll.

En rådgivande nämnd bör även fortsättningsvis utses av regeringen. Nämnden bör på motsvarande vis som nu gäller för moderbolagets chef knytas till Sveriges Televisions och Sveriges Radios chefer. Jag förutsätter att dessa i samråd bestämmer vem som skall vara ordförande i nämnden. Det nya rundradiobolaget bör även vara representerat i den nuvarande nämnden. Televerkets representant ersätts därmed.

Den ökande mångfalden inom radio- och TV-områdena innebär nya förutsättningar för beredskapsfrågornas hantering. En översyn av dessa frågor kommer inom kort att inledas inom regeringskansliet. Mina överväganden mot bakgrund av denna översyn kan komma att påverka public service-företagens totalförsvarsuppgifter under förestående avtalsperiod. Om så blir fallet avser jag att återkomma till regeringen med närmare förslag.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för försvarsdepartementet.

10.10.3 Avtalen mellan staten och public service-företagen

Min bedömning: Frågor som rör sändningsrätt, innehållet i sändningarna samt vissa förhållanden mellan public service-företagen bör regleras i avtal mellan regeringen och vart och ett av dessa företag.

Skälen för min bedömning: I konsekvens med de organisationsförändringar jag föreslår bör regeringen även i fortsättningen ingå avtal med vart och ett av de tre programföretagen samt med Radiotjänst i Kiruna AB.

10.10.4 Radio Sweden

10.10.4.1 Bakgrund

Sveriges Riksradios programverksamhet för utlandet – Radio Sweden – tillkom år 1938 och sänder för närvarande program på åtta språk, nämligen svenska, engelska, tyska, ryska, franska, spanska, estniska och lettiska. Programmen ger lyssnare över hela världen nyheter och information om och från Sverige. Radio Sweden sänder nästan 14 300 timmar per år på kortvåg. Till detta kommer ca 2 800 timmar per år på mellanvåg. Antalet sändningstimmar på kortvåg uppgick till omkring 17 880 på årsbasis i början av 1991. Neddragningen i antalet timmar förklaras till en del bl.a. av överuttag i samband med händelserna de senaste åren i Baltikum och Kuwait, men huvudsakligen av allmänna kostnadsökningar. Utlandsprogrammet förfogar över tre kortvågssändare, två i Hörby och en i Karlsborg, samt under kvällstid även mellanvågssändaren i Sölvesborg (1 179 KHz). Flera av utlands-

programmen kan slutligen avlyssnas i Stockholmsområdet från en FM-sändare (89,6 MHz).

Radio Sweden, som formellt utgör en del av Riksradiion, har drygt 70 anställda och erhåller till skillnad från övriga delar av Sveriges Radiokoncernen inga TV-avgiftsmedel utan finansieras med anslagsmedel via utrikesdepartementet (anslaget D 2.). För budgetåret 1992/93 (motsvarande kalenderåret 1993) finns i regeringens senaste budgetförslag ett belopp upptaget på 60 809 000 kr. för utlandssändningarna. Under de senaste åren fram t.o.m. kalenderåret 1991 (budgetåret 1990/91) kompenseras Radio Swedens kostnadsökningar (men ej televerkets) enligt ett särskilt index. Fr.o.m. kalenderåret 1992 erhåller emellertid Radio Sweden på samma sätt som televerket ett reservationsanslag utan indexreglerat inflationsskydd.

Enligt nu gällande avtal mellan staten och Sveriges Riksradio AB (RR) heter det att "...RR:s program för sändning till utlandet skall ge utländsk publik och särskilt utlandssvenskar möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige".

I Radio Swedens verksamhet intar mot denna bakgrund sändningarna på svenska en särställning. Därefter prioriterar Radio Sweden sändningarna på engelska, tyska och ryska. De franska och spanska radiosändningarna halverades under 1990, samtidigt som programmen på portugisiska lades ned. Under december 1988 inleddes sändningar på estniska och i mars 1989 på lettiska. Sändningar på litauiska påbörjades försöksvis i slutet av januari 1991 men upphörde redan i början av augusti samma år.

Riksdagen beslöt år 1990 om en investering på 45 milj. kr. i tre nya kortvågssändare för att ersätta de nuvarande som blivit omoderna efter 20 års drift och dessutom måste bytas av miljöskäl. De nya sändarna installeras successivt och väntas vara i full drift i slutet av år 1994.

Den snabba tekniska utvecklingen har även fått konsekvenser för utlandsradioprogrammen i flera länder. Allt fler stationer har börjat sända program via satellit. Radio Sweden planerar således inleda provsändningar av detta slag avsedda för lyssnare i Europa under våren 1992. Jämfört med kortvågssändningar ger satellitprogram en betydligt högre teknisk kvalitet, vilket medger sändning av musik i ökad utsträckning. Direktmottagning av radioprogram via satellit beräknas dock inte bli allmänt förekommande de närmaste åren. Mottagning på rörliga mottagare anses sålunda bli vanligt först i början av nästa årtionde. För närvarande krävs i princip tillgång antingen till en parabolantenn jämte radio- och TV-mottagare eller anslutning till ett kabelnät eller avlyssning av en radiostation som återutsänder det aktuella satellitsända radioprogrammet.

Radiosändningar via satellit torde under de närmaste åren komma att uppfattas som något exklusivt som endast når en bråkdel av de potentiella lyssnarna. Sannolikt får man därför räkna med att radioprogram via kortvåg och satellit kommer att existera sida vid sida under en längre tidsperiod.

Mitt förslag: Radio Sweden skall administrativt utgöra en del av det bolag som föreslås bildas av Sveriges Riksradio och Sveriges Lokalradio fr.o.m. den 1 januari 1993.

Radio Swedens kostnader för verksamheten skall täckas genom anslagsmedel som staten ställer till förfogande för det nybildade radiobolaget.

Radiobolaget skall enligt förslagen till riktlinjer för programverksamheten bl.a. bedriva verksamheten med beaktande av mediets särskilda genomslagskraft. Utgångspunkter bör vara att de nya avtalsbestämmelserna så långt möjligt skall tillämpas också för utlandsprogrammen. Bestämmelserna måste emellertid tillämpas med beaktande av dessa sändningars speciella karaktär och med avseende på varje sändningsspråk för sig.

Radio Swedens radiosändningar till utlandet skall ge dels svenskar som befinner sig utomlands, dels utländsk publik möjlighet att få information om och upprätthålla kontakt med Sverige. Radio Swedens program bör ge kunskap om Sverige och bidra till förståelse för Sverige och det svenska samhället.

Radio Sweden bör ha ett nära samarbete med övriga redaktioner på det nybildade radiobolaget och i den utsträckning som är möjlig använda eller återutsända radiobolagets program.

Skälen för mitt förslag: De riktlinjer jag nu anger överensstämmer med gällande praxis.

10.10.4.3 Ekonomiska förutsättningar

Min bedömning: De ekonomiska förutsättningarna för Radio Sweden överensstämmer med vad chefen för utrikesdepartementet föreslagit i årets budgetproposition.

Skälen för min bedömning: Televerket Radio har hittills svarat för utsändningen av de program som produceras av Radio Sweden. En konsekvens av vad som föreslagits i det föregående blir att det fr.o.m. nästa kalenderår, dvs. år 1993, införs en nyordning som innebär att Radio Sweden får köpa motsvarande tjänster av det nya och av televerket oberoende bolaget Svensk Rundradio, som avses bildas den 1 juli 1992. Budgetmässigt betyder denna nyordning bl.a. att Sveriges Radio AB ensamt äskar medel för Radio Swedens verksamhet fr.o.m. budgetåret 1992/93 (kalenderåret 1993) och inte som tidigare tillsammans med televerket vad avsåg Televerket Radios sändningar för utlandsradion.

Televerket, dvs. fr.o.m. den 1 juli 1992 Svensk Rundradio AB, skall emellertid även i fortsättningen ansvara för det tidigare nämnda utbytet av de tre kortvågssändarna. Svensk Rundradio bör därför varje år under perioden 1990/91 - 2001/02 tillförsäkras ett för detta ändamål särskilt avdelat belopp under förevarande anslag. I 1992/93 års statsbudgetförslag begärs dessutom att riksdagen bekräftar i budgeten angivna riktlinjer för det av riksdagen år 1990 fattade beslutet om investering i nya sändare.

Fr.o.m. nästa kalenderår måste Radio Sweden däremot köpa de tjänster i form av radiosändningar som det nya rundradiobolaget kan erbjuda. Avtal om dessa tjänster avses slutas mellan Sveriges Radio och bolaget. Prissättningen bör ske enligt den modell som har redovisats i avsnittet 10.8.2.4 i denna proposition.

Ett aktuellt schema för Radio Swedens radiosändningar återfinns i bilaga 1.

Jag har i denna fråga samrått med statsrådet af Ugglas.

10.10.5 Teknisk utveckling

10.10.5.1 TV-sändningar med högre teknisk kvalitet

Nuvarande sändningar från Sveriges Television sker enligt PAL-standarden med 625 linjer per bild och 50 delbilder per sekund; 625/50.

De större TV-mottagarindustrierna utvecklar sedan lång tid nya TV-sändningssystem. Kännetecknande för dessa är en väsentligt bättre bildkvalitet, större bildskärm av vidfilmsformat samt förbättrad färgåtergivning och ljudkvalitet. För närvarande finns ett flertal med varandra konkurrerande sändningsstandarder. Reguljära provsändningar försiggår sedan en tid i Japan. I Europa har provsändningar nyligen inletts. Den huvudsakliga inriktningen har hittills gällt satellitsänd TV. Både det japanska Hi-Vision-systemet (MUSE; 1125/60) och en europeisk variant med sändningssystemet systemet HD-MAC (1250/50) använder sig av analog teknik. De TV-apparater som är anpassade för dessa standarder finns än så länge inte i massproduktion och priserna är därför mycket höga. För närvarande synes utvecklingen av tunna och lätta bildskärmar vara den faktor som avgör när sådana TV-apparater kan få någon större spridning. För att få full behållning av det bredare bildformatet anses bildbredden behöva vara drygt en meter eller mera.

En viktig roll för vilka system som kommer att introduceras spelas av TV-mottagarindustrin. Vissa länder anlägger även industripolitiska aspekter inför besluten om nya sändningsstandarder.

Inom EG utarbetas för närvarande ett direktiv om satellitsänd TV. Det direktivförslag som nu diskuteras innebär bl.a. att analoga satellitsändningar med hög teknisk kvalitet skall ske med den s.k. HD-MAC-standarden. Vidare ställs vissa tekniska krav på alla TV-apparater avsedda för bildformatet 16:9 eller 5,33:3 (en vanlig TV har förhållandet 4:3 mellan bredd och höjd) fr.o.m.

år 1994. Till direktivet knyts särskilda stödformer för att stimulera övergången till den standard som förespråkas i direktivet.

Jag avser att senare återkomma till regeringen i frågan om vilka åtgärder Sverige behöver vidta med anledning av detta direktiv.

För public service-verksamheten har denna utveckling blivit mer aktuell på senare tid eftersom forskningen även gjort framsteg när det gäller möjligheterna till marksänd TV med högre teknisk kvalitet. De system som kan komma i fråga som standard för marksändning kommer enligt min bedömning att vara digitala.

För närvarande pågår i USA en serie tester av olika analoga och digitala sändningssystem avsedda för marksändningar. Beslut om vilket system som skall väljas i USA väntas under hösten 1993.

I flera av de nordiska länderna genomförs för närvarande ett projekt med syfte att visa att det är möjligt att relativt snart utveckla en standard för marksänd digital TV med högre teknisk kvalitet. En av förutsättningarna för studien är att TV-signalen kan rymmas inom samma bandbredd som dagens analoga TV-signaler, vilket skulle göra det möjligt att sända över dagens marknät parallellt med de vanliga TV-sändningarna. Inom projektet planeras en demonstration av om detta är möjligt till juli månad år 1992. Projektet drivs av Sveriges Television, Sveriges Radio (moderbolaget), televerkets rundradiosektor, Telia Research AB (televerkets bolag för forskning och utveckling), norska och danska televerken samt flera privata företag.

Sveriges Television deltar även i det av EG stödda projektet Vision 1250. De svenska, finländska och norska public service-TV-programföretagen samarbetar med experimentverksamhet genom att hyra ett mobilt kontrollrum som använder det europeiska 1250/50-systemet. Svenska försök har även gjorts med det japanska Hi-Vision-systemet.

Frågan om skifte av sändningssystem för TV får stora ekonomiska konsekvenser eftersom den innebär dels att alla hushåll på sikt kommer att byta TV-apparater, dels att TV-företagen måste skaffa ny produktionsutrustning. En aspekt som hittills fått litet genomslag i debatten är hur hushållen ställer sig till ett eller flera sådana tekniskiften inom de närmaste åren. Andra viktiga frågor är avvägningen mellan teknisk kvalitet och antal kanaler (accepteras en lägre teknisk kvalitet kan sannolikt flera TV-kanaler erbjudas). Vidare aktualiserar det särskilda EG-direktivet inom området och den pågående tekniska utvecklingen frågor om lagstiftning, ansvarsfördelning, standardisering m.m.

Enligt min mening är frågorna av sådan vikt att konsekvenserna nog måste övervägas innan beslut fattas. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att ge utredningen (U 1991:10) om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten tilläggsdirektiv i fråga om den tekniska utvecklingen inom TV-området.

Inom ljudradion utvecklas för närvarande ett system för digitala sändningar, Digital Audio Broadcasting, DAB. Denna teknik har fördelar framför nuvarande analoga teknik genom bättre ljudkvalitet, lägre störningskänslighet och bättre frekvensekonomi. En kommersiell introduktion av den nya tekniken kan förutses under senare hälften av 1990-talet.

Om all ljudradiosändning utnyttjade digital teknik skulle i storleksordningen tre gånger så många radiokanaler få plats inom det tillgängliga frekvensutrymmet som med nuvarande teknik. Tekniska begränsningar skulle då inte längre behöva utgöra ett hinder för etablering av radiosändningar.

Digitala ljudradiosändningar kan inte tas emot med nuvarande mottagare för analog teknik. Vid en eventuell framtida övergång till digital teknik måste därför sändningar i analog och digital teknik pågå parallellt under en övergångsperiod. Under denna period krävs att ett särskilt frekvensutrymme avsätts för parallellsändningar med digital teknik.

Utredningen om tekniska förutsättningar för ökade sändningar av radio och television till allmänheten har i betänkandet (SOU 1991:108) Tekniskt utrymme för reklamfinansierad radio utgått från att dels frekvensbandet 223 - 230 MHz (TV-kanal 12) och dels ungefär hälften av frekvensbandet 104 - 108 MHz skall användas för en övergång till digitala ljudradiosändningar. Enligt utredningen möjliggörs därigenom att rikstäckande och regionala sändningar från såväl Sveriges Radio som andra programföretag kan sändas ut digitalt under övergångsperioden. Vid sidan av de regionala sändningarna kan lokala program med begränsad räckvidd sändas ut.

I promemorian (Ds 1992:22) Regler och villkor för privatradio, som nyligen sänts ut på remiss från kulturdepartementet, föreslås att frekvensbandet 104 - 108 MHz i sin helhet tas i anspråk för analoga FM-sändningar av privatradio.

Frågan om huruvida och på vilket sätt digital sändningsteknik skall införas för ljudradion kommer att bli aktuell under avtalsperioden. Jag räknar med att senare återkomma till regeringen i frågan.

10.10.6 Sändare för närradio

Mitt förslag: Skyldigheten att sända närradio över sändare som ställts till förfogande av televerket upphävs fr.o.m. den 1 juli 1992.

Närradioutredningen: Skyldigheten att använda televerkets sändare bör upphöra. Tillstånd att inneha närradiosändare skall endast få lämnas till den som åtar sig att låta samtliga sändningsberättigade inom sändningsområdet använda sändaren på lika villkor. Kostnaden per sändningstimme skall vara enhetlig och skäligen. Om flera söker tillstånd att inneha närradiosändare skall tillståndet lämnas till den som kan visa att hans ansökan stöds

av en majoritet av de sändningsberättigade sammanslutningarna inom tillståndsområdet.

Remissinstanserna: Huvuddelen av remissinstanserna instämmer med utredaren i att televerkets ensamrätt i fråga om närradiosändare bör avvecklas. Några remissinstanser framför emellertid farhågor för att föreningarna kommer att få ökade kostnader på vissa orter. När det gäller förslaget att kostnaden per sändningstimme skall vara enhetlig råder delade meningar. Några remissinstanser framför kritik mot att det skall vara frekvensmyndighetens uppgift att se till att den som får tillstånd att inneha radiosändare för närradio åtar sig att låta alla sändningsberättigade använda sändaren på lika villkor och till en enhetlig och skäligen kostnad.

Skälen för mitt förslag: Bildandet av Svensk Rundradio samt avvecklandet av moderbolaget och koncernbildningen för public service-företagen föranleder ett antal olika lagändringar. Dessa är i huvudsak av redaktionell karaktär.

I ett fall förordar jag emellertid en saklig ändring. Den gäller skyldigheten för närradion att använda sändare som televerket ställer till förfogande.

Den gällande begränsningen av de närradiosändande sammanslutningarnas möjlighet att välja leverantör av sändartjänster är otidsenlig och bör upphävas. Genom att flera leverantörer kan konkurrera bör närradios kostnader kunna pressas. Skyldigheten att sända närradio över sändare som ställts till förfogande av televerket bör därför upphävas från den 1 juli 1992. Mitt förslag kräver att närradiolagen (1982:459) ändras. Ett förslag om detta har upprättats inom kulturdepartementet.

Frågor om de ekonomiska villkor på vilka de olika sändningsberättigade sammanslutningarna skall kunna använda sändarna bör enligt min mening avgöras lokalt av de berörda organisationerna. Jag vill därför inte förorda några särskilda föreskrifter om hur dessa villkor skall vara utformade. Om det skulle uppstå missförhållanden är jag givetvis beredd att senare återkomma till regeringen.

11 Medelsberäkningar m.m.

11.1 Föredragandens överväganden

11.1.1 Public service-företagen

Mina förslag om medelsanvisning till Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio tar sin utgångspunkt i vad jag tidigare har anfört om ekonomiska förutsättningar (se avsnitt 10.6). Förslagen innebär dels en uppskrivning av den medelsram som Sveriges Radio-koncernen tilldelats för år 1992 i förhållande till indexförändringen, dels ett resurstillskott om 150 milj.kr. och ett rationaliseringskrav om 100 milj.kr. (båda i 1989 års prisläge). Public service-företagen bör vidare anvisas 734,2 milj.kr. (i 1990 års prisläge) som beräknats med utgångspunkt från att företagen i fortsättningen skall kunna köpa utsändnings- och programinsamlingstjänster.

Den nya ordningen beträffande byggnadsinvesteringar, fastighetsförvaltning och övriga lokalfrågor medför vidare att medelstillelningen bör höjas med 66,2 milj.kr. (i 1990 års prisläge). Den totala medelstillelningen till public service-företagen blir således 4 263,3 milj.kr. (i 1990 års prisläge).

I enlighet med vad jag tidigare anført om fördelningsnycklar bör för år 1993 Sveriges Television anvisas 61,09 % av det tillgängliga beloppet, eller 2 604,5 milj.kr., Sveriges Radio 34,31 %, eller 1 462,7 milj.kr. samt Sveriges Utbildningsradio 4,60 %, eller 196,1 milj.kr.

Moderbolaget har enligt regeringens anvisningar redovisat en verksamhetsplan för perioden 1992–1996 för Sveriges Radio-koncernens beredskapsplanering. Planen följer de riktlinjer som angavs i den proposition om säkerhetspolitiken och totalförsvaret (prop. 1981/82:102 bil. 7, FöU18, rskr. 374) som vad beträffar Sveriges Radio-koncernens verksamhet antogs av riksdagen våren 1982 och som alltjämt gäller (jfr. prop. 1986/87:95 bil. 7, FöU11, rskr. 310). I medelsberäkningarna för den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten har hänsyn tagits till kostnader för beredskapsåtgärder.

Riksdagen har i samband med beslut om tilläggsbudget II (prop. 1987/88:125 bil. 5, KrU 23, rskr. 287) bemyndigat regeringen att ställa särskilda medel till Sveriges Radios AB (moderbolaget) förfogande för Utbildningsradions programverksamhet i samband med särskilt angelägen fortbildning av skolans personal. Regeringen tilldelade under budgetåret 1991/92 av allmänna medel 2,9 milj.kr. för nämnda verksamhet till Utbildningsradion (VIII anslaget B 6. Fortbildning m.m.).

Inom de ramar jag nu har angivit bör programföretagen gemensamt svara för att finansiera kostnaderna för publikrådets sammanträden. Det bör ankomma på regeringen att ange hur stor del av medelsramarna som högst får användas för detta ändamål. För riksdagens information vill jag nämna att högst 750 000 kr. bör få tas i anspråk för detta ändamål under år 1993.

11.1.2 TV-avgiften

Mina förslag till medelstillelning för den med TV-avgifter finansierade radio- och TV-verksamheten under år 1993 för public service-företagens framgång av följande sammanställning. Beloppen anges i milj.kr.

	Beräknat för	Förslag för
	1992	1993
Sveriges Radio (moderbolaget)	3 210, ⁵¹	-
Televerket		
Investeringskostnader	187, ⁴²	-
Driftskostnader	416, ⁴³	-
Sveriges Television		2 604, ⁵⁴
Sveriges Radio		1 462, ⁷⁴
Sveriges Utbildningsradio		196, ¹⁴

¹Prisläge 1989

²Prisläge 1992, ytterligare 2,4 milj.kr. föreslås på TB II

³Prisläge 1992, ytterligare 5,2 milj.kr. föreslås på TB II

⁴Prisläge 1990

De faktorer som är avgörande för behållningen på rundradiokontot är utvecklingen av det särskilda kompensationsindexet för public service-företagen, antalet TV-avgiftsbetalare, överföringar från rundradiobolaget samt Nordisk Televisions AB betalning av koncessionsavgift.

Vid mina beräkningar har jag bl.a. utgått från att kompensationsindexet under år 1992 och 1993 inte kommer att öka med mer än 5 respektive 4 % och att antalet TV-avgiftsbetalare blir oförändrat ca 3 310 000.

I enlighet med vad jag tidigare anfört om att TV-avgiftsbetalarna inte skall behöva betala två gånger för hittills direktavskrivna investeringar bör rundradiobolaget tillföra 213,6 milj.kr. till rundradiokontot för år 1993 (beloppet angivet i 1992 års prisläge).

Eftersom TV-avgiften inbetalas i förskott för varje avgiftsperiod behöver ett underskott i det årliga bokslutet för rundradiokontot inte nödvändigtvis leda till ett lika stort behov av upplåning. Det nu aktuella ackumulerade bokföringsmässiga underskottet vid utgången av år 1991 om 240 milj.kr. har således inte medfört en lika stor nettoupplåning som beloppet kan synas innebära eftersom likviditeten i huvudsak har varit positiv på kontot. Vid min bedömning av hur underskottet på rundradiokontot på lång sikt skall kunna arbetas in har jag tagit hänsyn till sådana likviditetseffekter och till koncessionsavgiftsintäkter från Nordisk Television.

För närvarande är TV-avgiften 1 320 kr. per år eller 330 kr. per tremånadersperiod. Jag föreslår att TV-avgiften höjs med **84 kr. (6,4 %)** till **1 404 kr.** per år fr.o.m. den 1 januari 1993. Avgiften för en tremånadersperiod blir därmed 351 kr.

Mina förslag rörande TV-avgiften förutsätter att lagen (1989:41) om TV-avgift ändras.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom kulturdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen om mervärdeskatt (1968:430),
2. lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
3. lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
4. lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
5. lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen,
6. lag om ändring i lagen (1987:519) om riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser,
7. lag om ändring i lag om TV-avgift (1989:41),
8. lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område.

Lagförslagen under 1–3 och 6 har upprättats efter samråd med chefen för finansdepartementet och förslaget under 5 efter samråd med chefen för justitiedepartementet.

De lagändringar som här föreslås är i huvudsak av redaktionell karaktär. Lagförslagen hör till de områden inom vilka lagrådets yttrande i princip bör inhämtas. Lagförslagen är emellertid av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

13 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen dels föreslår riksdagen att anta

1. förslag till lag om ändring i lagen om mervärdeskatt (1968:430),
2. förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
3. förslag till lag om ändring i fastighetstaxeringslagen (1979:1152),
4. förslag till lag om ändring i närradiolagen (1982:459),
5. förslag till lag om ändring i lagen (1983:953) om säkerhetsskydd i riksdagen,
6. förslag till lag om ändring i lagen (1987:519) om riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser,
7. förslag till lag om ändring i lag om TV-avgift (1989:41),
8. förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område,

dels föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat i fråga om public service-företag i vad avser

9. ny avtalsperiod (avsnitt 10.2.1),
10. programföretagens public service-uppdrag, omfattning, sändningsnät m.m. (avsnitten 10.2.2 – 10.2.3),
11. finansiering (avsnitt 10.2.4),
12. allmänna riktlinjer för programverksamheten (avsnitt 10.3.2),
13. särskilda riktlinjer för programföretagen (avsnitten 10.3.3–10.3.5),

14. ägande av företagen inom den nuvarande Sveriges Radio-koncernen samt programföretagens styrelser (avsnitten 10.4 – 10.4.1),
15. företagens struktur och krav på distriktsorganisation inom varje programföretag (avsnitten 10.5.2 – 10.5.2.1),
16. inrättande av ett publikråd (avsnitt 10.5.3),
17. ekonomiska förutsättningar för perioden 1993 – 1996 (avsnitt 10.6),
18. förvaltning av rundradiomedlen (avsnitt 10.9.2),
19. regler för programföretagens uppgifter i krig och vid krigsfara (avsnitt 10.10.2),
20. riktlinjer för Radio Swedens verksamhet (avsnitt 10.10.4.2),
dels föreslå riksdagen att godkänna vad jag har förordat i fråga om
21. bildande av ett nytt statligt aktiebolag med huvudmannaskap för rundradionätet, dess verksamhet samt överföring till bolaget av medel som tilldelats televerket för investerings- och driftskostnader avseende rundradioverksamhet (avsnitten 10.8.1.1 och 10.8.2.1),
22. ekonomiska förutsättningar för Svensk Rundradio AB (avsnitt 10.8.2.4),
23. överföring av anläggningar och utrustning samt personal från televerket till Svensk Rundradio AB (avsnitten 10.8.3.1–10.8.3.2),
dels bereda riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i fråga om
24. garantier för programverksamhetens oberoende (avsnitt 10.3.1),
25. beredskapsåtgärder för Svensk Rundradio AB (avsnitt 10.8.2.2),
26. forsknings- och utvecklingsverksamhet inom Svensk Rundradio AB (avsnitt 10.8.2.3),
27. Upphörden av TV-avgifter och Radiotjänsts i Kiruna AB uppgifter (avsnitt 10.9.1),
28. programföretagens skyldighet att underrätta radionämnden vid beriktigande och genmäle (avsnitt 10.10.1.1),
29. avtalen mellan staten och public service-företagen (avsnitt 10.10.3),
30. ekonomiska förutsättningar för Radio Sweden (avsnitt 10.10.4.3),
dels föreslå riksdagen att godkänna mitt förslag till medelsberäkning för
31. den avgiftsfinansierade verksamheten som bedrivs av Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB (avsnitt 11.1),
dels föreslå riksdagen att bemyndiga regeringen att
32. söka förvärva aktierna i Sveriges Radio AB (moderbolaget) för att möjliggöra att moderbolaget avvecklas och att aktierna i dotterbolagen fördelas i enlighet med mitt förslag (avsnitt 10.4 och 10.5.2), samt
33. att bemyndiga regeringen att ställa särskilda medel till Sveriges Utbildningsradio AB:s förfogande för programverksamhet i samband med särskilt angelägen fortbildning av skolans personal (avsnitt 10.3.5).

14 Beslut

Prop. 1991/92: 140

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och de ändamål som föredraganden har hemställt om.

Prop. 1991/92:140
Bilaga 1

Radiosändningar till utlandet från Radio Sweden

via kortvåg, mellanvåg och satellit

period: 29 mars 1992 - 26 september 1992

Svenska			
UTC/GMT	Svensk tid	kHz	m Rikt
Europa / Afrika / Mellanöstern			
0400-0615	0600-0815 ¹⁾	SAT	
		15390	19 180
		6065	49 210
0600-0800	0800-1000 ²⁾	SAT	
		15390	19 180
		9625	31 210
		6065	49 210
0700-0900	0900-1100 ³⁾	SAT	
		15390	19 180
		6065	49 210
		9625	31 210
1000	1200 ⁴⁾	SAT	
1030 P1	1230	SAT	
		9625	31 210
		15230	19 180
		15245	19 145
1200	1400	SAT	
1430 P1	1630	SAT	
		6065	49 210
		9670	31 180
1600 P1	1800	SAT	
		9670	31 180
		6065	49 210
		15270	19 145
		1179	254 MW
1730-1830	1930-2030	SAT	
(1800-1830	2000-2030 ^{4b-5d)}	9670	31 180
		6065	49 210
		15270	19 145
		1179	254 MW
2000	2200 ⁵⁾	SAT	
		9655	31 180
		6065	49 210
		1179	254 MW
2200	2400	6065	49 210
		1179	254 MW
2330	0130	1179	254 MW
Asien / Australasien			
1000	1200 ⁴⁾	17740	16 55
		15170	19 85
1200	1400	17740	16 70
		15170	19 100
		17870	16 55
2000	2200 ⁵⁾	11730	25 70
0030	0230	11730	25 100
		9685	31 100

Nordamerika			
0400 P1	0600 ⁵⁾	9685	31 305
1330	1530	21500	13 290
		17870	16 305
1430 P1	1630	21500	13 290
0230	0430	11705	25 290
		9695	31 320

Latinamerika			
2330	0130	9695	31 235
		11705	25 250

1) P1 vardagar 2) P1 + P3 lördagar 3) P1 söndagar
4) endast lö-5d 5) P1 vardagar, Radio Sverige lö-5d
6) endast vardagar

English			
UTC/GMT	Swedish	kHz	m beam
Europe / Africa / Middle East			
1500	1700	15270	19 145
1230	1430	SAT	
2030-2130	2230-2330	SAT	
		6065	49 210
		9655	31 180
		1179	254 MW
2230	0030	6065	49 210
		1179	254 MW
Asia / Australasia			
1230	1430	17740	16 70
		15170	19 100
2030-2130	2230-2330	17730	25 70
0100	0300	9685	31 100
		11730	25 100
North America			
1500	1700	21500	13 290
		17870	16 305
0200	0400	11705	25 290
		9695	31 320

Français			
UTC/GMT	Musoud.	kHz	m Dir.
Europe / Afrique / Moyen Orient			
1000	1200 ⁶⁾	SAT	
1615	1815	SAT	
		6065	49 210
		9670	31 180
		15270	19 145
		1179	254 O.M.
1930	2130	6065	49 210
2130	2330	6065	49 210
		9655	31 180
		1179	254 O.M.
2315	0115	1179	254 O.M.
Amerique du Nord			
1400	1600	21500	13 290
		17870	16 305
0145	0345	11705	25 290
		9695	31 320
Amerique Latine			
2315	0115	9695	31 235
		11705	25 250

⁶⁾ lörd i vardags

ПО-РУССКИ			
Время по Гринвичу	Московское время	kHz	М.Направление
ЕВРОПА			
1530	1730	6000	49 70
		9670	31 85
1700	1900	6065	49 210
		6000	49 70
		1179	254 CB
1930	2130	6000	49 85
		1179	254 CB
АЗИЯ			
1300	1500	15170	25 85
		17740	16 70

Deutsch			
UTC/GMT	MEZ	kHz	m °
0900-1000 ⁶⁾	1100-1200	SAT	
		9625	31 210
1830-1930	2030-2130	SAT	
(auf Satellit: 2030-2200)		6065	49 210
		9655	31 180
		1179	254 MW

⁶⁾ när måndags + söndags

Español			
UTC/GMT	Horario suceso	kHz	m Dir
Europe / Africa / Medio Oriente			
1100	1300 ⁶⁾	SAT	
1945	2145	6065	49 210
2145	2345	6065	49 210
		9655	31 180
		1179	254 MW
2300	0100	1179	254 MW
América del Norte			
1415	1615	21500	13 290
		17870	16 305
0130	0330	11705	25 290
		9695	31 320
América Latina			
2300	0100	9695	31 235
		11705	25 250
2400	0200	9695	31 235
		11705	25 250

⁶⁾ día entre semana.

Eesti keel			
UTC/GMT	Eesti aeg	kHz	M Suund
1630	1930	SAT	
		6065	49 210
		6000	49 70
		1179	254 MW
1630-1700 ⁶⁾	1930-2000	SAT	
		6065	49 210
		6000	49 70
		1179	254 MW

⁶⁾ ainult laupäeviti ja pühapäeviti.
MW = krahvialne.

Latviski			
UTC/GMT	Latvijas laiks	kHz	M Virziena
1645 ⁶⁾	1945	SAT	
		6065	49 210
		6000	49 70
		1179	254 MW
1730-1800 ⁶⁾	2030-2100	SAT	
		6065	49 210
		6000	49 70
		1179	254 MW

⁶⁾ šabots

⁶⁾ tikai sestdienās un svētdienās.
MW = Vidējais viļņos.

SAT
VIA SATELLITE

ASTRA 19,2°east   TELE-X 5°east
11,597 GHz, v (Comedy Ch.)-7.74 MHz   12,207 GHz (TV4)-7.38 MHz

RADIO SWEDEN
S-105 10 Stockholm

telephone +46 8 784 7288 (+46 8 784 7238)
telex +46 8 667 62 83
schedule by telex (polling) +46 8 667 37 01
www.10.ssw.se

Jag skall utarbeta ett förslag till ett nytt huvudmannaskap för programinsamling och programutsändning för Sveriges Radio AB och för Nordisk Television AB. Utgångspunkten för arbetet har varit att verksamheten drivs av staten i en organisation som är fristående från televerket.

Organisation

Jag redovisar i utredningen olika organisationsalternativ och föreslår att staten bildar ett aktiebolag, Radio Net AB, samt att bolaget börjar sin verksamhet den 1 juli 1992. För att bereda bildandet av bolaget föreslår jag att det tillsätts en organisationskommitté.

Bolagets aktiekapital bör vara lägst 100 milj.kr. och högst 300 milj.kr. Antalet styrelseledamöter bör vara lägst fem och högst sju.

Staten kommer gentemot företaget att ha två olika roller. Staten kommer att uppträda dels som ägare, dels i rollen som statsmakt. Jag föreslår att det vid bolagsbildningen träffas ett avtal mellan Radio Net AB och staten i dess egenskap av statsmakt. I det avtalet bör regleras de frågor som är väsentliga för den allmänna mediepolitiken. I avtalet bör också regleras sådana frågor där staten köper tjänster av bolaget.

Frekvensfrågor

Jag anser det lämpligt att Radio Net AB har frekvenstillstånden för den utrustning som företaget arbetar med. Detta har betydelse för själva driften, och det har betydelse i samband med fastställande av tekniska krav vid upphandling.

Internationell verksamhet

För att kunna följa och påverka utvecklingen är det viktigt att det av mig föreslagna bolaget redan från början kan delta i det globala och det europeiska standardiseringsarbetet avseende nya rundradiosystem. Bolaget bör som auktoriserad operatör kunna delta i det internationella arbetet i de organ som står öppna för andra nätoperatörer för rundradio. Detta förutsätter att det i Sverige kommer att finnas Recognized Private Operating Agency (RPOA).

Jag förutsätter att Radio Net AB kommer att få ställning som en svensk RPOA.

Beredskapsfrågor

För det nybildade Radio Net AB bör gälla att företaget själv svarar för kostnaderna för säkerhetsverksamhet, som har ett egenintresse. Jag föreslår att staten svarar för kostnaderna för teknisk uthållighet och säkerhet, som beror på totalförsvarets krav. Dessutom svarar staten för kostnader för verksamhetsplanering.

Bolagets kostnader för totalförsvaret kommer inte att minska genom att verksamheten flyttas från Televerket Radio till det nya bolaget. Bolaget kan få ökade kostnader genom att de inte längre kan använda sig av televerkets centrala funktioner på detta område.

Forskning och utveckling

Vid planering av sändarbolagets verksamhet vad avser forskning och utveckling är det viktigt att beakta både det kortsiktiga och det långsiktiga perspektivet. Jag finner det nödvändigt att Radio Net AB har kompetens att följa den tekniska utvecklingen och att det har kompetens att delta i det internationella samarbetet. Det är dessutom nödvändigt att bolaget har beställarkompetens både vad avser köp av forskning och utveckling, samt teknisk utrustning för företaget.

Det bör finnas ett samarbetsavtal mellan Radio Net AB och Telia Research AB. Telia Research AB är ett av televerket helägt dotterbolag.

Mitt förslag innebär att Radio Net AB bör bedriva viss egen forskningsverksamhet och följaktligen kunna uppträda som en kompetent beställare av forsknings- och utvecklingsprojekt.

Överföringar från Televerket Radio

Överföring av anläggningar och utrustning

Av de möjliga överföringsalternativen föreslår jag att överföringen sker genom apport. Apportegendomen används för att teckna bolagets aktier. Den del av apportegendomens värde som inte används för teckning av aktier tillförs bolagets egna kapital.

Vid överföringen av statlig egendom till ett av staten helägt aktiebolag bör det inte vara aktuellt med uttagsbeskattning.

I mitt förslag till bolagsordning för Radio Net AB är aktiekapitalet lägst 100 milj.kr. och högst 300 milj.kr. Det innebär att stämpelskatten blir lägst 2 milj.kr. och högst 6 milj.kr. I detta fall är det staten som äger Televerket Radio och det är staten som kommer att vara ensam aktieägare i Radio Net AB. Med hänvisning till att synnerliga skäl föreligger bör regeringen besluta om befrielse från stämpelskatt.

De fastigheter som berörs av överföringen har inte något taxeringsvärde, eftersom de beaktas som telefastigheter. I samband med att fastigheterna överförs till Radio Net AB skall de åsättas ett värde och det skall utgå en

stämpelskatt på tre procent av fastigheternas värde. Föreligger synnerliga skäl och är de av principiell betydelse kan regeringen medge befrielse från stämpelskatten. Jag föreslår att regeringen medger befrielse från stämpelskatt i detta fall.

Den egendom som skall föras från Televerket Radio till Radio Net AB är sådan egendom som har finansierats genom rundradiokontot. Genom samordning av olika verksamheter inom hela televerket finns det investeringar som har finansierats av televerket, men som bör föras över till Radio Net AB. Den organisationskommitté som jag föreslår bör ta ställning till vilka överföringar som bör göras. Samma sak bör gälla i den mån det finns utrustning som bör vara kvar i televerket, men som har finansierats genom rundradiokontot.

De särskilda investeringar som televerket har gjort för det nya markbaserade televisionsföretaget bör överlåtas till Radio Net AB. Överlåtelse-summan bör motsvara de kostnader televerket har haft för investeringarna minus den eventuella kostnadsäckning televerket har fått från televisionsföretaget.

Överföring av personal

Utredningsuppdraget avser byte av huvudman för en befintlig verksamhet. En utgångspunkt för direktiven är att de personella resurser som behövs för att utföra de tjänster som nu tillhandahålls av Televerket Radio, affärsområdet rundradio, skall föras över till den nya organisationen. Jag har därför som utgångspunkt för mina ställnings-taganden vad avser personalen att de som nu arbetar inom Televerket Radio, affärsområde rundradio, skall anställas i det nya bolaget.

Rundradioverksamheten måste förutom den personal som överförs till den sammanhållna organisationen kompletteras med viss personal. Inom det nuvarande affärsområdet rundradio har det beräknats att personalen behöver öka från nuvarande ca 430 personer till ca 500 personer.

Televerket Radio beslutade i juni 1991 att ha en gemensam teknisk serviceorganisation för samtliga affärsområden och att den organisationen genomförs den 1 januari 1992.

Riksdagen har tagit ställning till att det skall finnas en särskild organisation för landets rundradionät. Jag har tidigare föreslagit att den organisationen skall vara ett aktiebolag och att staten skall äga samtliga aktier. Det statliga ägandet är en förutsättning enligt utredningens direktiv.

Den personal som i dag arbetar inom Televerket Radio, affärsområdet rundradio, överförs till Radio Net AB. De som berörs av de som är anställda vid huvudkontoret och de som är anställda vid de regionala rundradioområdena. Personalgruppen kan avgränsas till den personal som den 1 januari 1992 ingår i den organisation som interimistiskt har bildats i avvaktan på den slutliga organisation av rundradioverksamheten.

När det gäller den tekniska serviceorganisationen är problemen av mera komplex natur. Det finns ett antal alternativa lösningar, men jag vill särskilt framhålla att ingen lösning i grunden är bra.

Jag föreslår att den tekniska serviceorganisationen är kvar oförändrad inom Televerket Radio.

I ett sådant alternativ måste ett antal krav vara uppfyllda, för att det skall vara en möjlig lösning för Radio Net AB. En sådan lösning förutsätter att det fins ett avtal mellan Televerket Radio och Radio Net AB. I avtalet skall ett antal grundläggande frågor vara reglerade.

Jag förutsätter att en avtalslösning blir ett billigare alternativ för Radio Net AB än alternativet att företaget har en egen serviceorganisation. Samordnings- och effektivitetsvinster bör även tillfalla Radio Net AB. Storleksordningen av de vinsterna bör kunna uppskattas till närmare tjugo procent. För att säkerställa vinster i den storleksordningen bör priset i avtalet jämföras med det interna pris som gäller under år 1991. Visar det sig att avtalsförhandlingarna leder till ringa eller inga vinster i form av lägre priser för Radio Net AB bör slutsatsen bli att serviceorganisationen delas upp mellan Televerket Radio och Radio Net AB.

Ekonomiska frågor

Avvecklingskostnader

Det är inte möjligt att i utredningsfasen ange exakta belopp för vilka avvecklingskostnader som kan komma att uppstå. Avvecklingskostnadernas nivå bestäms i huvudsak genom vilket samarbete det kommer att finnas mellan Televerket Radio och Radio Net AB.

I alternativet med en samlad tekniskserviceorganisation inom Televerket Radio blir avvecklingskostnaderna marginella och uppskattas endast till några miljoner kronor. Det slutliga beloppet kan inte bestämmas förrän efter de slutliga förhandlingarna.

Vid en delad tekniskserviceorganisation krävs en detaljerad kostnadsanalys. En preliminär analys visar att Televerket Radio har kompensationskrav på storleksordningen 100 milj.kr.

Jag har utgått ifrån att den tekniska serviceorganisationen kan vara kvar inom Televerket Radio. Det ställningstagande innebär att det enbart blir marginella avvecklingskostnader.

Utredningen skall enligt sina direktiv redovisa hur de personella och materiella överföringarna påverkar televerket.

Genom den av mig föreslagna lösningen vad avser den tekniska serviceorganisationen uppkommer det inte negativa konsekvenser av någon särskild storleksordning för televerket.

Med självkostnad avser jag summan av alla kostnader för en viss produkt eller tjänst tills den är levererad och betald.

Självkostnadens komponenter är löpande driftskostnader, kapitalkostnader och avkastning/riskkompensation beräknat på eget kapital.

Prissättningen kan vara kortsiktig eller långsiktig. I alternativet med kortsiktig prissättning tar inte företaget normala affärs-, tekniska eller finansiella risker. I alternativet med långsiktig prissättning tar företaget samtliga risker.

Alternativet med en långsiktig prissättning är det alternativ som bäst kommer att svara mot den verksamhet Radio Net AB kommer att bedriva. Det ger företaget en möjlighet att utveckla sin affärsidé på ett sådant sätt att företaget kan bli effektivt. I ett alternativ med kortsiktig prissättning kommer företaget inte att få de möjligheterna.

Kompensation för gjorda investeringar

De investeringar som har gjorts i rundradionätet har finansierats genom TV-avgifter. TV-avgiften jämställs med s.k. näringsbidrag. Detta innebär att investeringarna hitills har direktavskrivits.

De anläggningstillgångar som nu tillhör Televerket Radio och som har finansierats enligt ovan överförs till Radio Net AB som apport-egendom. Det är då viktigt att skapa ett förfarande som innebär att TV-avgiftsbetalarna inte drabbas av avskrivningskostnader mer än en gång. Det bör vara möjligt genom att ge Sveriges Radio-koncernen en rabatt på självkostnadspriset som motsvarar koncernens andel av avskrivningskostnader för direktavskrivna investeringar i det gamla systemet. En förutsättning för den rabatten är att företaget kan bedriva andra vinstgivande verksamheter eftersom man med det här förslaget inte får full självkostnadstäckning under ett antal år.

Andra programföretag än programföretag inom Sveriges Radio-koncernen skall dock betala fullt självkostnadspris och i det priset ingår kostnaderna för användning av redan gjorda investeringar.

Den rabatt som Sveriges Radio AB kommer att erhålla går inte att fastställa i nuläget.

Medelsanvisning till Sveriges Radio AB

I anslagsframställningen för år 1993 bör Sveriges Radio AB föra upp ett belopp på 401 milj.kr. exklusive mervärdesskatt. Beloppet är preliminärt. Den summa som Sveriges Radio AB skall betala till Radio Net AB är en förhandlingsfråga mellan bolagen. Förhandlingsresultatet blir beroende av den värdering som måste göras av de anläggningar och den utrustning som har finansierats med TV-avgiftsmedel. Beloppet kommer under de följande verksamhetsåren att stiga på grund av successivt ökade kapitalkostnader.

En av de tjänster som Radio Net AB kommer att erbjuda är programinsamling. Programinsamling kan också utföras av programföretag. Sveriges Radio AB och dess dotterbolag har inte en verksamhet, som gör att de har ut-

gående mervärdeskatt, varför de inte heller har någon möjlighet att göra avdrag för ingående mervärdeskatt.

I nuläget har Televerket Radio fått kompensation för mervärdesskatten från rundradiokontot. Kompensationen är för år 1991 ca 120 milj.kr. En utgångspunkt för utredningsuppdraget är att Sveriges Radio AB i fortsättningen skall disponera de medel som Televerket Radio nu disponerar för rundradioverksamheten.

Väljer Sveriges Radio AB i fortsättningen att bygga upp fasta resurser och själv svara för programinsamlingen uppkommer inga motsvarande kostnader för mervärdeskatt. Detta innebär att de medel som riksdagen har avsett skall betalas in i mervärdeskatt i stället kan användas för programverksamhet.

Frågan kan lösas genom att riksdagen enbart anvisar medel till själva verksamheten vid Sveriges Radio AB och dess dotterbolag, men samtidigt medger att rundradiokontot får belastas med kostnaderna för mervärdeskatt som debiteras programföretaget av leverantör av distributions- och överföringstjänster som är skattskyldig till mervärdeskatt. Ett sådant medgivande behöver bara lämnas av riksdagen vid ett tillfälle.

Den tekniska utvecklingen

Det ingår inte i utredningsuppdraget att analysera den framtida tekniska utvecklingen. Jag har dock bedömt det viktigt att ge en sådan redovisning. Utvecklingen har betydelse för den framtida överlevnadsmöjligheten för Radio Net AB och för företagets framtida investeringsbehov.

Den tekniska utvecklingen och förväntad framtida utveckling innebär att de markbaserade sändarnäten har blivit av intresse även på lång sikt. De digitala systemen förväntas bli anpassade till markbaserade nät. Markbaserade digitala nät förväntas bli mycket ekonomiskt konkurrenskraftiga. Ett byte till digital radio och digital television kan ske med dagens sändarnät som bas. Det kommer naturligtvis att krävas vissa kompletteringar i sändarnäten.

Med kända tekniska kunskaper och förväntade nya kunskaper kommer dagens sändarnät även i framtiden att bli konkurrenskraftigt. Rätt utnyttjat kommer dagens sändarnät med digital teknik att ha ett ekonomiskt berättigande in i 2000-talet.

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet från utredningen om ett nytt huvudmannaskap för rundradionätet avgetts av överbefälhavaren, överstyrelsen för civil beredskap, televerket, sektorn Rundradio inom Televerket Radio, Sveriges Radio AB (moderbolaget för koncernen), Nordisk Television AB, Statsanställdas Förbund-Telesektionen och Statstjänstemannaförbundet-Televerket. Samtliga yttranden finns återgivna i betänkandet.

Allmänt

Utredaren har utarbetat ett förslag till nytt huvudmannaskap för verksamheten med programinsamling och programutsändning för Sveriges Radio-företagen och för Nordisk Television. Verksamheten bedrivs i dag av sektorn Rundradio inom Televerket Radio.

Televerket konstaterar, mot bakgrund av utredningsdirektiven, att utredarens förslag i allt väsentligt är bra och att verkets synpunkter på betänkandet i huvudsak är av kompletterande art. Verkets ambition är att inom ramen för den nya uppläggningsen av rundradioverksamheten finna former för en fortsatt god samverkan. *Statsanställdas Förbund* är i huvudsak positiv till utredarens förslag. *Sektorn Rundradio* har avgivit ett yttrande som bygger på synpunkter från såväl ledning som övrig personal inom rundradiosektorn. *Nordisk Television* anser att utredningen i vissa delar är så ofullkomlig att det inte är möjligt att bedöma konsekvenserna av utredarens förslag och att det därför inte är möjligt att avge något detaljerat yttrande.

Organisationsform m.m.

Utredaren föreslår att staten bildar ett aktiebolag och att bolaget börjar sin verksamhet den 1 juli 1992. *Televerket*, *sektorn Rundradio* och *Statsanställdas Förbund* stöder förslaget. *Televerket* anser att det bör anges i bolagsordningen att verksamheten i allt väsentligt är av monopolkaraktär. Sektorn Rundradio pekar på att delar av verksamheten är klart konkurrensutsatt och att den konkurrensutsatta delen av verksamheten kommer att öka när den ekonomiska relationen till Sveriges Radio förändras fr.o.m. år 1993. *Statsanställdas förbund* förutsätter att bolagsavtalet (BOA) kommer att tillämpas i bolaget. *Nordisk Television*, som är den enda remissinstans som ifrågasätter aktiebolagstanken, menar att även affärsverksformen borde ha övervägts för verksamheten. Denna kan i många avseenden liknas vid den verksamhet som bedrivs vid banverket och vid vattenfallsverket. Att bolagsformen valts i andra länder innebär inte att den nödvändigtvis är ändamålsenlig för förhållanden som kommer att råda inom rundradiobolaget.

Utredaren föreslår att antalet styrelseledamöter i bolaget bör vara lägst fem och högst sju, plus arbetstagarrepresentanter enligt lag. *Sektorn Rundradio* finner förslaget väl avvägt och förutsätter att bolagets leverantörer, kunder och andra förhandlingsparter samt konkurrenter inte kommer att vara företrädare i styrelsen. *Televerket* är berett att medverka med en representant i den kommande styrelsen. Detta bör vara möjligt eftersom bolaget enligt utredaren bildas för att lösa frågor inom massmediaområdet och inte för att konkurrera med *Televerket Radio*. *Statsanställdas Förbund* förordar att statens inflytande säkerställs genom en ledamot i styrelsen.

Utredaren föreslår att bolagets namn skall vara Radio Net AB. *Sektorn Rundradio* anser inte att det föreslagna namnet bör användas. Dels finns det redan i aktiebolagsregistret ett företag med nästan samma namn och med verksamhet inom radio- och TV-branschen. Dels är namnet knappast gångbart internationellt. Förkortningen Net för Net-work är mycket ovanlig i den anglosachsiska världen och skulle lätt kunna associeras till betydelsen hårnät eller annan typ av nät. Det är även tveksamt om det engelska ordet Radio, i likhet med det svenska ordet rundradio, uppfattas som att det täcker både ljudradio och television.

Utredaren föreslår att det vid bolagsbildningen träffas ett avtal mellan rundradiobolaget och staten. Med en sådan konstruktion finns det inga särskilda tillsynsbehov, utöver den tillsyn som normalt sker i ett av staten helägt aktiebolag. Om så skulle önskas kan den statliga tillsynen ökas, genom att riksrevisionsverket ges befogenhet att granska rundradiobolaget. *Sektorn Rundradio* finner det svårt att förstå vari vinsten med en avtalskonstruktion består. Genom avtal kan inte staten få större påverkansmöjligheter än i egenkap av ägare, eftersom staten rimligtvis uppträder på samma sätt i rollen som ägare som i rollen som statsmakt. *Sektorn Rundradio* har dock inget att invända mot att en organisationskommitté får i uppdrag att analysera om och i så fall på vilka områden avtal behöver upprättas. *Sektorn Rundradio* delar utredarens uppfattning att det inte behövs någon särskild tillsyn av verksamheten utöver den som normalt sker i ett av staten helägt aktiebolag. Om riksrevisionsverket ändå skall utföra revision, är det rundradiosektorns uppfattning att verkets granskning endast skall avse förvaltningsrevision av den del av bolagets verksamhet som är av monopolkaraktär, dvs. för närvarande utsändningen av program för Sveriges Radio-företagen och för Nordisk Television samt eventuellt utsändningen av den finländska kanalen över Storstockholmsområdet. För rundradiobolagets övriga, rent affärsmässiga, verksamheter ter sig en granskning av riksrevisionsverket inte som lämplig. När det gäller redovisningsrevisionen finns det inga bärande skäl att låta den ske på annat sätt än vad som är brukligt enligt aktiebolagslagen.

Utredaren föreslår att en organisationskommitté tillsätts för att förbereda bolagsbildningen. *Televerket* föreslår att kommittén bemyndigas att träffa avtal med samarbetspartners, kunder och leverantörer för perioden efter bolagsbildningen och verket fäster stor betydelse vid att vara representerat i kommittén. *Sektorn Rundradio* anser att kommittén bör förses med sådana befogenheter att den dels kan verka som part, dels kan fatta beslut som under-

lättar övergången till det nya bolaget samtidigt som rundradiosektorn kan verka med full kraft fram till bolagsbildningen. Eftersom kommittén skall företräda rundradioverksamheten vid förhandlingar med televerket förutsätter sektorn Rundradio att man blir väl representerad i kommittén. Däremot bör leverantörer, kunder och andra förhandlingsparter samt konkurrenter rimligen inte ingå i kommittén. *Sveriges Radio* konstaterar att kommittén skall behandla frågor som kommer att få stor betydelse för koncernen och att det därför är angeläget att man får möjlighet att medverka i arbetet, t.ex. med en representant i kommittén. *Nordisk Television* förutsätter att kommittén får största möjliga handlingsutrymme inom ramen för självkostnadsprincipen, att programföretagen ges tillfälle att delta och påverka kommitténs arbete, samt att personer med särskild kompetens när det gäller organisation, redovisning och ekonomistyrning knyts till kommittén. *Statsanställdas Förbund* förutsätter att förbundet erhåller en plats i kommittén.

Frekvensfrågor

Utredaren anser att rundradiobolaget bör inneha frekvenstillstånden för den utrustning som bolaget arbetar med.

Sektorn Rundradio finner en sådan lösning naturlig och i linje med nuvarande ordning. *Televerket* stöder förslaget och påpekar att frågan kommer att preciseras ytterligare i förslaget till Lag om radiokommunikation, m.m. från frekvensrättsutredningen (K 1990:02). *Överbefälhavaren* förutsätter att frekvensmyndigheten även i fortsättningen fördelar frekvenstillstånd för rundradiosändare som tillhör det nya bolaget eller annan ägare, t.ex. försvarsmakten.

Bolagets uppgifter

Utredarens förslag till ändamålsparagraf i bolagsordningen innebär att rundradiobolaget skall ha till föremål för sin verksamhet att bedriva utsändning och överföring av radio- och televisionsprogram. Bolaget skall vidare utveckla och marknadsföra andra tjänster med stöd av de resurser som finns för radio- och televisionsverksamheten.

Sektorn Rundradio anser att utredaren på ett förtjänstfullt sätt har översatt sektorns uppgifter i sitt förslag. Ett tillägg av typen "och därmed förenlig verksamhet" bör dock göras. Sådana tillägg förekommer normalt i en bolagsordning och skulle i detta fall möjliggöra att bolaget t.ex. i samband med sin radiotjänstverksamhet för synskadade kan fortsätta att erbjuda synskadade service av mottagare m.m.

Televerket konstaterar att rundradionätet i första hand är byggt för rester utsändning av radio- och TV-program. Därutöver används överskottskapacitet i nätet för att antal övriga tjänster. Televerket säljer likartade tjänster som rundradiosektorns Direktvision i trådbunden form. Även rundradions RADTEX-tjänst har en motsvarighet i televerkets MINICALL-texttjänst.

Televerkets uppfattning är att överskottskapacitet i rundradionätet som kan användas för teletjänster bör marknadsföras av lämplig teleoperatör som har en för respektive tjänst fungerande marknadsorganisation.

När det gäller ansvarsfördelningen mellan rundradiobolaget och programföretagen anser *Nordisk Television* att bolaget skall kunna ta ansvar för hela överföringssträckan, dvs. ända från gränssnittet vid programföretagen. Bolagets åtaganden skall dessutom avse distribution av programföretagens signaler inkl. tilläggstjänster. *Sveriges Radios* krav på det nya bolaget är att utsändning och insamling av program skall ske med hög driftssäkerhet och kvalitet samt till lägsta möjliga kostnad. Sveriges Radio anser inte att frågan om ansvarsfördelningen när det gäller signalernas utnyttjande framgår av utredningen. Enligt Sveriges Radio bör rundradiobolaget äga och ansvara för förbindelse- och sändarnät, medan programföretagen har ansvar och äganderätt till de tekniska signalerna i sin helhet, med de tilläggstjänster som de kan bära. Sveriges Radio förutsätter att koncernen har tillgång till distributionsnätet på 24 timmars basis. Användningen av överkapacitet i signalerna respektive icke utnyttjad sändningstid bör regleras i avtal mellan rundradiobolaget och programföretagen, på samma sätt som nu gäller mellan Sveriges Radio och televerket. Distributionsnätet förutsätts omfatta överföringssträckan från gränssnittet mellan programföretaget och bolaget till sändarstationerna.

Statsanställdas Förbund anser att staten måste försäkra sig om att rundradiobolaget förvaltar och utvecklar sändarnätet så att alla TV-avgiftsbetalare får samma tekniska kvalitet på tjänsterna i framtiden. *Statstjänstemannaförbundet* tycker att det är viktigt att de tjänster som staten köper av bolaget har samma tillgänglighet över hela landet.

Internationell verksamhet

Utredaren anser att rundradiobolaget redan från början bör kunna delta som auktoriserad operatör i det internationella arbetet i de organ som står öppna för andra nätoperatörer för rundradio. Detta förutsätter att bolaget får ställning som en svensk Recognized Private Operating Agency (RPOA).

Sektorn Rundradio instämmer i utredarens slutsats om förutsättningarna för att bolaget skall kunna delta i internationell verksamhet. Om bolaget, i likhet med sina europeiska motsvarigheter, får ställning som svensk RPOA skulle det internationella samarbetet underlättas betydligt. Bolaget bör få denna ställning redan vid bolagsbildningen. Det framgår av utredningsbetänkandet att bolaget kommer att uppfylla Internationella Teleunionens (ITU) krav, dels genom den föreslagna aktiebolagsformen och karaktären på verksamheten, dels genom förslaget att bolaget skall vara innehavare av frekvenstillstånden för radiosändningarna.

Televerket anser att rundradiobolaget behöver kunna delta i de internationella organ som står öppna för andra nätoperatörer för rundradio, t.ex. ITU, European Telecommunications Standards Institute (ETSI) och rund-

radiobolagens europeiska samarbetsorgan (EBU). Om detta skall ske i egen-
skap av RPOA eller inte, bör övervägas i samband med att definitionen av en
svensk RPOA klargörs. Det är t.ex. inte självklart att deltagande i inter-
nationella kabel- och satellitkonsortier är nödvändigt för rundradiobolaget.
Statsanställdas Förbund anser att televerket även i fortsättningen bör vara
huvudman för arbetet inom ITU och att organisationskommittén bör få i upp-
drag att påbörja bildandet av ett RPOA.

Beredskapsfrågor

Utredaren bedömer att rundradiobolaget kommer att utses till krigsviktigt
företag (K-företag) och föreslår att bolaget tillförs direkta statsbidrag för kost-
naderna för teknisk uthållighet, säkerhet och verksamhetsplanering som beror
på totalförsvarets krav. Kostnaderna för bolagets säkerhetsverksamhet bör
bolaget svara för på egen hand. Statsbidraget bör kunna utbetalas genom
överstyrelsen för civil beredskap.

Televerket finner det viktigt att bolaget i rollen som K-företag samverkar
med andra sådana företag och med Televerket, så att det gemensamma an-
svaret för tittare och lyssnare kan uppfyllas. *Sektorn Rundradio* stöder be-
dömningen att det nya bolaget bör bli K-företag och delar även slutsatsen att
bolaget bör tillföras direkta statsbidrag för totalförsvarskostnader. Vissa
andra frågor bör också lösas inför bolagsbildningen, t.ex. bolagets represen-
tation i olika totalförsvarsorgan samt bolagets skyldigheter och möjligheter att
utöva personalkontroll. *Överbefälhavaren* förutsätter att det nya bolaget till
fullo övertar hanteringen av beredskapsfrågorna liksom avtal och samarbete
beträffande lufor (luftförsvarsorientering till totalförsvaret och civila enheter)
och lvorder (order m.m. till luftvärmsförband) från Televerket Radio.

Överstyrelsen för civil beredskap anser att betänkandet saknar en djupare
beskrivning av de beredskapsuppgifter som Televerket Radio har i dag och att
en analys borde göras av vilka uppgifter det nya bolaget skall utföra. Över-
styrelsen menar att styrelsen för psykologiskt försvar, som berörd funk-
tionsansvarig myndighet, skall reglera rundradiobolagets beredskapsverk-
samhet och bestrida finansieringen av bolagets beredskapsbetingade inve-
steringar med medel som ingår i det civila försvarets planeringsram. Övriga
investeringar får bolaget bestrida på egen hand.

Forskning och utveckling

Utredaren föreslår att rundradiobolaget bör bedriva viss egen forsknings-
verksamhet för att därmed även kunna uppträda som en kompetent beställare
av forsknings- och utvecklingsprojekt samt kunna medverka i sådana och
delta i det internationella samarbetet. Ett samarbetsavtal bör träffas mellan
rundradiobolaget och Telia Research AB, ett av televerket helägt dotterbolag.

Televerket konstaterar att verket bedriver landets mest omfattande forsk-
nings- och utvecklingsverksamhet inom området och att det därför är lämpligt

att televerket tillsammans med rundradiobolaget och programföretagen driver ett gemensamt forsknings- och utvecklingsprogram för att säkerställa bästa möjliga resultat.

Sektorn Rundradio anser det vara av avgörande betydelse för rundradiobolaget och utvecklingen av dess tjänster att bolagets kompetens på det egna teknikområdet kan upprätthållas på en hög nivå. En förutsättning för att lyckas med detta är att bolaget inte bara följer utvecklingen och upprätthåller en beställarkompetens utan också deltar i forsknings- och utvecklingsverksamhet som sker på rundradioområdet. Bolaget bör och måste kunna vara ledande i Sverige när det gäller utvecklingen inom den egna verksamhetsområdet. Detta förutsätter en aktiv, egen teknisk utvecklingsverksamhet. Att arbeta och leda teknikutvecklingen på rundradioområdet är viktigt för att bolaget skall kunna delta i internationellt standardiseringsarbete och annat internationellt samarbete och därmed få större möjligheter att tillvarata rundradioverksamhetens intressen. Tyngdpunkten i det långsiktiga forsknings- och utvecklingsarbetet kan inte ligga hos en annan part, vilket inte hindrar att det för bolaget är naturligt med samarbetspartners. Inte minst är det av intresse att även i fortsättningen kunna samarbeta med Telia Research och Sveriges Radio-koncernen. Det avgörande är att bolaget har handlingsfrihet att på egen hand bedöma om det från rundradioverksamhetens utgångspunkter är mest fördelaktigt att bygga upp egna utvecklingsresurser eller att köpa dem från t.ex. Telia Research. Detta är särskilt viktigt eftersom det kan uppstå intressekonflikter mellan rundradiobolaget och Telia Research. Det tar givetvis tid att bygga upp en utvecklingsmiljö, men det finns en mycket god grund härför i den utvecklingspersonal och den utrustning som redan finns i sektorn Rundradio. *Sveriges Radio* finner det angeläget att rundradiobolaget har hög utvecklingskompetens. Ett samarbete med Telia Research kan vara av värde i mer generella transmissionsfrågor, medan den rundradiospecifika kompetensen bör finnas inom rundradiobolaget. Bolaget bör kunna välja mellan att bygga upp egen kompetens eller att köpa tjänster från Telia Research eller annat kompetent bolag. Sveriges Radio förutsätter, i likhet med utredaren, även fortsättningsvis ett samarbete med Sveriges Radio-koncernen.

Nordisk Television anser det inte motiverat att rundradiobolaget upprätthåller en forsknings- och utvecklingsfunktion utöver vad som erfordras för att bolaget skall kunna bedriva en framgångsrik upphandling av utrustning och tjänster. Utvecklingen inom TV-teknikområdet går mot alltmer standardiserade produkter och teknikutvecklingen sker i huvudsak hos leverantörerna av utrustningen. Om bolaget vill upprätthålla en högre eller annan kompetens än vad som kan anses motiverat med hänsyn till programföretagens behov skall kostnaderna därför inte belasta programföretagen. Motsvarande resonemang torde vara tillämpligt även när det gäller andra verksamheter som bolaget bedriver. Resultatet av dessa bör normalt inte påverka programföretagens självkostnad.

Överföring av anläggningar och utrustning

Utredaren föreslår att anläggningar som finansierats genom rundradiokontot eller med statsbidrag överförs till rundradiobolaget genom apport, samt att det inte bör vara aktuellt med uttagsbeskattning vid överföringen av statlig egendom till ett av staten helägt aktiebolag. Förslaget lämnas utan erinran av remissinstanserna.

Utredaren föreslår att ersättningen till televerket för utrustningen m.m. för den nya markbaserade TV-kanalen bör motsvara verkets kostnader för investeringarna minus den eventuella kostnadstäckning som verket har fått från programföretaget. *Televerket* anser att anläggningar för den nya markbundna TV-kanalen bör överlåtas till rundradiobolaget för en summa som motsvarar verkets utgifter för investeringarna, inkl. räntekostnader samt drift- och underhållskostnader, minus de kostnadsersättningar verket erhållit för anläggningarna. *Sektorn Rundradio* menar att ersättningen till televerket bör baseras på de investerings-, ränte- och driftskostnader som verket haft med avdrag för de ersättningar för dessa kostnader som hunnit erläggas vid överlåtelseögonblicket.

Televerket anser att anläggningar för att bedriva övriga verksamheter inom sektorn Rundradio, såsom tjänsterna Direktvision, Radtex och närradiotjänsten m.fl. som finansierats av televerket skall föras över till rundradiobolaget för en summa som motsvarar marknadsvärdet, vilket omfattar hela värdet av respektive verksamheter, inkl. ingående anläggnings- och omsättningstillgångar. *Sektorn Rundradio* menar att anläggningar för att bedriva tjänster som RADTEX, Direktvision och Satellit-TV samt radiotidningstjänsten och närradiotjänsten i flera avseenden har etablerats med materiella resurser och kompetens som skapats inom den TV-avgiftsfinansierade verksamheten. Därutöver har investeringar gjorts som har finansierats av televerket. Med hänsyn till det förstnämnda förhållandet och med beaktande av att det gäller en uppdelning av verksamheter med samma ägare, bör det vara naturligt att anläggningstillgångar som finansierats av telerörelsen överlåts till rundradiobolaget för en ersättning som motsvarar anläggningarnas bokförda restvärde.

Överföring av personal

Utredaren har utgått från att den personal som arbetar i sektorn Rundradio, som sedan den 1 januari 1992 är organiserad som en separat och sammanhållen enhet inom Televerket Radio, överförs till rundradiobolaget. Utredaren finner det olämpligt att televerket nyanställer personal till rundradioverksamheten innan det nya bolaget bildats. Det bör vara möjligt för Televerket Radio att svara för gemensamma funktioner under tiden fram till den 1 juli 1992.

Televerket delar uppfattningen att den personal som ingår i rundradios interimistiska organisation bör anställas av rundradiobolaget. *Televerket* konstaterar att vakanser inom rundradioverksamheten i stor utsträckning kunnat

besättas med interna resurser och att Televerket Radio har beslutat om stor restriktivitet när det gäller extern rekrytering av personal. Det är dock nödvändigt att besätta vissa vakanser så att en driftsättning av rundradiobolaget möjliggörs den 1 juli 1992 och så att inte verksamheten äventyras.

Sektorn Rundradio påpekar att det föreligger ett stort antal vakanser inom interimorganisationen och att det är angeläget att rundradioverksamheten inte hindras att genomföra nödvändiga rekryteringar nu. Med ett nyanställningsstopp minskar möjligheterna kraftigt att rekrytera för verksamheten strategiskt viktig kompetens. Det är emellertid naturligt att vara fortsatt återhållsam med rekryteringar när så är befogat och möjligt inför bolagsbildningen. Sektorn Rundradio förutsätter att televerket gör det möjligt att genomföra nödvändiga rekryteringar och att vidtagna och planerade åtgärder kan stämmas av med organisationskommittén. *Sveriges Radio* anser att det rekryteringsförbud som utredaren föreslår är olämpligt och att det motverkar sitt syfte. Det är angeläget att bolaget så fort som möjligt kan rekrytera kompetent personal. *Stats-tjänstemannaförbundet* anser att personalen "skall erbjudas anställning i det nya bolaget".

Teknikserviceorganisationen

Utredaren föreslår att den tekniska serviceorganisationen – under vissa villkor - förblir samlad inom Televerket Radio och att rundradiobolaget köper servicetjänster av Televerket Radio. En sådan lösning förutsätter att ett treårigt avtal träffas mellan Televerket Radio och rundradiobolaget. I avtalet skall ett antal grundläggande frågor vara reglerade. Bl.a. erfarenhetsöverföringen mellan rundradiospecialister och servicepersonal samt rundradiobolagets kontroll över sina sändare. Även neutraliteten visavi televerkets konkurrenter skall garanteras i avtalet. Utredaren förutsätter att en avtalslösning blir billigare för rundradiobolaget än om bolaget har en egen serviceorganisation. Vinsten uppskattas till närmare 20 % vid en jämförelse med det interna pris som gällde under år 1991. Visar det sig att avtalsförhandlingarna leder till ringa eller inga vinster i form av lägre priser för rundradiobolaget bör serviceorganisationen delas. Remissopinionen är delad i denna fråga.

Televerket, Statsanställdas Förbund och *Statstjänstemannaförbundet* delar i huvudsak utredarens förslag. Televerket anser att en sammanhållen teknikserviceorganisation är såväl samhällsekonomiskt som företagsekonomiskt för berörda verksamheter den billigaste och mest effektiva lösningen. Förutom utredarens argument pekar televerket på den resursutjämning över tiden som kan ske med en sammanhållen serviceorganisation; master för rundradio och mobilradio är t.ex. inte lika gamla och behöver inte underhåll samtidigt. Vidare leder ökat programutbud och reklamfinansiering med stor sannolikhet till skärpta krav på korta ställtider. Det talar för personal med bred kompetens som kan användas för många tjänster, samtidigt som det större antalet servicetekniker ökar möjligheten att dygnet runt och med kort inställetid göra felavhjälpan insatser. Televerket poängterar att teknikservicepersonalen aldrig varit en exklusiv rundradioresurs under de mer än 75 år som Radion i olika former varit en samordnad organisation. Drygt en tredjedel av den totala

teknikserviceresursen inom televerket beräknas utnyttjas för rundradiosektorns behov under år 1992. Televerket hänvisar till de erfarenheter som verket har av att arbeta med externa kunder, t.ex. luftfartsverket. Ett avtal om teknikservice mellan televerket och luftfartsverket har löpt sedan 1960-talet och uppfyller mycket höga krav på säkerhet och tillgänglighet. En delning av teknikserviceorganisationen skulle, enligt televerket, innebära betydande påfrestningar för berörd personal och för ekonomin. Televerket konstaterar att någon omfattande analys inte har gjorts av utredaren i det fall en delning av serviceorganisationen skulle bli aktuell. Till de 220 personer som utredaren beräknar skulle behöva överföras till rundradiobolaget, bör en rimlig andel av gemensamma resurser tillkomma. När det gäller de krav på sänkta kostnader som utredaren ställer, anser televerket att man klarar att hålla rimliga kostnader, men att det är viktigt att kostnadsjämförelsen görs på ett riktigt och relevant sätt. För år 1992 tillkommer t.ex. det nya marknätet för TV samt en kraftig ambitionssänkning av det förebyggande underhållet för rundradionätet. Televerket konstaterar att utredaren inte berör personella resurser för anläggningsverksamheten. En del av denna personal rekryterades för rundradions speciella behov när det gäller högmast. Det är rimligt att rundradiobolaget är med och tar ett ansvar för denna personal. Anläggningsverksamheten bör, i likhet med den tekniska driften, regleras i avtal. När det gäller oron för att neutralitetsproblem skulle uppstå med en samlad serviceorganisation, vill televerket understryka att det inte är verkets avsikt att skapa ett underhållsmonopol. Om verkets konkurrenter önskar underhålla sin utrustning i rundradiobolagets master och hus, skall de naturligtvis ha full frihet till detta. Kraven från rundradioverksamhetens företrädare skapar i själva verket en stark oro hos televerket att ett fullständigt monopol eftersträvas när det gäller de unika högmasterna och allt underhåll och anläggningsarbete som är knutet till dessa. Televerket utgår från att verket kommer att ha rätt att utföra sådant arbete på den egna utrustningen.

Statsanställdas Förbund delar, utan att ta ställning till huvudmannskap, utredarens uppfattning att en samlad serviceorganisation är det mest rationella och kostnadseffektiva för samtliga parter. En samlad serviceorganisation gör det möjligt att behålla en geografiskt spridd organisation och arbetsuppgifter i glesbygd. Ett avtal på minst tre år bör träffas mellan rundradiobolaget och Televerket Radio. Om en delning genomförs måste en mycket noggrannare bedömning göras av vilka personalresurser som krävs för att respektive bolag skall klara statens krav och ingångna avtal. Utredaren har inte tagit med redan anställda inom områdena mast och el i sin bedömning. *Statstjänstemannaförbundet* anser att serviceorganisationen bör hållas samman, inkl. mast och anläggningsresurser.

Sektorn Rundradio, Sveriges Radio och Nordisk Television delar inte utredarens uppfattning, utan anser att rundradiobolaget bör ha en egen serviceorganisation och att en delning av serviceresurserna bör ske redan från början. Sektorn Rundradio sammanfattar skälen för en egen serviceorganisation på följande sätt. För det första är rundradioverksamhetens behov av anläggnings-, drift- och underhållsverksamhet tillräckligt stort för att motivera en

egen serviceorganisation. En egen organisation är den största garantin för rimliga servicekostnader. För det andra kan fältpersonalens personliga engagemang och känsla av ansvar behållas med en egen serviceorganisation, vilket har klara ekonomiska implikationer. Felavhjälpningstider riskerar inte att förlängas, som när en entreprenör skall ha hand om verksamheten. För det tredje kan rundradioverksamheten som nu ta det fullständiga ansvaret för driftssäkerhet och kvalitet i tjänsterna, vilket efterfrågas från programföretagen och som rundradioverksamheten är skyldig sina egentliga kunder, lyssnarna och tittarna. För det fjärde skulle möjligheten att verka konkurrensneutralt försvåras betydligt om en tänkbar konkurrent till kunder hos rundradiobolaget, och i vissa avseenden även en konkurrent till rundradiobolaget, har insyn i och kontroll över en del av verksamheten och därigenom kan påverka bolagets möjligheter till affärsutveckling och till nya kundkontakter. Därmed minskar även bolagets möjlighet att erbjuda utsändningstjänster till lägsta möjliga kostnad. För det femte är det av största värde för rundradiobolagets uppgifter inom totalförsvaret att den servicepersonal som skall förberedas för beredskapsuppgifter inom rundradioverksamheten är knuten till bolaget. Sektorn Rundradio anser att de villkor som utredaren förtecknar i betänkandet, talar för att rundradiobolaget skall svara för sin egen tekniskservice. Därtill kommer att drift och underhåll är centrala funktioner inom rundradioverksamheten. Radio- och TV-sändare, nät och stationer representerar stora ekonomiska värden vars bevarande kräver väl avvägda underhållsinsatser. Därför är det, enligt sektorn Rundradio, svårt att förstå varför utredaren föreslår en lösning utan reell möjlighet till den tillsyn och kontroll som är så viktig för bolaget och dess verksamhet. Kalkyler utförda inom sektorn Rundradio visar att rundradiobolaget med en egen serviceorganisation har betydligt bättre förutsättningar att hålla servicekostnaderna nere, jämfört med om Televerket Radio skulle anlitas som entreprenör. Rundradiostationspersonalen kan t.ex. samutnyttjas med övriga resurser inom rundradiobolaget. Bolaget skulle inte heller behöva vara med och betala för en sammanhållen serviceorganisations samkostnader, eller det vinstpåslag som Televerket Radio aviserat fr.o.m. den 1 juli 1992. När det gäller konkurrensneutraliteten påpekar sektorn Rundradio att det ligger redan i förutsättningarna för bolagets bildande att det skall verka konkurrensneutralt. Denna förutsättning kan inte uppfyllas med starka bindningar och ett beroendeförhållande till televerket. Dessutom skulle allmänhetens och de lokala kundföretagens möjligheter att uppfatta ansvarsförhållandena starkt försvåras. Sektorn Rundradio påpekar att en delning av den nu sammanslagna serviceorganisationen inte innebär att Televerket Radio behöver flytta sin utrustning från rundradiobolagets stationer. Tvärtom utgår sektorn Rundradio från att Televerket Radio och rundradioverksamheten även i fortsättningen har behov av och önskemål om inplaceringar i varandras stationer till affärsmässigt grundade ersättningar och att olika andra ömsesidiga villkor kan tillgodoses. Om Televerket Radio i likhet med tidigare önskar köpa service från rundradiobolaget är detta givetvis fullt möjligt. Sektorn Rundradio anser inte att en uppdelning av organisationen behöver innebära några dramatiska förändringar för servicepersonalen.

Rundradioverksamheten är givetvis beredd att ta på sig sin del av ansvaret för den personal som anlitas av sektorn Rund-radio för tyngre anläggnings- och underhållsarbeten.

Sveriges Radio konstaterar att utredaren inte gör någon jämförande ekonomisk analys av de olika alternativen för teknikserviceorganisationen. Det finns, såvitt *Sveriges Radio* kan bedöma, ingen anledning att anta att rundradiobolaget inte på egen hand skulle kunna sköta underhållet till högst samma kostnad som televerket. *Sveriges Radio* anser att alla kunder måste kunna uppleva bolaget som konkurrensneutralt. För programföretagen uppstår en säregen situation om man har avtal med rundradiobolaget om kvalitet och tillgänglighet i tjänsterna, samtidigt som bolaget saknar egna resurser att driva näten. Det förefaller inte heller rationellt att bilda ett bolag som är helt beroende av yttre entreprenörer för det viktiga underhållsarbetet på anläggningar som har ett återanskaffningsvärde på ca 5 miljarder kronor. *Nordisk Television* för ett liknande resonemang.

Ekonomiska frågor

Avvecklingskostnader

Utredaren anger att avvecklingskostnaderna endast blir marginella om teknikserviceorganisationen förblir samlad inom Televerket Radio. Vid en delning av serviceorganisationen kommer Televerket Radio enligt en preliminär analys att ha kompensationskrav på i storleksordningen 100 milj. kr.

Televerket menar att de ekonomiska konsekvenserna för verket inte blir av någon betydande omfattning om överföringar och överenskommelser avseende material, personal och tjänster sker enligt utredarens förslag.

Sektorn Rundradio konstaterar att utredaren inte redovisar hur beloppet 100 milj. kr. tagits fram och att ett kompensationskrav i den storleksordningen vore orimligt. *Sveriges Radio* konstaterar att utredaren inte värderar kravet. *Sveriges Radio* anser att en eventuell avvecklingskostnad inte får belasta rundradioverksamheten. Hänsyn måste tas till de ekonomiska och tidsmässiga fördelar som televerket har haft av rundradionätet vid uppbyggnaden av NMT-systemet. *Nordisk Television* anser att televerkets kompensationskrav saknar underbyggnad.

Självkostnadsprincipen och marknadsprissättning

Utredaren föreslår att marknadsprissättning skall användas för rundradiobolagets samtliga tjänster, utom för programutsändning. Utsändningsverksamheten skall bedrivas till självkostnad och med långsiktig prissättning. Utredaren föreslår att en del av medelstilldelningen till *Sveriges Radio*-företagen hålls inne på rundradiokontot för att täcka kostnaderna för mervärdeskatt på insamlingstjänsterna.

Statstjänstemannaförbundet stöder utredarens förslag i frågan om mervärdeskatt på insamlingstjänsterna. *Televerket* anser att det är viktigt att organisationsförändringen inte leder till ökade kostnader totalt sett, och att en snedvridning inte uppstår på grund av olika regler för mervärdeskatt för olika inblandade företag. Om alla, inkl. Sveriges Radio-företagen, kunde göras redovisningsskyldiga för mervärdeskatt på utsändnings- och insamlingstjänster skulle detta undvikas. När det gäller inplaceringsverksamhet och hyra av nätkapacitet, förutsätter *televerket* att nu gällande ersättningsnivåer till rundradiobolaget behålls under minst tre år. Detta är nödvändigt med hänsyn till den låsning som den mångåriga integrationen och sambyggnaden lett till för *televerkets* utrustningar och tjänster. Om så ej blir fallet är risken överhängande att *televerket* måste etablera en egen infrastruktur. De marginella kommersiella verksamheter som rundradiobolaget skall bedriva bör, enligt *televerket*, ställas under särskild priskontroll. *Statsanställdas Förbund* anser att det bör övervägas - om utredarens förslag inte löser problemet - att även Sveriges Radio åläggs redovisningsskyldighet för mervärdeskatt.

Sveriges Radio är kritisk mot utredarens förslag att rundradiobolagets basverksamhet skall belastas med större delen av de indirekta kostnaderna medan de konkurrensutsatta verksamheterna belastas med marginalkostnader. Enligt Sveriges Radio bör kostnaderna fördelas så rättvist som möjligt mellan verksamheterna. När det gäller förslaget att mervärdeskatt skall debiteras rundradiokontot, anser Sveriges Radio inte att detta innebär någon kostnadsreduccering för TV-avgiftsbetalarna. Däremot kan en sådan ordning försvåra för programföretagen att effektivisera verksamheten.

Nordisk Television anser inte att utredarens avsnitt om ekonomiska frågor är sådant att det är möjligt att på ett tillfredsställande sätt analysera de ekonomiska konsekvenserna av förslagen i betänkandet. Det saknas en sammanfattande beskrivning av bolagets affärsidé och det ställs inte heller upp några ekonomiska krav av typ räntabilitet eller soliditet. *Nordisk Television* menar bl.a. att självkostnadsprincipen inte är förenlig med att verksamheten enligt utredaren skall bedrivas med skäligen lönsamhet. I utredarens uppräknings av självkostnadens komponenter ges ingen vägledning om hur kostnadsmassan ser ut och hur den är fördelad. *Nordisk Television* delar utredarens uppfattning om att självkostnadsprincipen och en långsiktig prissättning torde vara bäst, men för att företaget skall kunna ta definitiv ställning krävs ytterligare information om verksamheten och kostnadsmassans struktur. Utredarens förslag att huvuddelen av de indirekta kostnaderna skall fördelas på basverksamheten, står i direkt strid med självkostnadsprincipen och med allmänna affärsmässiga principer. Varje verksamhet bör självklart belastas med en skälig andel av de indirekta kostnaderna.

Kompensation för gjorda investeringar

Utredaren föreslår att Sveriges Radio-företagen ges en rabatt på rundradiobolagets självkostnadspris. Tanken är att TV-avgiftsbetalarna skall undgå att

betala samma investeringar två gånger, när anläggningar som finansierats genom rundradiokontot och direktavskrivits, förs över till rundradiobolaget.

Sektorn Rundradio menar att utredarens förslag inte ger rundradiobolaget möjligheter att på vanligt sätt göra avskrivningar på de anläggningsvärden som genom apport förs in i bolaget. Förslaget innebär att Sveriges Radio-företagens kostnader för rundradiobolagets tjänster under år 1993 blir förhållandevis låga, för att därefter stiga avsevärt. En alternativ lösning är att rundradiobolaget erlägger ett belopp till rundradiokontot som motsvarar avskrivningar på de anläggningars bokförda restvärde som bestäms utgöra apport i samband med bolagets bildande. Det finns flera fördelar med en sådan lösning. Bl.a. kan en enhetlig prissättningsmodell användas. *Sveriges Radio* har infört utredaren förordad en modell med "lika hyresnivå".

Nordisk Television anser att i den mån programföretagens avgifter används för att finansiera infrastrukturinvesteringar som inte är specifika för utsändningen av en viss TV- eller radiokanal, bör samtliga kanaler få del i rabatten. Utredaren förklarar dock inte hur det skall vara möjligt att klara värdesäkring och realränta på det egna kapitalet och samtidigt ge en rabatt.

Medelsanvisning till Sveriges Radio AB

Utredaren föreslår ett preliminärt belopp för medelsanvisningen till Sveriges Radio-företagen för år 1993. Den summa som public service-företagen skall betala till rundradiobolaget är en förhandlingsfråga mellan bolagen. På grund av successivt ökade kapitalkostnader kommer beloppet att stiga under de följande åren.

Sveriges Radio saknar en sammanfattande bedömning av de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna organisationsmodellen för koncernen i ett längre tidsperspektiv. På basis av siffermaterial från televerket, beräknar moderbolaget att kostnaden för utsändning och insamling av program kommer att ligga drygt 30 % högre om tio år jämfört med nuvarande ordning. Om koncernens anslag inte skulle justeras under denna perioden, utan ligga kvar på 1993 års nivå, skulle detta motsvara en nivåreducering med 320 milj. kr. efter tio år. Därför är det nödvändigt att beslut fattas redan nu om att koncernen löpande skall kompenseras för dessa kostnadshöjningar. Sveriges Radio noterar att Utlandsprogrammet inte behandlas i utredningen och att dess ekonomiska framtid behöver klarläggas.

Sektorn Rundradio anser att det är angeläget att regeringen i sitt förslag till riksdagen om medelsanvisning till Sveriges Radio-koncernen lämnar utrymme för justeringar med hänsyn till kommande förhandlingar mellan bolagen och till värderingar som måste göras av anläggningar och utrustning. Det anvisade beloppet för public serviceföretagens köp av programutsändnings- och programinsamlingstjänster från rundradiobolaget bör därför vara preliminärt, för att kunna justeras senare. Rundradiosektorn påtalar vikten av att bolagets ekonomiska relation med Sveriges Riksradio när det gäller utlands-sändningar, blir densamma som för public serviceverksamheten i övrigt.

Proposition om den avgiftsfinansierade radio- och TV-verksamheten	
1993 – 1996 m.m.	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
1 Historik	13
1.1 Utgångspunkter	13
1.2 1966: Två kanaler i TV	13
1.3 1977: Lokalradion startar	14
1.4 1978: Sveriges Radio omvandlas till en koncern	14
1.5 1986: Modifiering av koncernmodellen	14
1.6 1991: Reklam tillåts i en tredje TV-kanal vid sidan av Sveriges Television	14
2 Lagstiftning	15
2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen	15
2.2 Radiolagen 15	
2.3 TV-avgiftslagen	16
3 Avtalen mellan staten och Sveriges Radio-företagen	16
4 Sveriges Radios organisation	18
5 Radionämnden	22
6 Finansiering	22
7 Verksamhetens omfattning	23
7.1 Sändningsnät	23
7.2 TV-innehav	23
7.3 Sändningsvolym	23
7.4 Radio- och TV-publiken	25
8 Anslagsframställning från Sveriges Radio AB	27
9 Övrigt beslutsunderlag	29
9.1 Skrivelser från Sveriges Radio-koncernen	29
9.1.1 Sveriges Radio AB	29
9.1.2 Sveriges Riksradio AB och Sveriges Lokalradio AB	30
9.1.3 Sveriges Utbildningsradio AB	30
9.1.4 Sveriges Utbildningsradio AB	31
9.2 Skrivelser från Sveriges Radios ägare	32
9.2.1 Folkrörelsernas ägargrupp	32
9.2.2 Pressens ägargrupp	32
9.2.3 Näringslivets ägargrupp	33
9.3 Övrigt underlag	33
9.4 Utredning om ett nytt bolag för rundradiosändningar	35
9.4.1 Bakgrund	35
9.4.2 Utredarens förslag och remissynpunkter	35
9.4.3 Organisationskommitté för bolagsbildningen	36

10	Förslag.....	36	Prop. 1991/92: 140
10.1	Allmänna förutsättningar.....	36	
10.2	Utgångspunkter för och sammanfattning av mina förslag.....	37	
10.2.1	Ny avtalsperiod.....	43	
10.2.2	Radio och TV i allmänhetens tjänst – public service i den nya mediasituationen.....	44	
10.2.3	Public service-verksamhetens omfattning, sändningsnät m.m.....	46	
10.2.4	Finansiering.....	49	
10.2.4.1	Förhållandet till rundradiokontot.....	50	
10.2.4.2	Sponsring i Sveriges Television.....	50	
10.2.4.3	Sponsring i Sveriges Radio.....	51	
10.3	Programverksamheten.....	51	
10.3.1	Programverksamhetens oberoende garanteras ..	51	
10.3.2	Allmänna riktlinjer för programverksamheten.....	53	
10.3.2.1	Hög kvalitet.....	55	
10.3.2.2	Demokratibestämmelsen.....	55	
10.3.2.3	Mediets särskilda genomslagskraft m.m.....	56	
10.3.2.4	Program om och för funktionshindrade.....	56	
10.3.2.5	Verksamhet på invandrar- och minoritetsspråk.....	58	
10.3.2.6	Folkbildning, kultur, svenska språket resp. myndighetsinformation.....	59	
10.3.2.7	Frilansmedverkan och fri produktion.....	60	
10.3.3	Särskilda riktlinjer för Sveriges Television.....	60	
10.3.3.1	EG-krav m.m.....	62	
10.3.4	Särskilda riktlinjer för Sveriges Radio.....	64	
10.3.5	Särskilda riktlinjer för Sveriges Utbildningsradio.....	65	
10.4	Ägarskap och företagsform.....	66	
10.4.1	Programföretagens styrelser.....	69	
10.5	Organisationen.....	71	
10.5.1	Förutsättningar.....	71	
10.5.2	Public service-företagens struktur.....	71	
10.5.2.1	Distriktsorganisationer och distriktsbaserad produktion.....	75	
10.5.3	Ett publikråd inrättas.....	76	
10.5.3.1	Rådets uppgifter.....	77	
10.5.3.2	Hur medlemmarna utses.....	78	
10.6	Ekonomiska förutsättningar.....	78	
10.6.1	Kompensationsindex för public service-företagen.....	80	
10.6.2	Ansvar för lokalfrågor.....	80	
10.6.3	Samlad medelsanvisning och fördelningsnycklar.....	80	
10.7	Anslagsframställningar.....	81	

10.8	Utsändning och programinsamling	82
10.8.1	Nytt huvudmannaskap för rundradionätet	82
10.8.1.1	Ett statligt aktiebolag	82
10.8.1.2	Tillsyn av rundradiobolagets verksamhet.....	84
10.8.2	Rundradiobolagets verksamhet	85
10.8.2.1	Programutsändning och programinsamling m.m.	85
10.8.2.2	Beredskapsåtgärder.....	87
10.8.2.3	Forsknings- och utvecklingsverksamhet.....	87
10.8.2.4	Ekonomiska förutsättningar	88
10.8.3	Överföringar från televerket	91
10.8.3.1	Överföring av anläggningar och utrustning.....	91
10.8.3.2	Överföring av personal.....	93
10.9	Uppbörd av TV-avgifter m.m.	94
10.9.1	Radiotjänst i Kiruna AB	94
10.9.2	Förvaltningen av rundradiomedlen	95
10.10	Särskilda frågor	96
10.10.1	Radionämnden	96
10.10.1.1	Frågor om genmäle och beriktigande samt den enskildes privatliv	96
10.10.2	Försvarsfrågor	97
10.10.3	Avtalen mellan staten och public service- företagen.....	98
10.10.4	Radio Sweden.....	98
10.10.4.1	Bakgrund	98
10.10.4.2	Riktlinjer för verksamheten.....	100
10.10.4.3	Ekonomiska förutsättningar	100
10.10.5	Teknisk utveckling	101
10.10.5.1	TV-sändningar med högre teknisk kvalitet	101
10.10.5.2	Digitala ljudradiosändningar.....	103
10.10.6	Sändare för närradio.....	103
11	Medelsberäkningar m.m.....	104
11.1	Föredragandens överväganden	104
11.1.1	Public service-företagen	104
11.1.2	TV-avgiften.....	105
12	Upprättade lagförslag	107
13	Hemställan	107
14	Beslut	109
Bilaga 1	Sändningsschema för Radio Sweden	110
Bilaga 2	Utredarens sammanfattning av betänkandet (SOU1992:10)...	111
Bilaga 3	Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1992:10) Ett nytt bolag för rundradiosändningar	117